

Vallende vogels

Mathias Kemp

bron

Mathias Kemp, *Vallende vogels*. N.V. Leiter-Nypels, Maastricht 1934

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/kemp004vall01_01/colofon.php

© 2017 dbnl / erven Mathias Kemp

I. Er waren twee koningskinderen

Lauw en zalig woei de wind over 't blonde korenveld en over 't groenende haverland.

Loome vlagen, zoet van zomer en zoet van zon, waarden omlaag naar de delling, buitelden door de holle wegen.

De rijpende halmen deinden, de felle klapprozen wiegewaagden, de lieve korenbloemen deden een kalmen dans.

Dolzinnige leeuwerken stortten zich den hemel in en tuimelden tierlierend telkens omlaag. En renden opnieuw naar de wolken en vielen opnieuw naar de aarde. Rijk bloeide de jonge zomer!

Twee kinderen wandelden, hand in hand, over het Hagepad dat langs den bovenkant van den Muizenberg loopt. Ze drentelden voort, ernstig, zwijgend, in een soort van stillen vrede en onbewuste extase. Wellicht zonder het te beseffen ondergingen ze de weelde van het machtig bloeiende leven, verzadigden ze zich aan de schoonheid van azuren lucht, van zeilende witte zomerwolken, van rijpende velden en weiden, van in lilakleurige wadems verschemerende verschieten.

Aan ieder zintuig drong zich het verjongde leven op. Zoete reuken walmden over de landen, uit het dal stoeide de zoele wind omhoog naar hun droomerig gelaat en devote handen, in welig groen en aanglorend goud praalden heuvels en dellingen, hun ooren dronken het lieflijk getier van vogels in hagen, in boomen en lucht.

Ze wandelden voort met de vreemde sensatie een bijzonder moment te beleven. Iets dat ze zich voor altijd herinneren zouden. Iets plechtigs, iets dreigends. Ze voelden zich beklemd en keken elkander vragend aan. De jongen glimlachte dan mysterieus. Het meisje bloosde even en wist op eens, toen ze bij den hollen weg kwamen die naar het dorp en het dal voerde, dat iets droevigs naderde. Nog altijd zeiden ze niets tot elkaar.

Toch gebeurde niets bijzonders. Deze wandeling hadden ze al zoo vaak gemaakt. Veel vertelden ze elkander doorgaans niet. Samen te wezen, hand in hand te loopen, leek hun zoo diep en rustig geluk, dat ze aan woorden geen behoefte gevoelden.

Soms sprak de jongen wel. Hij verhaalde dan eenvoudige dingen die toch uit een andere wereld leken te komen, hij vertelde van baronnen en

graven die hij had gezien en gesproken. Het meisje luisterde in stomme bewondering, zei geen woord, wist ook niets bijzonders. Ze lachte maar zoetjes en verlegen en babbelde, om toch ook eens wat te zeggen, over een tamme kraai die ze thuis had en over de witte muizen van haar buurman.

Bij den hollen weg namen ze gewoonlijk afscheid van elkaar; ze hadden niet graag dat anderen hen zagen. Ook nu waren ze dat punt genaderd. De jongen stak waarschuwend een vinger op, het meisje glimlachte vriendelijk en bedrukt.

- Dag Sanneke!

- Dag Achiel!

Een vage handdruk. Het meisje volgde den hollen weg in de richting van het dorp. De jongen sloeg het zijpad in, dat naar een kasteel leidde.

Met beklemd gevoel naderde Sanneke Demerrel het dorp, het blanke Canne in het Jekerdal. Steeds, wanneer ze van de heuvels en de droomige omdolingen terugkwam, had ze het gevoel in een vijandige wereld te geraken. Daar beneden leek haar alles grof en gewoon. Er woonden niets dan boeren en arbeiders, menschen met ruwe

stemmen en harde handen. Ze wist zich zelf beter, voornamer, fijner, maar durfde dat toch niet te laten merken. Ze wilde niet uitgelachen worden, want niets vond ze meer vernederend en kwetsend.

Dat ze van een edeler soort was dan de andere dorpskinderen stond bij haar vast, niet alleen omdat ze zoo dikwijls met Achiël, den jongen baron wandelde, maar vooral sinds iemand had verteld, dat ze op een prinsesje geleeke en zeker met een groot heer zou trouwen, later.

Toen Sanneke voor haar huis, café 'Au repos des Cyclistes' stond en zich dwong binnen te gaan, slikte ze iets pijnlijks weg. Ze hield niet van haar woning en voelde een vreemde antipathie tegen haar vader, den vlotten, levenslustigen weduwnaar met zijn zwarte, gepommadeerde knevels. Ze vond hem niet voornaam, niet fijngevoelig, niet flink. Hoewel pas tien jaar oud merkte ze heel goed dat iedere vrouw in het dorp - onder meisjes verstond ze alleen andere kinderen - hem voor den gek probeerde te houden, dat hij onfijne grappen vertelde en gluisperig lief, onoprecht tegenover vrouwen deed.

Dan moest ze denken aan den papa van Achiël - Laurent le Fexhe de Montaigle - een deftig

heer, die altijd Fransch sprak, die altijd in een auto reed en altijd witte slobkousen droeg. Zoo zou Achiël later ook worden, wanneer zij... samen...

Haar denken werd gewoonlijk vaag wanneer ze de toekomst naderde. Een duister voorgevoel van leed en ongeluk beangstigde haar plots. In het café luisterde ze wel eens gesprekken af. Daar hoorde se soms vertellen van een rijken jongen en een arm meisje, of van een rijk meisje en een armen jongen die trouwen wilden. Dat scheen heel moeilijk te wezen.

Of ze zelf arm was wist ze niet precies. Echt arme menschen moesten bedelen, meende ze. Vader had de la van het buffet toch vol papiergeld en klinkende franken. Ze hoopte dus dat ze niet arm zou zijn.

Dat Achiël rijk was stond vast; die woonde op het kasteel, Over haar toekomst bleef dus een vage dreiging hangen.

II. Een droom vervliegt

- Denk aan Dante en Beatrice. Een liefde voor het leven begonnen toen ze allebei nog kinderen waren.

- Een ideale verhouding, een beetje in de mode. Dante is met een andere getrouwd.

- Het loopt ook wel eens anders...

Mevrouw Le Fexhe de Montaigle, geboren baronne de Steevaert, moest even aan haar eigen jeugd denken. Als meisje van veertien jaar dweept ze hevig met den zoon van het hoofd der school in Oppersum, dorpje in de binnenlanden van de Kempen. Argeloos had ze haar mama verklaard Lambert te willen trouwen, waarna ze in een Fransch pensionaat werd opgeborgen en de jongen, die nauwelijks iets van het geval afwist, een betrekking kreeg in Seraing. Hij was lang niet deftig genoeg, maar de ironie van het noodlot wilde dat hij carrière maakte in de socialistische partij en als Belgisch minister aan de assemblées van den Volkenbond deelnam...

Mevrouw Le Fexhe dacht terug aan haar jeugdliefde, die nimmer geheel gestorven was, aan de wel beschaafde maar in wezen toch harde

manier waarop haar gevoelens werden onderdrukt. Ze vergeleek den fellen, energieke volksman met den sluwen oververfijnden, weinig scrupuleuzen aristocraat waaraan men haar uithuwelijkte en schrok even over de gevolgen van dit gesprek.

- Begrijp me goed Laurent, 't was me ook liever als Achiël zich niet met dat herbergprinsesje inliet, maar ik zie er toch niet meer dan kindergedoe in.

- Het lijkt me toch beter er een eind aan te maken en wel volgens de psychologische methode, anders blijft soms wat achter daarvan voor het verder leven.

Mevrouw voelde den steek en kleurde even. Ze kreeg medelijden met haar kleinen, droomerigen jongen, die het overkomen was een ideale jeugdliefde, verheven boven hartstocht en berekening, te ondergaan. Zeker, heel gaarne zou ze een einde zien aan die zonderlinge wandelingen van twee onbewust verliefde kinderen. Maar hoe ze, pijnloos, van elkaar te verwijderen?

- Als je iets doen wil, doe het dan met tact. Ik wil de kinderen graag leed besparen.

- Voor Achiël wordt het tijd om naar een pensioonaat te gaan. Met zijn Laura, Sanneke be-

moei ik me niet. Overigens moet de jongen de dingen leren zien zooals ze werkelijk zijn. Ik zal hem de oogen openen.

- Openen voor het leelijke, sluiten voor veel moois, dat hij later voor geen geld ter wereld meer koopen kan.

- Wil je binnen een jaar of tien, liever juffrouw Demerrel uit 'Repos des Cyclistes' tot schoondochter?

- Allerminst, maar ik revolteer me toch een beetje tegen de psychologische methode. Ik geloof, dat het oude systeem nog humaner was, het nieuwe doet me denken aan verfijnde chirurgie, aan amputeeren...

- Weet je een anderen weg?

- Neen... en iets moet toch gebeuren.

- Laat het dan maar aan mij over.

Het verwonderde Achiël niet te vernemen, dat hij na de groote vacantie naar een Fransch pensioonaat moest. Dat leek hem ook heelemaal niet erg. Maar het verontrustte hem dat zijn anders zoo gedistancieerde papa zich meer met hem bemoeide. Wat kon daar achter schuilen?

Aan iets omtrent zijn omgang met Sanneke geloofde hij niet. Hij constateerde alleen dat

zijn vader, door neutrale en wat achtelooze opmerkingen blijk gaf, zijn doen en laten te kennen. Hij voelde zich dus niet meer vrij. Dan begon hij te merken dat zijn gedrag kritisch beoordeeld werd en dat men hem zelf probeerde de dingen kritisch te leeren zien.

- Ieder mensch heeft wat belachelijks over zich. Ontdek dat en je staat boven hem.

Voor dergelijke wijsheden had de dertienjarige weinig begrip. Niettemin kromp iets goeds en moois ineen onder zulke opmerkingen. Instinctmatig zocht hij steun bij zijn moeder, want al ontging het hem wat men wilde, dat men iets met hem voorhad stond wel vast.

Rustig en methodisch opereerde mijnheer Le Fexhe voort in het gemoedsleven van zijn kind. Na hem critische beginselen te hebben bijgebracht, begon hij het instinct van standsverschil te ontwikkelen. Het leek hem voldoende den jongen te laten inzien aan wat voor gemis aan vormen en beschaving de kleine lieden van het dorp leden, hoe grof hun manieren waren en hoe plat hun uitdrukkingen.

Toen ook die hartelooze lessen verwerkt waren kon de directe aanval beginnen. Vader en zoon gingen nu vaker samen wandelen. Op een keer

wilde Le Fexhe het café van Demerrel binnen gaan. Achille voelde niet veel daarvoor.

- Waarom niet?
- Zoo'n gewone dorpsherberg!
- Demerrel zal ons niet vermoorden. Ik heb overigens wat met hem te bespreken.

Met bonzend hart stapte Achiel mee naar binnen. Hier woonde het lieve, zachte, korenblonde meisje waarmee hij zoo gaarne samen was, waarmee hij zoo graag wandelde. Dat zij toch niet hier zou wezen! Hij wilde haar niet ontmoeten in het bijzijn van zijn superieuren papa! Ze vertoonde zich ook niet.

Le Fexhe fluisterde wat met Demerrel, die overdreven vriendelijk en onderdanig deed. Achiel voelde hier het standsverschil als hevige realiteit, niet zoozeer door het gedrag van zijn vader, die eenvoudig en rustig bleef, maar door het nederige gedoe van den herbergier. Die man met zijn gepommadeerde knevels, zijn geplakte haren, zijn dikke handen en overgedienstige manieren, mishaagde hem buitengewoon.

Papa wandelde met hem het café rond, wees hem allerlei dingen aan, onder andere een portret van Sanneke dat aan den muur hing.

- Lief kind, als ze met wat smaak gekleed was...

Naar het kasteel terugwandelende regende het, in den vorm van onschuldige gezegden, pijlen van critiek. Achiël moest wel het smakelooze van die omgeving zien, moest wel concludeeren dat men daar weinig manieren en beschaving had. Eerst streed het kind tegen een blinden drang om het uit te huilen, dan kwam een grimmige verstarring over hem. Koel en onverschillig hoorde hij toe. In zijn gemoedsleven werd iets, onredbaar verwoest. De naam van Sanneke bleef verzwegen; ze werd echter op zoo perfiede manier belast met de gebreken van haar omgeving, dat ook haar aureool afbrokkelde.

Methodisch ging de vader in de komende weken voort. Hij verbood Achiël niets. Inderdaad wandelde die nog wel met Sanneke door de velden, doch hij vond niet meer dat stille extatische genoegen in die dolingen. Soms gluurde hij critisch naar het lieve herbergiersdochterke en ontdekte dan froisseerende onvolmaaktheden. Vroeger niet opgemerkte uitdrukkingen in haar taal hinderden hem nu. Toen hij, in het najaar, wegreed naar het Fransche pensionaat beteekende zijn vertrek het einde eener verfijnde kwelling.

En van een droom meteen.

III. Ketteke geworden

Sanneke had wel gemerkt dat er wat veranderde in de gemoedsstemming van het deftige vriendje. Een onbestemd gevoel van iets dreigends hinderde haar. Soms besloop haar de gedachte, dat er wat hoogs en moois voor immer uit haar leventje verdween.

Het bleven intusschen maar vage, onaangename aandoeningen. Veel rekenschap gaf het tienjarige, blonde droomstertje zich niet van wat er in haar omging. Ze werd nog wat eenzelviger en meer teruggetrokken.

Want ze had een stillen afkeer gekregen van al wat grof was in uiterlijk en doen. Van het landjonkertje wist ze zekere fijnere maniertjes en gebaartjes over te nemen. Ze deed wat deftigjes, niet opzichtig of hinderlijk, voldoende om zich wat af te zonderen. De andere kinderen plaagden haar wel eens met Achielke, waarmee men haar dikwijls genoeg door de velden had zien loopen, maar ze reageerde er niet op, maakte zich niet boos, hoorde nauwelijks de geniepige spotternijtjes. Eigenlijk vond ze de anderen al wat te min om van antwoord te dienen.

Vaak dacht ze aan den jongen Le Fexhe. Met

zeer onbestemde gevoelens. Van vrijen en trouwen had ze maar erg onbepaalde voorstellingen. Het leek haar eenvoudig: veel bij elkaar wezen. Was zij voor het jongetje een lieflijk ding in het leven, voor haar was hij op de eerste plaats iets dat haar zelf verhief boven het gewone. Ze vond hem overigens aardig, vriendelijk en hartelijk, verkeerde graag in zijn gezelschap en gaf zich dan gemakkelijk over aan dromen.

Wanneer hij haar handje nam in zijn al forscher knuist, overweldigde hem een soms mateloos gevoel van sentimenteele verrukking. Al de mooie dingen der natuur brachten hem dan in extase. Zon in het koren, volle maan bij dag in lavendelkleurige lucht, lila wadems over het verre Jekerdal, over de torens der stad Maastricht, dat alles werd voor hem een uitdrukking van zaligheid die hem bijna tot schreien bracht.

Haar droomerijen hadden iets meer bepaalds. Graag hoorde zij hem vertellen van voorname personen die op het kasteel kwamen, van hun hoogadelijke familierelaties en verwantschappen, tot met hertogen en prinses toe. Of Achiel wat ongegronde vaderlijke pretenties nababbelde, kon ze niet weten. Zou haar ook niet geïnteresseerd hebben. Een aangeboren afkeer van deze

omgeving bezielde haar; het jonkertje hief haar werkelijk daaruit op. Dat die geregelde omgang met het fijne kasteelheertje wel eens eindigen kon, overdacht ze niet. De veranderlijkheid der dingen moest ze nog ondervinden.

Zonder bepaald afscheid waren ze van elkaar heengegaan. Ze wisten, dat ze elkander langen tijd niet meer zouden zien. Dat gebeurde overigens meer. Sanneke bemerkte wel, dat Achiel haar dien laatsten middag aanhoudend bedeesd-critisch had aangekeken, zelfs meende ze af en toe een zenuwachtig, pijnlijk trillen van zijn mondhoeken waar te nemen. Ze durfde echter niet te vragen wat hem deerde en bleef in vage onrust naast hem voortlopen.

- Dag Sanneke.

- Dag Achiel.

Het had geklonken als gewoonlijk, maar de twee al te jonge geliefden waren in gedrukte stemming van elkander gegaan. Achiel met het vermoeden Sanneke niet meer terug te zien, want de psychologische methode had de ideale figuur van zijn vriendinnetje verminkt. Zijn oogen zagen, al te vroegtijdig geopend, hetgeen hen eenmaal - misschien - toch had kunnen scheiden. Het meisje Demerrel leed alleen maar aan een

onbestemd voorgevoel van iets noodlottigs.

Ook zonder Achiel wist Sanneke haar droom van hoogheid voort te zetten. Meer en meer doordrong haar het bewustzijn voorbestemd te wezen voor wat edelers dan haar omgeving bieden kon. Wat interesseerde haar nog niet. De toekomst gaf haar vanzelf, straks, waarop ze recht had.

Eenmaal zou ze glorievol wegtrekken uit haar dorp, uit het ordinaire café van haar vader, waar ze niets dan blokzagers, trampersoneel, boeren en smokkelaars zag. Waarheen? Naar wat? Er waren zooveel mogelijkheden.

Ze begon zich nu te verdiepen in het lezen van boeken die gevallen behandelden van boerenkinderen die het ver gebracht hadden in het leven. Soms schrok ze wel van de avonturen welke die beleefden. Dat Fredegonde van zwijnenhoedster koningin werd vond ze treffend, maar de manier waarop ze omhoog steeg, stuitte haar. Ook zij wilde heelwat ondernemen als het moest, evenwel niet met moord en doodslag. Beter leek het haar later een voornaam heer te ontmoeten.

Achiel. Ach ja, ze was toch al opgemerkt.

Vermoedelijk zou alles vanzelf gaan zoals ze verlangde. Hoe kon ze Achille ook vergeten!

Hoe meer ze, lezende, haar droom van hoogheid onderging, hoe meer ze het verleden vergat. Toen ze in de Kerstdagen den jongen Le Fexhe niet terugzag, stemde haar dit wel wat droevig, maar niet voor lang. Misschien had ze zich al boven hem uit gelezen...

Omtrent dien tijd begon Demerrel er zich rekenschap van te geven dat zijn dochtertje een mooi meisje ging worden. Daar kon hij binnen enkele jaren al van profiteren. Wanneer ze veertien, vijftien werd, moest ze maar mee serveeren. Het jonge volk, van Eben, Vroenhoven en zelfs van Maastricht leerde dan wel den weg naar 'Repos des Cyclistes'. Dan maakte hij een dancing van het café en kwamen er ook de meidekens.

Giel Demerrel draaide eens extra aan zijn coquet gekrulde knevels. Waren alle meisjes van Canne niet gek naar hem? Werd er niet iedere week, op een of andere slinksche manier, een aanzoek naar hem gedaan? Waarom ook niet! Weduwnaar van vijfendertig! Vlot danser, kon aardig vertellen...

Straks, wanneer de dancing er was, dromden

de kippetjes wel bij tientallen binnen. Dàn... Giel Demerrel glimlachte in zalige verrukking. Altijd omringd te wezen van het mooie, jonge volk... wat kon men beter wensen?

Sanneke moest nu langzaam gedresseerd worden. Hij ging zich eens wat meer met het kind bemoeien. Opeens leek hem, dat ze wel wat veel aan haar lot overgelaten werd en dat peettante Fie, die toch beloofd had, bij het al te vroege afsterven van zijn vrouw, een tweede moeder voor Sanneke te wezen, zich verbazend weinig van haar aantrok.

De vaderlijke belangstelling vond bij het kind een koel onthaal. Zijn flodderig doen hinderde haar fijngevoeligheid. Er ontstond nu een stille langdurige strijd om geestelijke vrijheid en om overwicht. Met een soort vinnige lijdelijkheid reageerde ze op de hoonende en smalende opmerkingen over haar aanmatigende verwaandheid, haar minachting voor gewone mensen als haar vader, de klanten, en boeren en arbeiders van Canne. Demerrel hitste de cafébezoekers tegen Sanneke op. Die gaf ze evenwel al spoedig scherpe antwoorden. De meesten plaagden, louter voor plezier, het mooie, snibbig doende meisje, bekommerden zich allerminst om de wat laffe

bedoelingen van den vader, die zich niet heel en al opgewassen voelde tegen zijn kind.

Maar in die dagen verwierf Sanneke toch den bijnaam, dien ze nimmer meer zou kwijtraken. Een douanebeambte typeerde haar en ze heette nu voortaan:

Ketteke.

Een katje begon men wel van het verdroomde, hoogwillende kind te maken.

IV. Grootte werken beginnen

Ketteke groeide op tot een flink en schoon meisje. Achille zag ze nog maar alleen in het voorbijgaan, gedurende de vacaties. De voorname, jonge heer, groette haar dan schuw, even blozend, strijdend met zijn verlangens om nog eens even te praten met het vriendinnetje van zijn kinderjaren.

Eerst was Ketteke verwonderd en verward geweest door die terughouding. Spoedig begreep ze wat er achter school en met plots gerijpte hooghartigheid, besloot ze weerwraak te nemen door zich niet te wreken. Met iets achtelooze minzaamheid groette ze terug en begon overigens het geval diep te vergeten.

Haar levensomstandigheden maakten haar meer en meer eenzaam. Er groeide in haar gemoed een rijkdom en diepte van gevoel, die, naar niemand een weg wetende, bijna kwelde. Graag wilde ze iets, veel, alles voor anderen wezen, maar iedereen die ze kende bleef onder de maat, hinderde haar door grofheid van manieren, simpelheid van spreken, door armoede van uiterlijk of van geest. Ze leefde niet in de wereld waarvoor ze eigenlijk geschapen was en voelde dit met den dag pijnlijker.

Ze serveerde nu in ‘Repos des Cyclistes’; het café voer er wel bij. De jongelui hadden het mooie herbergiersdochtertje dra opgemerkt en toonden belangstelling. Daarvan scheen Ketteke niet gediend. Ze deed correct hoffelijk tegenover ieder bezoeker, maar vriendelijk was ze alleen voor deftiger doende bezoekers, waaronder jonge Walen en franskiljons uit het Jekerdal en Maastricht.

Ze voelde, dat in haar reserve onverdiende geringschatting en critiek school en probeerde den aard ervan te bemantelen. Een tijdje lang deed ze zelfs opvallend vroom en was ze trouw lid van de dorpscongregatie voor jongedochters. Toen de andere meisjes lieten merken, dat ze haar verwaand en achterbaks vonden, trok ze zich ook uit die omgeving terug.

Om zich verder en geheel te verhezen in een wereld van Engelsche gentlemen en avontuurlijke ladies, zonder geldzorgen levende in de goedkoope romannetjes die men haar uit Maastricht, voor twee, drie franken, meebracht. Later schonken cinemavoorstellingen in die stad of in Visé wat afwisseling of inspiratie. Het vooze, niet levensware ervan voelde ze overigens wel aan, maar het hief haar toch een tijdje omhoog

uit het drukkend gewone eener omgeving, waarvan zij het mooie en goede onderschatte en dus niet begreep. Een omgeving die toen nog niet door schilders en dichters was ontdekt.

In die dagen gebeurde iets, dat van invloed zou wezen op Ketteke's levensloop. Een werkloos schipper van Klein Ternaaijen had een vrouw en zeven kinderen te onderhouden, waarvan het oudste een parmantig kippetje was van zestien jaar. In zijn rijke dagen schonk hij het meisje eens een duur fototoestel met al wat er bij behoorde. Het kind toonde veel genie ervoor, wist aardige kiekjes te maken en behaalde zelfs een prijs ermee op een tentoonstelling. Wat drommel, ze moest er maar op uit om geld te verdienen. Wie weet, hoe lang de malaise in de scheepvaart nog duren zou!

En Rieteke trok er op uit. Ze deed het graag, want ze was een aardig, levenslustig schepseltje, dat niet afkeerig bleek van hulde en succes. Ze trof het bovendien met den tijd. In het voorjaar kwam Koning Albert naar Canne, om - boven op den St. Pietersberg! - de eerste spade in den grond te steken voor een kanaal, dat achter Maastricht om, heel en al over Belgisch gebied,

de Kempen in zou gaan, naar Antwerpen. De omgeving liep vol vreemd volk, ambtenaren uit Luik die opmetingen kwamen doen, employés van Brusselsche aannemers die het Jekerdal bestudeerden, militairen van allerlei rang en grondspeculanten uit de omgeving.

Wanneer Rieteke op haar fiets sprong om de omgeving af te ketsen trof ze al gauw hier of daar een groepje vreemde, jonge snuiters, die er wel wat voor voelden door het kittig ding gefotografeerd te worden. Haar coquette uitnodiging ‘Fottò, messieurs?’ bleef zelden zonder gevolg.

Demerrel ontmoette haar eens, vroeg Rieteke de kunst uit en kwam toen op een idee. Weinig origineel overigens, want de verarmde schipper van Klein Ternaaijen had ze voor hem verwezenlijkt. Zijn dochterke dat overdag, wanneer ze in de keuken klaar was toch maar wat zotte boeken las, moest ook zóó zien geld te verdienen!

Giel Demerrel kende zijn fiere Ketteke al voldoende om te begrijpen, dat hij haar met list in dit metier moest lokken. Wanneer hij zei ‘hier heb je een fototoestel, ga ermee den boer op’, zou ze minachtend haar mondje vertrekken, per-

minent weigeren of tenminste plan en fototoestel saboteeren. Met sluwheid ging hij ze ertoe verleiden. In Augustus vierde ze haar 'mei'. Op den vooravond van Suzanna zou hij haar een mooi fototoestel geven. Wanneer ze maar eenmaal zinnigheid toonde in kiekjes maken, kreeg hij haar wel verder.

Ketteke was eerst erg blij met dat fototoestel. Dan besloop haar een licht wantrouwen. Wat bedoelde vader er mee? Demerrel hield zich evenwel van den domme, liet haar d'r gang gaan en zag met verholten plezier dat ze dikwijls met het ding erop uittrok. Ze fotografeerde opvallend veel dieren.

Spoedig kwam men haar vragen om bij allerlei feestjes groepen te nemen. Sanneke deed dat graag. Ze raakte zoo tusschen beter volk dan gewoonlijk in het café kwam, bleef niet zelden op allerlei fuifjes en begon wat geld te verdienen, waarvoor vader haar edelmoedig mooie japonnetjes koopen liet.

Een Luiksche krant vond het iets waard een fotoreporter in de omgeving van de toekomstige groote werken te hebben en vroeg Mademoiselle Demerrel, als zich de gelegenheid voordeed, kiekjes te maken, vooral wanneer een ongeluk gebeuren mocht.

Ketteke kreeg zelfs een perskaart. En zonder dat de sluwe vader zich veel moeite behoefde te doen, drongen de omstandigheden haar waar hij zijn dochterke graag had: in het publiek, onder de mensen; dat beteekende: geld verdienen, reclame voor zijn café en ook goeie kansen voor het kind zelf!

V. Licht en donker in strijd

Tot nu toe werd Ketteke alleen maar gekweld door een vaag superioriteitsgevoel. Nadat ze wat onder de mensen gekomen was groeide er nog een ander bewustzijn: ze voelde zich niet alleen fijner dan de gewone dorpsmeisjes, ze wist ook mooier te wezen.

‘Sweet seventeen’, noemde haar een der ingenieurs van Albert Kanaal. Op een keer bracht hij een Engelsche prent mee, waarop een allerliefst blond meiske. Een fijn, levendig figuurtje, slank en molligjes meteen, een aardig, zoet snoetje, stralend goudblond haar. Dit ideale portret leek iets op Sanneke. Ze miste wel den ontroerenden glimlach van het plaatje, haar gezicht stond ernstiger, deed meer denken aan dat van een getourmenteerde moderne vrouw, gelijk de film zoo vaak te zien geeft.

Toen Ketteke vernam, dat ze een beetje op Marlene Dietrich geleek - jonger zusje, dat nog weinig levenswonden droeg - begon ze die gelijkenis iets te cultiveeren. Hoewel ze over weinig geld beschikte wist ze zich immer coquet te kleeden, doch steeds eenvoudig, want ze begreep dat ze alleen een voornamen indruk maken kon

door soberheid in snit en kleur te betrachten.

Meer en meer trok ze de aandacht van het jonge volk. Met een gevoel van verholten en tegelijk geloochende en onderdrukte zaligheid, hoorde ze allerlei complimentjes aan, zag ze de bewonderende en soms begeerlijke blikken op zich gevestigd. Oh, ze deed of ze niets bemerkte, of het haar niet aanging, niets schelen kon, maar het werd toch stilaan een ware behoefte amoureuus getinte lofprijzingen aan te hooren. Ze wilde iets beteekenen, welnu ze was iets geworden in de vallei.

Dat haar gevoelens kennelijk egoïstisch waren, daarvan gaf ze zich geen rekenschap. Ze wenschte enkel betuigingen van liefde en bewondering te ontvangen, doch geen te geven. Later, wanneer iemand komen zou, die haar ophief in de sfeer waarin hooge liefde bloeien kon, wanneer ze iemand ontmoette, die ze waardig vond al haar gevoelens, waarmee ze nu geen weg wist, te ontvangen, dan, dan, alleen, zou ze zich geven en was ze overtuigd meer te kunnen schenken dan ze nu vermoedde. Ze voelde een rijkdom en volheid in haar hart, die tot niets diende, doch die misschien eenmaal geluk in overvloed schenken ging. Aan geen onwaardige zou ze het beste van

haar wezen verspillen. Daarom hield ze zich gesloten, gereserveerd.

Maar de natuur kwelde haar, dwong haar behagen te vinden in de bewondering ook van mannen, die ze, om hun grove handen of boersche manieren, minachtte. De natuur drong haar rond te zwerven en bracht haar tot datgene wat vader Demerrel misschien nimmer verkregen had: fotografie te worden zooals het meisje van Klein Ternaaijen.

Ze deed intusschen anders dan het vlotte schippersdochterke, dat als een donker vliindertje om de nieuwe werken fladderde en met haar agressief en argeloos uitnoodigend 'fottò' iedereen in de houding dwong. Sanneke voelde zich meer dame, fotocorrespondente, natuurlijk nam ze wel een foto van gewone mensen, maar die moesten het vragen. Ze leude niet met haar werk. Als het weer goed was, wandelde ze de omgeving af, ging eens kijken waar ze bezig waren met opmeten en graven, nam voor de aardigheid een of ander momentje. Wie haar vriendelijk verzocht om een opname deed ze dit genoeg wel en liet het zich behoorlijk betalen. Waagde iemand een al te vrijpostig woord of een ruwe uitdrukking, dan ging Ketteke verder met een

zoo geraffineerde uitdrukking van verachting om den mond, dat spoedig heel de jonkheid, heel de vallei en al wat er woonde en werkte, wist dat het mooie blondje niet met zich spotten liet. Dat achter het lieve, ernstige en toch vriendelijke gezichtje een wil en een zelfbewustzijn school, die men bij een herbergprinsesje niet verwachten zou.

Ketteke's succes was Rieteke niet naar den zin. Het jongere zwartje hield toch al niet van dat deftig gedoe, het achteloos aanvaarden van opdrachten, of ze er ook niet van bestaan moest! Bovendien kaapte ze de beste klanten weg. Was zij niet met het nieuwe metier begonnen? Dat het verwaande nest uit Canne ook iets uitvond of haar terrein respecteerde.

Met al het temperament van een vijftienjarig volkskind loerde Rieteke op een gelegenheid om die mededingster eens ongezoeten de waarheid, of wat ze voor de waarheid aanzag, te zeggen.

De gelegenheid deed zich spoedig voor. Een groep Fransche genie-officieren kwam op bezoek in Canne. Allebei de fotograferende meisjes werden gewaarschuwd en stonden gereed om een kiekje te nemen. Een jong, Luiksche ingenieur, die graag praatjes maakte met Sanneke, wist het

zoo te regelen, dat zij maar alleen kans kreeg. 'La belle blonde', nam de hooge heeren in den tuin van een café.

Toen Ketteke stralend van voldoening, naar huis stapte, wachtte het verontwaardigde zwartje haar op.

- Ah, het moest la belle blonde zijn, om die sabelsleepers te kieren.

- Ik heb ze niet gevraagd.

- Och, je weet wel zoolang te lonken en lief te doen...

- Zijn dat jouw affairen?

- Laat mij m'n brood verdienen. Als je zoo deftig en rijk bent, als je je voordoet, loop dan niet met dat toestel over straat.

- De weg is voor iedereen vrij. Blijf in je dorp als Canne je niet bevalt.

- Bevalt Canne jou soms? Meen je dat ze hier niet merken hoe je over ze denkt?

Je kunt wel heimelijk zijn, maar we weten het toch wel.

Een paar douanebeambten kwamen aangewandeld; toen ze het twisten der jonge meisjes hoorden treuzelden ze wat. Rieteke, zich toch eigenlijk niet opgewassen voelende tegen de hautain gebarende mededingster, zocht bondgenooten. Ze barstte in een hoogen, zenuwachtigen lach uit:

- Ha, ha, ha, dat ingebeelde mirakel, meende den jongen baron in te palmen. Mislukt...

Nu steeg Ketteke het bloed toch naar het hoofd. Een wilde drift maakte zich van haar meester. Ze hief de hand, waarin zij het toestel hield, omhoog, zou de venijnige zwarte in het gezicht geslagen hebben...

Plots ruischte, plechtig en toch gezwind, een fonkelnieuwe, lange auto voorbij. Char de maître! Ketteke week op zij en zag meteen wie in den voornamen wagen reden. Een deftige grijze dame en een jonge man.

Achille Le Fexhe... Hij had haar niet opgemerkt, zijn fijn gelaat staarde rustig in de verte. Dat die juist nu passeeren moest!

Rieteke scheen echter niet te hebben geweten wie voorbij gereden was. Toen ze merkte in wat voor staat van woede de anders zoo beheerschte Sanne Demerrel raakte, krabbelde ze angstig wat terug.

Het onverwachte wederzien van haar jeugdvriendje, dien ze nagenoeg niet meer had ontmoet of gesproken, waaraan ze nauwlijks meer dacht, deed plots de blinde drift der beleedigde zinken. Een grievend medelijden met haar zelf overweldigde het meisje. In een visioen zag ze

de twee kinderen, onbezorgd, in argelooze extase wandelen over de velden. Zomer... lauwe wind door de korenvelden... wiegewagende kolbloemen...

Verloren tooverland. Een onbegrijpelijke, matelooze teederheid welke in haar omhoog, een warmte van gevoel en zoetheid van herinnering als ze nimmer had gekend. Iets dat schoon had kunnen wezen en al haar dromen vervullen, was voorbij, ongeacht haast, niet naar waarde geschat.

En plots brak het sterk willende, hooghartige Ketteke in een wilde huilbui uit. Snikkend holde ze naar huis, het booze zwartje met de douanebeambten beteuterd op den weg achterlatend.

VI. Mysticus, uitvinder en dichter

De aanleg van het Albert Kanaal had heel wat vreemde elementen naar Canne gelokt. Het wemelde er van Duitschers, Italianen, Polen en zelfs hoog-Hollandsche polderjongens trof men er aan. Er ontstonden dorpjes van semi-permanente woningen en men bouwde er houten kroegjes voor het vlot geld verdienende en verterende werkvolk. Het anders zoo stille en fijne dorp werd onrustig, verloor schoonheid en karakter.

Het waren intusschen niet alleen arbeiders die in de Jekervallei neerstreken. Een heele staf van technische ambtenaren, ingenieurs en werkmeesters, arriveerde. Veel Walen en Duitschers. Met de Walen konden de dorpsbewoners het wel vinden. De Duitschers ontvingen ze minder gemoedelijk. Wat beteekende dat nu? In Visé kon je de gevolgen van den oorlog nog overal zien, in Canne zelf hadden die kerels huisgehouden en nu haalde het gouvernement ze weer binnen! Het kwam tot opstootjes en vernielingen...

Maar onder die gehate Pruisen bevonden zich jonge mannen en lui die een taal spraken, die weinig van het Limburgsch verschilde. En dan brachten ze geld onder de menschen. Ze bleken

heelemaal niet zoo'n erge barbaren. Je kon ze ook niet vergelijken met de invallers van Augustus 1914. Dát waren echte Saupreussen geweest, varkensfokkers uit Pommeren...

De jeugd herinnerde zich overigens de gebeurtenissen van zoo lang geleden al niet meer. Had ook andere ideëen, meer wijsgeerig en pacifistisch. Oorlog was een ziekte waaraan het mensdóm leed, ze kwam altijd en overal voor. Ze bracht onvermijdelijk gruwelen voort. Dan begingen de Franschen ze, dan de Spanjaarden, de Engelschen, de Russen. De Duitschers waren aan de beurt geweest en moesten nu genoeg ervoor boeten. Bovendien, zoo'n oorlog herhaalde zich niet meer. Daarvoor waren de socialisten, de communisten, de democratische katholieken en vrijzinnigen te sterk geworden. Dra klopten de harten geruster, kaartten Duitschers en Vlamingen samen in de herbergen en bescheen iedere maan internationale idyllen.

Onder de lieve vijanden waartoe de meiskes van de Jekervallei zich het meest aangetrokken gevoelden, behoorde zeker Willy Oberhoff. Die had ook niets van een Pruis, zelfs niet van een Duitscher. Het leek eer een Franschman, een

Italiaan. Slank, donker, gebruid van tint, met zwarte haren en zwarte oogen. Men moest aan een Romein denken. Hij kwam uit de omgeving van Godesberg, uit het legendarische Heisterbach, waar zijn moeder, weduwe van een Feldwebel, een hotelletje hield. Het brave mensch heette Braubach. Aan de origine van Willy was dus weinig van Latijnschen aard te bespeuren, doch dat kon verscholen liggen in het verre verleden toen Keulen nog Colonia Agrippina genoemd werd.

Willy noemde zich ingenieur. Met weinig recht; zijn studies waren beperkt gebleven tot eenige jaren middelbaar technische school. De Deutsche aannemersfirma, waarbij hij in dienst was, droeg hem ook geen ingenieurswerk op, doch liet hem enkel wat werktuigkundige teekeningen uitvoeren, wat plannen voor smalspoorverbindingen en uitwerkingen van grondprofielen. Op het kantoor noemde zich Willy dus niet ingenieur, nog minder Diplomingenieur, maar eenvoudig componist. Daar maakte dat nu weer indruk. Inderdaad had Willy Oberhoff een paar moderne sonaten geschreven, die zelfs in Bonn, bij gelegenheid van een concert gewijd aan de nieuwste Rijnlandsche muziek, door een virtuoos van naam

waren uitgevoerd. De pers noemde ze niet onverdienstelijk, de beroeps critici begroetten Hindemith erin en de manuscripten vonden geen uitgever. Niettemin, zijn omgeving van technici, zag een beetje tegen hem op: hij had toch gefigureerd op een programma, dat door niemand minder dan door Landeshauptmann en Regierungspraesident was aangehoord.

Maar tusschen meisjes en vreemde menschen stond het voornamer zich ingenieur te noemen. Een klein lidteeken op de linkerwang deed trouwens vermoeden dat hij Academiker kon wezen. Willy was nu eenmaal, zijn hoogen, beschouwende en ook titanische geest ten spijt, wat glorieus. Net als Ibsen.

Oberhoff leed aan te sterke intuïtie en te veelzijdige begaafdheid, samengaande met een zeer constante eerezucht. Moeilijk wist hij zijn geest geconcentreerd te houden; hij scheen alles van nature te weten, te doorgronden of spelend te kunnen leeren. Tot niets kwam hij door wording en worsteling, hij bereikte in alles iets brilliants, vlug en zonder veel moeite. Er lag wat geniaals in zijn wezen, maar het duizelingwekkend hooge en diepe, het titanische en geweldige, mengde zich immer met iets vaags, onpersoonlijks, met geestelijk eigendom van anderen.

Met onweerstaanbaar élan wierp hij zich op het een of ander, bereikte in een jaar waarover anderen er drie deden. Doch dan zakte de belangstelling, want in dat eene jaar was het fenomenale dat hij bereiken wou, geen werkelijkheid geworden. Zijn onrustige geest zocht dan andere wegen, die hij gemakkelijk vond en waarover hij zich vlot voortbewoog. Stormend soms naar absolute hoogten! Zoo had hij op zijn zesentwintigste jaar al wat naam gemaakt als componist, als criticus van moderne architectuur, als kenner der praehistorie van Rijnland, als commentator van den grooten mysticus Tauler, als spreker op vergaderingen van Stahlhelm, als kenner van de Fransch-Duitsche geschillen en oorlogen... in iedere richting zou hij het ver kunnen brengen, wanneer de natuur hem ook de gave van geduld en doorzettingsvermogen had geschonken. Nu verspilde hij zijn talenten in pogingen en ongedurigheden.

Als technicus slaagde Willy Oberhoff evenmin Prachtige ideeën kon hij lanceeren, vindingen die de echte Diplomingenieurs verbluft deden staan, doch om ze zelf uit te voeren ontbraken hem vakkennis en rust. Het waren allemaal geniale flitsen, meer niet.

Toen de omstandigheden hem naar België, naar de kanaalwerken van Luik brachten, had juist de literatuur hem overweldigd. Emile Verhaeren, Nietzsche en Werfel openden hem de oogen voor zijn waarachtige roeping: hij wilde dichter worden van het moderne leven en schreef, enkele weken na deze ingeving, wilde, rhapsodische verzen, die dra een goed onthaal vonden in de pers der Duitsche litteraire avant-garde. Een nieuw ideaal, een nieuwe droom: eenmaal te behooren tot de heroën der wereldlitteratuur...

Willy Oberhoff begon aan een epos: Panama, Panérgyrique van den modernen ingenieur.

VII. Gudrun de zachtmoedige

Willy leed aan overmaat van idealen en idealiseerde iets te vlot. In mensen die hij ontmoette, ontdekte hij gelijkenissen met figuren uit literatuur en historie. Ieder meisje waarmee hij omging, noemde hij naar een dubbelgangster uit het verleden. Hij had zijn Beatrice gekend, zijn Laura, meer dan een Gretchen, een Jeanne d'Arc, een lady van Shalot, Shererazade, Judith...

Het zwarte schippersmeiske noemde hij bij zich zelf Ruth, denkende niet alleen aan de Bijbelsche figuur van die naam doch ook aan een gedicht van Wordsworth, waarin sprake is van een boerenmeisje dat zoo heet. Natuurlijk liet hij zich enkele malen fotografeeren, nu eens met afgravingen op den achtergrond, dan staande op een der geweldige hapmonsters, die aarde en gesteenten verslinden.

De fotografe beviel hem wel. Misschien zag hij iets te zeer het literaire voorbeeld in haar. Het bleef intusschen bij wat vriendelijkheden. Rieteke zelf maakte zich andere illusies. Ze fluisterde al hier en daar dat een Duitsch ingenieur opvallend veel belangstelling voor haar toonde.

Op een of andere manier vernam Sanneke dit; van dat moment af voerde ze een zwaren strijd tegen wraakzuchtige gedachten. Met dat loslippige ding had ze nog een rekeningetje te vereffenen. Ruzie ermee maken vond ze beneden haar waardigheid als dame; ze negeerde het schepsel volslagen, noemde zelfs haar naam niet. Maar de beledigingen, in het bijzijn van de douanebeambten, schrijnden nog na.

Half bewust van haar eigenlijke bedoelingen wandelde ze langs de machtige grondwerken. Zoo ongeveer kende ze Oberhoff wel. Nu verlangde ze, uit nieuwsgierigheid en verholen wraakzucht, echt kennis met hem te maken.

Ze trof hem op een keer, staande nabij een omgevallen smalspoorlocomotiefje. Er was een klein ongeval gebeurd, een licht gewonde, wat materieele schade. Een geval interessant genoeg, mits wat aangedikt, voor de fotoreportage. Ze nam een kiekje, wist Willy erop te krijgen en kon meteen even met hem praten. Oberhoff sprak een gebroken plat, dat ze gemakkelijk verstaan kon. Hij zelf woonde lang genoeg in het Jekerdal om haar Vlaamsch te begrijpen.

Toen het Luiksche blad het eerste ongeval aan het Albert Kanaal reproduceerde, had Sanneke

Demerrel een goed voorwendsel om nog eens met Willy in aanraking te komen. Zelf ging ze een exemplaar van het blad bezorgen in de keet waarin Oberhoff werkte. Dit gebeurde - zuiver toeval - juist tegen twaalf uur, toen de teekenaars passer en haak neerlegden. Willy vond het grappig zoo z'n portret in de krant te zien - hij had zich die gebeurtenis op tal van andere manieren gedroomd - en vond Ketteke een intelligent meiske. Hij wandelde met haar het dorp in, plots gecharmeerd door haar fijne, blonde schoonheid. Nu hij wist waar zij woonde en hoe gemakkelijk bereikbaar ze was in het café, nam hij zich voor haar vaker te ontmoeten.

Dien avond kon hij niet voortwerken aan zijn epos 'Panama'. Hij legde het terzij, zooals hij al zooveel met veel ijver en bezieling begonnen grootsche plannen en ontwerpen, van den meest uiteenlopenden aard ter zij had gelegd, om nooit meer er naar om te kijken. Een andere idee begon te rijpen. Sanneke, met haar stillen, ernstigen glimlach, met haar fijn rozig snoetje en goudblonde haren, deed hem weer denken aan... aan wie? Geen type voor nog een Gretchen. Isolde... een Keltische. Toch had ze weer een literair voorbeeld...

Het ontging hem, dat iets geestelijk inferieurs school in dit zoeken naar overeenkomst met een historische of legendarische figuur. Moest zijn scheppingskracht niet zóó sterk wezen dat ze een nieuw type uitbeelden kon? Dat later, zwakkere geesten, hun geliefden naar de zijne noemen gingen? Behoorde haar beeld niet zoo persoonlijk te wezen of zoo bijzonder te zijn gezien, dat iedere vergelijking juist het verschil accentueerde? Willy, de al te snelle geest, bedacht dit niet en ontdekte overeenkomst met Gudrun, de zachtmoedige, de geduldige, Hij wist niet, dat het meisje Demerrel Ketteke geheeten werd, zij het iets overdreven en onverdiend, anders zou het contrast hem te sterk geleden hebben en had hij, uit de schatten der letterkunde, wel een anderen naam verkoren.

Sanneke vond wel eenig behagen in den jongen knappen Duitscher, die toch heelemaal niet op een Pruis geleek. De motieven van haar kennismaking waren niet heel louter geweest, er school een revanche-gedachte in. Ze bedoelde, zonder zich precies rekenschap ervan te geven, haar vijandin uit zijn sympathie te verdringen of, tenminste, haar te kwellen. Voor zichzelf wilde ze feitelijk niets. Oberhoff viel overigens

mee, een echte heer, met fijne vormen en werkelijk voornaam voorkomen. Hij praatte wat veel en wat druk, maar dat hinderde niet. Zij kon dan toeluisteren, was niet verplicht veel te zeggen voor ze wist wat hij eigenlijk van een meisje verlangde.

Ze was zich ervan bewust, dat aan haar algemeene ontwikkeling wel wat ontbrak. Wat had de dorpschool haar, aan hogere beschaving, ook mee kunnen geven? De vele romans, die ze las, de films die ze zag, leerden wel iets omtrent de uiterlijkheden in betere kringen, doch ze besepte dat ze over heel wat dingen, over kunst, wetenschap, reizen, niet kon meepraten. Ze wilde zich wel grootere en diepere kennis verschaffen - meer als middel dan als doel - maar kon de wegen erheen niet vinden ofwel het leek haar te vermoeiend om te zoeken. Maar ze wist, geheimzinnig glimlachend als praten gevaarlijk werd, haar onkunde wel te bemantelen en alleen te spreken, wanneer ze zeker ervan was geen domheden te vertellen.

Willy had haar Gudrun geheeten. Dien naam begreep ze niet, dus lachte ze fijntjes en met wat mysterie. Ze nam zich intusschen voor te informeeren wie die Gudrun was geweest. Toen

een van de dorpsonderwijzers eens in het café kwam, vroeg ze hem sluw uit. De man, die meende dat ze iets van Rodenbach's spel had gehoord, verhaalde wat hij daarvan onthouden had. Sanneke wist nu genoeg, ze begreep wat Willy in haar zag.

Bij de volgende ontmoeting reageerde ze welberekend op haar nieuwen naam. Het verwonderde Willy te merken, dat zij die figuur vrij goed kende. Zijn geestdrift voor het fijne blondje steeg plots. Ziedaar nu een eenvoudig dorpsmeisje, dat nog iets meer wist dan zooveel stadshipjes, die alleen maar verstand hadden van filmsterren. Wat zou van dat kind niet te maken zijn!

Hij begon nu van zijn plannen en zijn denken te vertellen. Voorzichtig en bewonderend luisterde Sanneke toe. Het werd interessant doch ook gevaarlijk. Op zoo hooge toppen had ze nog nimmer verwijld, het stemde Ketteke fier en dankbaar dat deze geleerde jonge man haar niet te dom en te onontwikkeld achtte om haar daarheen op te voeren. Ze luisterde aandachtig toe en voelde ook wel dat ze, eenmaal, hem geheel zou kunnen begrijpen. Aan al die vreemde, verheven dingen moest ze wat wennen!

Beiden wenden vooral aan elkanders gezelschap. Ze vertoonden zich niet vaak in het publiek, maar Willy kwam op de geschikte momenten in 'Repos des Cyclistes'. Eerst had vader Demerrel het op dien kalen Pruis niet erg begrepen, maar toen die vlot geld verteerde en hij vernam, dat het eigenlijk ook een ingenieur was, vond hij tal van redenen om anders over hem te denken.

Ook de kleine zwarte fotografe veranderde van idee. Eerst zag ze in Willy een knappen jongen, een Ramon Novarro, een Maurice Chevalier, nu ontdekte ze dat hij mager was, houterig van beweging, een deftigdoener. Een kerel van niks!

En toen ze Willy en Sanneke eens samen op den weg naar Eben ontmoette, kreeg ze wel een schok aan haar hartje, bloosde ze wel hevig, maar het kon haar tòch niks schelen. Ze trapte wat vlugger door, spuwde verachtelijk op den grond.

Op gevaar af in een greppel te rijden keerde ze zich om en stak haar tong uit. Rieteke was nog een kind en werd overigens zooveel gehuldigd, dat het er bij haar, op een bewonderaar meer of minder, niet aankwam.

VIII. Een berg bezweek

Het werd lente. De werken in het Jekerdal vorderden. Dag en nacht raasden stoomschoppen en lepelbaggers, daverden de smalspoortreinen voorbij. In de weinige uren dat de bedrijvigheid stil lag, liet men de steenmassa's in de omgevende heuvellagen springen. Een geweldige, doffe knal en er schoten weer diepe scheuren door de mergelbanken. Uren en uren ver trilden de ruiten en voelde men aardschokken.

De exploitanten der groeven in de omgeving maakten zich meer en meer ongerust over die machtige ontploffingen, maar deskundigen uit de omgeving verzekerden dat die geen onheil stichtten. Niet meer dan het trommelvuur in 1917, dat hoogstens - misschien dan nog - de overmatige wijde opening in den St. Pietersberg, de Tiendschuur, in elkaar deed zijgen.

Ook de blokzagers hadden het op die explosies niet begrepen. Bijzonder de mergelwerkers in den Muizenberg ondervonden een onheimelijk voorgevoel. Die berg was immers wat raar uitgehold, te breede galerijen, te smalle pijlers, de groeven lagen onregelmatig boven elkaar. Hier en daar begon het gewelf te 'ruizelen', liepen

scheuren door de plafonds, waarvan de breukranden begonnen te werken. Fijne brokjes mergel vielen naar beneden, dat betekende niet veel goeds...

Weer schrokken de mensen op zekeren nacht wakker. Zoo'n dreun hadden ze nog nimmer gehoord. Het leek wel of de Duitschers met hun zwaar mortier aan 't schieten waren. De bedden sprongen van den vloer!

Achterdochtig trokken de blokbrekers en championkweekers den volgenden morgen den berg in. H'm, alles had zich goed gehouden. Ze begonnen te werken en praatten over de blauwe en de roode harmonie, over de cursen der duiven, over bokswedstrijden en andere dorpsaangelegenheden.

Tegen den middag - verschillende arbeiders waren al naar huis - zeeg met een doffen dreun de berg, op een der meest ondergraven punten, ineen. De catastrophe had zich misschien beperkt tot een paar honderd meter galerijen, wanneer niet een zoo geweldige luchtdruk was ontstaan. Nu raasde een stormwind door de gangen, een oppersing van luchtmassa's, die de toch al wrakke pijlers en gewelven schokte en uit elkaar reet. De nieuwe instortingen deden

de luchtverplaatsingen nog in vernietigende kracht toenemen; bij de ingangen spoot de storm de ruimte in. Rotsblokken, werktuigen, dieren en mensen door elkander de velden inslingereud.

Een wolk geel mergelstof schoot over de omgeving en dreef dan langzaam in de richting van het dorp. Ze werd ingehaald door de eerste licht gewonden en door enkele boeren, die op het veld de ramp hadden zien geschieden en nu de booze mare door het dorp kwamen uitschreeuwen. In wild gedrang holde alles naar de versperde ingangen der groeven. Dooden en zwaar gewonden legde men in het veld in afwachting van dokter en geestelijke.

Radeloos jammerend stonden de vrouwen voor de gigantische puinhoopen der ingangen. Die vreesde dat haar verloofde nog in den berg was, een andere had haar man niet zien thuis komen. Om de verongelukten verdrongen zich schreiend en handenwringend familieleden en kennissen.

Eenige durvende mannen, merkende, dat ze door de hoofdingangen de achtergeblevenen en ingeslotenen toch niet bereiken konden, trokken door kleine hopen in het Ravenbosch, de oorden van onheil binnen. In een onberedeneerde op-

welling had Oberhoff zich daarbij aangesloten, alleen voorzien van een elektrische zaklamp. Den weg in de eindeloze labyrinten kende hij niet, maar de anderen, die van het dorp, wisten wel waar ze moesten zoeken. Het ging erom menschenlevens te redden. Nu hij betrokken raakte bij een werkelijk heldhaftig pogen - iedere minuut konden nieuwe instortingen voorkomen - voelde hij zijn moed als iets zeer eenvoudigs. Hij redeneerde nu ook niet in zichzelf over het effect op de buitenwereld, zooals hem anders, wanneer groote plannen rijpten, wel overkwam.

Na een uur ronddolen zagen de redders wel, dat er weinig meer te doen viel. De vermisten waren vermoedelijk bedolven of van de buitenwereld afgesloten. Het zou een langdurig en moeilijk werk worden ze te vinden of te bevrijden. Het beste was haastig alle galerijen te doorloopen en te constateeren, dat zich nergens meer menschen, verongelukten, bevonden.

Met gejaagden stap schreden de mannen door de beklemmende, vilten stilte. Het was nog niet pluis met den berg. Af en toe hoorde men in de verte een dof gedreun, puinhoopen die verschoven of loshangende stukken plafond die neerstortten.

- Daar ligt wat! schreeuwde Willy opeens.

Inderdaad zag men in een zijgang een donkere massa. Haastig trokken de mannen er op af. Er lagen twee mensen. Ze lichtten met hun fakkels bij. Ze waren er ellendig aan toe. De een had een gapende hoofdwonde, de ander bloedde aan de borst. Ze leefden nog.

Plots een somber, dof gekraak in de nabijheid; een overmachtige windvlaag woei de fakkels uit en sloeg de redders over de gewonden.

- Er uit! Het gaat op leven en dood, kreet de heesche stem van een blokbreker.

Nu deed de elektrische zaklamp van Willy goeden dienst. In sidderende haast raapte men de gekwetsten van den bodem en holde men voort naar een der uitgangen.

Het was voor Oberhoff een uur van geweldige emotie geweest. De eenvoudige arbeiders, van jongs af bekend met zekere gevaren der groeven, bleken weinig onder den indruk en verdiepten zich in beschouwingen, waar een paar kameraden zich bevinden konden. Aan het gevaar dat ze doorstaan hadden dachten ze al niet meer.

Maar de jonge Rijnlander voelde zich, buiten gekomen, aan het leven teruggeschonken. De zoetheid van den laten lentemiddag overweldigde

hem; hij had, redeloos, wel kunnen lachen en schreien tegelijk. Nu zag en voelde hij het leven als iemand die aan de doodstraf ontsnapt, die verrijst tot een nieuw bestaan. Wat leken hem nu de uren van neerslachtigheid die hij zoo vaak had doorgemaakt en waarin hij soms wenschte niet te bestaan, onzinnig en dwaas! Jeugd en lente stegen hem naar het hoofd. Hij had wat dolzinnigs kunnen doen, wanneer niet de bijna nobele rust der simpele arbeiders, die al het plan voor een intensieve reddingspoging ontwierpen, hem in bedwang hield.

Hij hielp nu, schijnbaar kalm, de zwaar gewonden wegdragen naar het dorp. Bij het douanekantoor ontmoetten de redders Sanneke, de fotografe, die vanzelf dit moment, haar Willy te nemen tusschen de redders, niet verzuimde. Ze vergezelde de mannen, die spoedig van een hoop druk doende menschen omringd waren, naar de tramhalte, waar men de gekwetsten neerlei.

Beide jongelui voelden nu de behoefte elkaar te vertellen wat ze hadden gezien en beleefd. Opgewonden, met overspannen zenuwen, begon Willy van zijn tocht te verhalen. Sanneke vertelde, bijna even geënerveerd van de schokkende dingen die ze van heel nabij aanschouwd had.

De dooden in het veld, de gewonden, bloedvlekken op den weg en op de door elkaar gescheurde rotsblokken...

En nu voelden ze allebei, onbewust, in een sidderende roes, het geweld van jeugd en lente. Leven, nieuw leven, hun eigen leven dat vernieuwd leek, en het leven daarbuiten, rondom, dat ruischte, dat zong en geurde en straalde. Het leek of de late zon feller vlamde, in een zoet rozig rood, dat ze nog nooit zoo hadden aanschouwd. Het was schoon, onzinnig schoon, men zou erbij kunnen zingen en schreien. Tierelierend stegen leeuwerikken naar het zachte, weeke hemelblauw, maar er tuitte nu iets overweldigends in dat kleine zingen van die kleine vogels. De geuren van gras en koren, van bloemen en kruid, van boomen en van braakland, die rondreven, bedwelmden, maakten dronken. De luwe windvlagen die langs de hellingen aanwabberden prikkelden ziel en zinnen, zenuwen en gemoed tot ongrijpelijke dingen. Er groeide uit de natuur en uit hun eigen innerlijk een vreemde verrukking, die haast al te machtig dreigde te worden. Het leek of ieder zintuig tienvoudig versterkt, tienvoudig verdiept, tienvoudig vergroot en verhevigd die extase onderging.

Ze praatten aldoor, opgewonden en onsamenhangend voort, over de instorting, over de verwoesting, de verongelukten, wat nog te doen stond, maar hun gedachten waren elders, waar wisten ze ook niet. Tot Willy plots, bijna ruw, Sanneke om den hals viel en hartstochtelijk, met dwazen lach in de oogen, begon te zoenen.

Ook in het verbijsterde meisje braken andere gevoelens door. Iets elementairs overweldigde haar. Steeds had ze geloofd dat ze alleen van iemand houden kon, wanneer die bepaalde, haar behagende kwaliteiten had. Van dezen mensch hield ze nu opeens, met heel haar hart, met heel haar wil. Misschien had hij de kwaliteiten die ze, rustig zinnende, verlangen zou, maar dat kon haar niets schelen.

Nu begon het leven opnieuw, feller, krachtiger, gevaarlijker, schooner. Al haar vroegere sentimenten leken vaag, flauw, verzinsels, zwak; met een slag woei dit nieuwe alles schoon, alles zettend in een ongedroomden bloei. Berekeningen en beredeneeringen schroeyden weg, vlamden op in een enkel overweldigend gevoel, dat van een onbeteugelde en onteugelbare liefde.

IX. Bezinnen en bedenken

Tegen den vallenden avond wandelden de jongelui naar het dal en het dorp terug. Zwijgend, verlegen, gehinderd. Na de eerste vervoering dauwde bezinning in hun gemoed.

Wat er gebeurd was kon beslissend wezen voor hun toekomst, daarvan gaven ze zich allebei in stilte rekenschap. Maar wat zou de toekomst brengen?

Willy herinnerde zich zijn glorieuze dromen. Een man worden van macht en aanzien. Wanneer hij trouwde moest het een hem evenwaardige vrouw wezen. Dat hij nog iemand van naam en invloed werd, daaraan twijfelde hij ook nu niet. Hij geloofde, dat zijn tijd wel komen zou en voelde zich veelzijdig begaafd genoeg om van dat oogenblik gebruik te maken. Misschien schreef hij eens een boek, dat hem de plaats schonk die hem toekwam. Mogelijk werd hij leider van een partij...

Het overmatig bewustzijn tot wat bijzonders voorbestemd te zijn had zijn karakter al gevormd. Het ontbrak hem niet aan hartelijkheid voor al wie iets in hem zag en geen twijfel of geringschatting blijken liet. Maar iedereen die meende

hem te mogen bevelen of gedachten op te dringen, stuitte op een onverzettelijke fierheid, zich uitend in scherpe ironie of hooghartig zwijgen. Zoo verliep zijn leven in ontelbare conflicten met iedereen die met gezag of macht bekleed in zijn leven kwam. Lang hield hij het nergens uit. Er was weinig noodig om hem uit protest te zien heengaan.

In zijn gevoelsleven toonde hij zich nauwelijks anders. Even fier, doch nog meer onberekenbaar. Aardig, vriendelijk en gediensig voor ieder meisje dat hem beviel, of dat hem de moeite waard leek, doch lichtgeraakt en snel tot definitieve dingen bereid. Berekening mocht men hem niet verwijten; zijn waardeering voor vrouwen berustte immer op andere dan materiele overwegingen. Maar het kwam hem billijk voor dat diegene die eenmaal zijn naam te dragen had, op een of andere manier, iets beteekenen moest, aan schoonheid, geest, naam of maatschappelijken rang. De zeer merkbare genegenheid van een jong gravinnetje in Godesberg had hij vanzelfsprekend gevonden. Toen het rijke en voorname kindje even, zonder kwade bedoeling, 'n zinspeling maakte op de toekomst die ze voor hem openen kon, vatte hij dit op als een belediging

en verbrak bruusk de relatie. Niet beter verging het de dochter van een gefortuneerd Akensch naaldenfabrikant; ook die viel door een onberaden woord in ongenade.

Aan deze en andere gevallen moest Willy denken, toen hij, naast Sanneke, het dal in wandelde. Sanneke had kwaliteiten, er was iets van haar te maken. Ze leek hem niet minder mooi en van een even fijne schoonheid als de aristocratische meisjes die naar hem coquetteerden. Aan haar geest en bevattingvermogen twijfelde hij evenmin. En toch... hij moest aan de dorpsheerberg denken... aan den gepommadeerden vader, een echten Belg van het type dat hij niet mocht. Er hinderde hem iets. Hij hield wel van het lieve blondje, vooral wanneer hij haar sfeer niet voelde. Dat ze, half voor beroep, wat veel op straat en onder de mensen kwam, deerde hem niet. Hij kende haar nu al lang genoeg om te weten, dat ze zich hoog wist te houden.

Het was of Sanneke intuïtief aanvoelde wat in hem omging. Ze onderging een gevoel van hevige depressie, scherp contrasteerend met de verrukking van een uur geleden. Voor de werkelijke gaven van Willy had ze nog weinig oog, al wist ze ook belangstelling en waardeering te

suggereeren. Zijn artistieke en intellectueele aspiraties leken haar een verheven soort liefhebberijen, die overigens het effect naar buiten ten goede kwamen. componeeren, lezingen houden, dat stond, men bewees ermee iemand te zijn.

Tegen Willy, die zich ingenieur noemde, zag ze niet heel erg op. Ze voelde zich immers zelf wat buiten en boven de massa, op zeer duistere gronden overigens, die ze nimmer kritisch onderzocht. Maar ze vond hem ‘een chique type’, een heer, haar criterium. Bovendien was ze plots anders tegenover hem komen te staan. In haar gevoelsleven werd een teederheid wakker, die immer gesluimerd had. Haar moeder verloor ze te jong; van vader vervreemde ze spoedig en die had zijn kind ook niet voldoende begrepen om het te herwinnen; voor haar peettante voelde ze een vage achting, meer niet.

Van Willy was ze plots gaan houden. Zijn onstuimige liefdesbetuiging, de lange en wilde omhelzing van straks hadden iets in haar doen ontvlammen, een vuur ontstoken dat niet meer te blusschen viel. Snel ontkiemde en ontbloede de teederheid voor hem, vermengd al met bijna moederlijk medelijden met den knappen jongen die hier, alleen, in den vreemde zat.

Toch be kroop haar een duistere vrees. Er lag iets in zijn karakter dat beangstigde. Zou hun ontmoeting wel geluk brengen?

Willy bekeek haar af en toe, haast kritisch van terzijde: zeker, ze was mooi, en zelfs met smaak, hoewel zeer eenvoudig, gekleed. Er stak een dame in, een vrouw die bezieling schenken kon. Onbewust had hij van een ideale vrouw gedroomd, dat realiseerde hij zich nu. Dit simpele dorpsmeiske? Twijfel begon hem te kwellen en tevens drong zich de overtuiging op, dat deze in zijn leven iets meer beteekenen ging dan de andere vrouwen die hij had ontmoet.

La femme fatale? Even moest hij glimlachen bij de idee. Zijn lieve, blonde Gudrun had niet het type van een fatale vrouw. Als iets noodlottigs dringt die zich op in het leven. Neen, dat was Sanneke niet. Jammer misschien, maar dan kon hij ook niet er van houden gelijk hij nu deed, als een man, als de sterkere.

In het dorp gekomen, herinnerden ze zich pas de catastrofe van 's middags. Ze waren blij het hinderlijk zwijgen te kunnen verbreken en over iets te praten, dat buiten hun eigen gevoelens gedachtenleven stond.

Willy werd in het dorp met respect en sym-

pathie begroet. Het was bekend geraakt, dat hij, met eenig levensrisico, een paar mensen had helpen redden. Men waardeerde dit in den Pruis en gaf hem vriendelijk inlichtingen over het verder verloop der gebeurtenissen.

De vermisten nog niet gevonden. Geniesoldaten en mijnwerkers overgekomen. Enfin, hij moest maar eens gaan zien.

Hij at wat in 'Repos des Cyclistes' en begaf zich toen met Ketteke naar den ingestorten berg. Half het dorp dromde voor den verbrokkelden ingang samen. Soldaten liepen in en uit. Marechaussees hielden de nieuwsgierigen op afstand. Bij den ingang stonden een paar snikkende vrouwen, klagende familieleden en wat journalisten.

Het was lente. Luwe winden streken neer langs de hellingen der heuvels. Felle sterren pinkelden in een kobalten hemel. En boven, in de zwarte boomen van het Ravenbosch, begonnen nachtegalen te slaan.

Zonder deernis hun levensdrift uitzingend boven kreunende menschenleed, boven wurgende angst en martelend verbeiden. Het leven ging zijn gang, onbarmhartig, ongevoelig en overstelpend van gevoel meteen.

Lang bleven Sanneke en Willy er niet staan. Ook zij werden gekweld en gedreven van lente en jeugd. In het zachte, warme donker, doorgeurd van jongen bloei, verdwenen alle twijfels en overwegingen. Weer omhelsden ze elkander, plots, in vlagen, doch nu lag er diepe teederheid in hun gevoelens.

En een wijde rust, een eindeloos vertrouwen, een zalig vergeten van wat de dag bezinnen deed en denken.

X. Zielen gepeild

Hoewel hun gevoelens nog vaak slingerden tusschen zekere beklemdheid en extase, ontmoetten Sanneke en Willy elkaar toch geregeld. Dat bleek aldra niet naar den zin van de dorpsjongens in wie, ondanks allen omgang met de menschen uit de stad en met vreemdelingen van allerlei nationaliteit, toch nog iets van de voorvaderlijke zeden voortleefde. Volgens deze traditie, waren de meisjes van het dorp er voor de jongens van het dorp en voor niemand anders.

Ketteke had zich nimmer toeschietelijk getoond voor de jonge boeren, blokbrekers en arbeiders van Canne. Waarom ze zich plots voor haar interesseerden, terwijl ze haar toch anders links lieten liggen, omdat ze wisten toch geen kans te hebben? Nu een vreemde haar veroverde gaven ze zich opeens rekenschap ervan dat hun een der mooiste meisjes van het dorp ontnomen werd.

Ze begonnen een campagne tegen haar en Demerrel. Wanneer ze nog in het café kwamen was het alleen maar om te chicaneeren en onaangename dingen van Willy en de Duitschers in het algemeen te vertellen. Willy zou een soort

goddelooze zijn, een franc-maçon, die naar kerk noch kluis ging. Dat vertelden niet alleen de fijnen, maar zelfs de socialisten en liberalen, die anders zoo devoot niet waren.

Omdat Willy een knappe jongen was en andere meisjes van het dorp Ketteke den ingenieur misgunden, mengden ook die zich in het geval. Zij verweten haar Kerk en Vaderland te vergeten, want Oberhoff zou wel iemand zonder religie zijn en in ieder geval een Pruis. Ze hitsten den pastoor tegen haar op en die kwam bij Demerrel informeerden wat voor slag jongmensch die vreemde eigenlijk was. De vader vroeg het weer aan zijn dochter en die moest bekennen het nog niet te weten.

Ze durfde Willy niet goed erover lastig vallen. Ze meende nog geen recht te hebben op een verklaring. Zelf vond ze het misschien ook geen aangelegenheid van overwegend belang. Haperde iets eraan, dan kwam het later van zelf wel terecht. Ze leefde immers in een dorp waarvan heel wat jongens niet meer naar de kerk gingen. Maar als er een trouwde maakte men het met den pastoor in orde. Alle kinderen werden er gedoopt en niemand stopte men, bij de begrafenis, zoo maar in den grond. Waarom vor-

derde men van Willy, van een vreemde, meer dan van iemand anders?

Willy was katholiek, dat meende ze wel te hebben gemerkt. Met bewondering had hij immers over St. Franciscus gesproken, net als de kwezels, die het aanhoudend over den Heiligen Antonius hadden. Over geestelijken hoorde ze nimmer een onaangenaam woord.

Ze zag er dus 'n beetje tegen op hem erover te ondervragen. Ze zou nu pogen een verklaring uit te lokken, door eenvoudig te vertellen wat de dorpsjongens over hem bazelden. Oberhoff bleek een beetje ontstemd door die mededeeling. Het viel hem moeilijk iets te zeggen daarover, met zichzelf kwam hij, op het punt van religie, niet in het reine.

Hij was niet alleen van huis uit katholiek, maar had zelfs, eenige jaren, met mystieken gedweept. Zijn Stahlhelmpriode gevolgd door aansluiting bij de nationaal-socialisten, vervreemden hem nadien wat van den godsdienst. Het hinderde hem, dat de bisschoppen van zijn land zich verzetten tegen de partij, waarin hij redding zag, niet alleen voor Duitschland maar voor heel Europa en waarin hij zich een groote toekomst dacht.

Toch bleef een geestelijk verlangen in hem levendig. Een hunkeren naar iets boven de stof, naar onsterfelijkheid, naar God. Het Christendom gaf het leven, het lijden en den dood beteekenis, daarzonder werd het waanzin, razernij, het verduren niet waard. Aan een spiritueele realiteit, door materieele geesten niet te vatten, twijfelde hij allerminst. In zijn mystieke periode, in zijn dagen van studie over Tauler, had hij soms de extase der zich in God ontstijgende zielen meegevoeld. Hij vond de Kerk niet mystiek genoeg, de geestelijken toonden vaak te weinig idee van godsdienst in hooger zin. Hun studie was berekend op eenvoudige zielen, die men harde, primitieve dingen onderwijzen moet.

- Toegegeven, ik ga niet geregeld naar de kerk,... juist omdat ik godsdienstig ben, begon Willy gemelijk, toen hij merkte, dat Sanneke graag iets meer wilde weten. Hij vertelde het, met in het hart de overtuiging niet heelemaal de waarheid te zeggen. Zeer wel wist hij, dat de geborneerdheid van anderen hem niet hoefde te beletten in de kerk een superieur geloovige te wezen. De traditie van zijn katholiek geboorteland bleek sterker dan hij vermoedde, hij voelde zich tenminste schuldig aan verzuim.

Dat de vlegels van het dorp zich met hem, een intellectueel, durfden bemoeien - van den pastoor had Sanneke maar liever gezwegen - irriteerde hem. Wat ging zijn zieleleven die flodderige Belgische boeren aan? Gingen ze zelf naar de kerk?

Om zijn bloemzoet meiske gerust te stellen vertelde hij haar zijn opvattingen. Ze klonken wat Faustachtig; Goethe had ook van die vaagheden geformuleerd. Sanneke begreep niet veel ervan; het leek haar hoog en edel. Hoe kon men van zoo iemand beweren, dat het een ongeloovige was? Bovendien beloofde Willy nog in Canne 's Zondags de Mis bij te wonen. Wat mocht men meer verlangen?

Het gesprek had een grimmige curiositeit in Willy gewekt. Zij wilde weten wat in hem omging, nu zou hij haar zieleleven peilen. Hij deed het niet met veel tact, want Sanneke voelde een geringschattende bijgedachte in zijn vragen. Dat sloot angstig haar gemoed voor een uiting van geloof, die roerend van naiviteit had kunnen wezen, charmeerende door frissche kinderlijke lieflijkheid. Nu hakkelde ze iets, wat ze zich uit haar catechismus herinnerde, met oogen smeekend om vergeving voor haar onwetendheid.

Willy begreep gelukkig dra haar verlegenheid en peilde niet verder. Hij voelde berouw over zijn wat agressieve nieuwsgierigheid en nam zich voor haar op te voeren naar hoger geestelijk denken, wanneer ze er aanleg voor toonde. Maar het geval liet een deprimeerenden indruk bij hem na; hij had geconstateerd dat hij niet boven dorpspraatjes verheven was en dat haar intelligentie, in het religieuze, beperkt leek.

Ze wandelden voort, lachten en gekten, forceerden zich tot vroolijkheid, doch waren allebei blij toen ze met hun gedachten alleen waren. Beiden voelden zich dien dag eenzaam en niet geheel begrepen.

XI. Bewondering van anderen

De dorpsjongens berustten erin, dat een vreemde - en nog wel een Pruis - hun een van de mooiste meisjes had weggekaapt en de kwezeltjes zwegen, toen Willy, min of meer geregeld, 's Zondags naar de kerk ging.

Demerrel had gehoopt, dat de relatie van zijn dochter met Oberhoff hem nieuwe klanten opleveren zou: Duitse beampten en werkmeesters. Dat bleek niet het geval. Willy was een geïsoleerde, die zich hooghartig afzonderde. Bovendien voelde hij een hevigen afkeer tegen den, naar zijn smaak, wat ordinairen Belg, dien kletsmeier, die zoo graag pronkte met zijn slecht Fransch en nòg beroerder Duitsch. Met een zekere levenswijsheid troostte de herbergier zich: Willy was de eerste van Sanneke. Er zouden er nog wel volgen. Met hoeveel meisjes hij gevrijd had voor hij trouwde, herinnerde hij zich niet meer. 'Ketteke zal nog wel wat katers verslijten', spotte hij eens grof en onvoorzichtig en al wat iets tegen zijn dochterke had colporteurde die woorden verder.

Sanneke en Willy gingen 's Zondagsmiddags uit, naar Maastricht, Valkenburg en Visé. Zij

hield van dansen, maar durfde het niet bekennen, sinds ze gemerkt had dat hij dit een inferieur vermaak vond. Inderdaad voelde hij er minder voor, doch wilde haar dat plezier niet ontnemen.

In de dorpen van de omgeving mankeerde het aan dansgelegenheden allerminst. Het jonge volk van Maastricht trok er naar toe, omdat het de gelegenheden daar te populair of te dichtbij vond. Daar moest Sanneke niets van hebben; met het chique doende stads Scrapule wilde ze zich niet inlaten. In een dancing te Maastricht hielden ze het een uur uit, toen bemerkten ze, dat de meisjes avontuurlijke werkstertjes waren en de heeren, vaak jongelui van beteren huize, ingebeelde Don Juans.

Valkenburg en Ile Robinson in Visé wisselden elkander voortaan af. Sanneke Demerrel, die zich als een dame wist te kleeden en voor te doen, die aardig Fransch en Duitsch begon te praten, trok al spoedig de aandacht. Het ontging haar niet en Willy evenmin. Bovendien gaf ze zich, met ingehouden hartstocht, aan het dansen over. Oberhoff merkte aan het entrain waarmee ze zich bewoog, aan de schittering van haar oogen en de verhoogde kleur van haar wangen, dat de dans primitieve instincten van vermaak in haar

opleven deed. Het stemde hem kritisch, al vond hij het, voor een meisje, geen ongewoon verschijnsel.

Overigens poogde Sanneke met hart en ziel in zijn gevoels- en geestesleven door te dringen. Omdat ze van hem hield op de eerste plaats, maar eveneens omdat ze wel wist dat haar mankeerde, wat hij in overmaat bezat: algemeene ontwikkeling. Ze toonde een merkwaardig aanpassings- en aanvoelingsvermogen, haar goeden wil was soms roerend, doch verhinderde niet, dat men weleens merkte hoe veel hooge en mooie dingen haar in wezen toch niet interesseerden of in essentie onbegrepen bleven.

‘Tot op zekere hoogte kunnen we geestverwanten worden,’ mediteerde Willy vaak, zich overigens troostend met de gedachte dat de intelligentie, zelfs van academisch gevormde vrouwen, in den regel niet hooger bleek. Tenslotte verlangde hij op dit gebied niet overmatig veel van Sanneke. Ze hoefde Einstein, Bergson of Maritain niet te doorgronden. Ze mocht zijn Gudrun blijven, een soort Asschepoetstertje, dat eenmaal zijn prinsesje worden zou. Misschien wist ze zich wel tot kunstenaarssse van de gevoelige plaat te ontwikkelen. Hij kocht haar daarom

boeken over moderne, artistieke fotografie. Ketteke nam voortaan haar kiekjes op futuristische manier, intuïtief trof ze goede composities, maar de tekst der geleerde Duitse vakwerken ging boven haar bevattingsvermogen. Nadere uitleg ervan vragen durfde ze niet goed.

Toch stond beiden nog niet helder voor den geest wat ze voor de toekomst wilden. Ze konden zich de komende tijden niet anders meer denken dan vereenigd met elkaar. Over trouwen werd intusschen nog niet gesproken en haast even weinig gedacht. Ze vonden behagen in elkaar, hielden echt van elkander en dat schonk rijkdom, warmte en rust, gaf het leven een doel.

Hun Zondagavonden brachten ze in Visé of Valkenburg door. In lange wandelingen trokken ze erheen. Sanneke toonde zich geestdriftig voor de natuur, maar het leek Willy soms of ze iets van buiten had geleerd, of ze met wil en verstand bewonderde wat haar gevoel had behooren te raken. Soms vroeg hij zich af of hij niet al te critisch werd en herinnerde zich onrechtvaardige beoordeelingen van vroeger. Hij wantrouwde soms zijn eigen waarnemingsvermogen.

Daarom wilde hij langen tijd niet opmerken, niet alleen dat Sanneke in de dancings zeer de

aandacht trok en veel werd gevraagd, maar evenmin dat ze er kennelijk - zij het wat verholen - plezier in kreeg. Inderdaad ontbloede een naieve behaagzucht in het overigens simpel gebleven dorpsmeisje. Ze had haar dromen en idealen, ze voelde zich fijner dan anderen en wilde hooger, doch dat alles bleef vaag en haast zonder zelfzucht en ijdelheid. Ze was van nature fijngevoelig en stootte zich telkens aan de grove dingen van het leven. Daarom wilde ze anders. Als kind zag ze in Achiël de verwezenlijking van dat andere.

Soms moest ze, wat van hem aan herinneringen restte, vergelijken met Willy. Dan kwam Achiël haar bijna onaardsch voor; geen engel en ook geen mensch, iemand buiten en boven het leven, 'n wezen uit een boek, een vaag ideaal. Willy was anders, fel en echt als het leven, minder droom en toch vervuld van zooveel hooge en vreemde dingen, die ze graag geheel en al begrijpen wou. Maar ze begon ook andere mannen te ontmoeten die haar interessant leken en die eveneens in haar iets zagen.

Dat deed haar zelfbewustzijn groeien. Voor zich zelf had ze immer de onschokbare overtuiging toch wel iets bijzonders te wezen. Willy

had haar het eerst ontdekt, maar nu begonnen ook anderen haar op te merken. En die vertelden soms, zoo, en passant, zonder het gezicht te vertrekken, vleierende dingen, die ze van haar jongen maar zelden hoorde. Dat schonk haar voldoening, zekerheid, gevoel van eigen waarde. Ze mocht zich, desnoods, iets meer laten gelden.

Ze weifelde even omtrent de te volgen tactiek. Soms vermoedde ze, in Willy's doen, nog zekere reserve en critiek. Zou een beetje, voorzichtig opgewekte naijver, dat niet kunnen doen versmelten?

Ze kende zijn fiere, trotsche en soms harde natuur, die geen dwang duldde. Ze waagde dat liever niet. Misschien brachten de omstandigheden vanzelf wel wat ze verlangde.

Ketteke ontwikkelde geleidelijk een geraffineerde coquetterie. Uiterlijk bleef ze even mysterieus, lachte verlegen en fijntjes, doch als iemand met haar danste wist ze met de oogen iets meer te zeggen dan ze verantwoord kon. Ze deed het zoo, dat Willy het nimmer merkte, dat niemand zekerheid erdoor kreeg. Op audacieuze complimentjes reageerde ze vaag en geheimzinnig. Gaarne aanvaardde ze allerlei hulde, maar ze wilde haar jongen niet ontrouw worden. Toen

een andere Duitscher, vriend van Oberhoff, het waagde hem neer te halen, liet ze zich niet meer met dien kerel in.

Zonder het te weten groeide Sanneke Demerrel tot een bekende figuur onder de uitgaande jonkheid, iemand waar veel over gepraat werd en weinig van gezegd, van eigenaardige reputatie, een leuk, aardig en net kind, een echt Ketteke, je wist niet wat je er van denken moest.

XII. Dorpspraatjes

De groote werken vorderden. Al dieper drong de geweldige sleuf de mergelbergen in. Dag en nacht raasden de reusachtige graafwerktuigen en daverden de treinen ladingen steen en grond weg in zuidelijke richting. Elke maand bracht zijn nieuwe rumoeren en nieuwe geruchten over de groote onderneming. Ze scheen aanleiding te geven tot een geschil met Nederland. Geregeld kwamen officieren van de Belgische en Fransche generale staven naar Canne om de uitwerking van de plannen te beschouwen. Er heerschte een toenemende bedrijvigheid, zelfs op de Zondagen, want het Albert Kanaal werd een bezienswaardigheid voor vreemdelingen. Ze kwamen van Luik, uit de Kempen, van Valkenburg. En de boeren en stedelingen, die anders rustig over de veldpaden kuierden, gingen nu wandelen langs de bovenranden der kunstmatige ravijnen.

Ketteke had geleerd dat een lief glimlachje veel kleine diensten beloonen kan. Ze zwierf met haar apparaat langs de bureaux en keeten en wist bijtijds of er groote heeren en interessante gezelschappen op bezoek kwamen, want menigeen vertelde, om even in aanraking te kunnen

komen met het fiere meisje, een of ander nieuwtje.

Ze had vernomen dat een groep hoog-Hollandsche ingenieurs naar het technische waagstuk zou komen kijken. Het leek haar interessant voor het Luiksche blad, bovendien kon ze zeker nog wat fotos aan de deelnemers afleveren, tegen vooruitbetaling, het waren immers vreemden.

Ze arriveerden op een middag, onder leiding van een minzaam hoogleeraar met apostelbaard en van de directie der werken uit Luik. Jonge, jolige kerels, die, als zoovelen uit het Noorden, meenden voor hun eer verplicht te wezen in het Zuiden eens extra druk en levendig te moeten doen. Ketteke was op haar post en gold al spoedig als een bezienswaardigheid die voor de titanische werken niet onderdeed. Wijs glimlachend en bedenkelijk het hoofd schuddend zag de patriarchale professor toe. 'C'est la vie', meende een Belgisch ingenieur.

Het zingende Limburgsch-Hollandsch van Sanneke Demerrel werd een bron van genoeg voor de studenten. Zoo zacht en melodieus hoorden ze hun taal in het Noorden niet. In Vlaanderen kon je een typisch, leuk, beeldrijk Nederlandsch

hooren, maar voor dat eigenaardige zingen, met vreemd accent, dat toch de zuiverheid niet schaadde, moest je in Limburg zijn.

Zonder het zichzelf te willen bekennen genoot Ketteke van haar succes. Middenpunt te zijn van de aandacht van zooveel aardige, voorname jongelui behaagde haar wel. Het prikkelde haar geest en met doorbrekende vrijmoedigheid gaf ze antwoord op al de plagende opmerkingen van het vroolijke gezelschap.

Een lange en vrijpostige slungel begon zich bijzonder voor haar te interesseeren.

- Ik ga hier niet meer vandaan, bekende hij. Mijn zomervacantie breng ik hier door.

- Dat doen er meer, deed Ketteke nonchalant. Het wemelt hier van schilders en dichters. Er kunnen best nog wat kwasten bij.

- Bedankt voor het compliment. Zijn er hotels in Canne?

- Een paar kleine logementen. Maar er zijn aardige en interessante gelegenheden.

- Bij voorbeeld?

- Het 'Wijnkamertje'... of de 'Hazenzolder'... of de 'Bouwvallen' en het 'Groene kelderke'.

- Hooren jullie wat voor grappige herbergen

hier zijn, riep de slungel naar zijn kameraden. En... zijn ze vrij van springvee? Hoeveel moet je er betalen?

- Niets. Klein gesprings is er niet. Wel katten, konijnen en vleermuizen, vertelde Ketteke met uitgestreken gezicht.

Nu rumoerde er druk gelach. Het blonde meisje met de camera had den slungel beet genomen. Die lachte goedmoedig mee en liet zich apart fotografeeren, heldhaftig staande op een rotsblok, met als achtergrond het diepe Maasdal. Dien dag werd Sanneke Demerrels beursje zwaar van Nederlandsche guldens, allemaal vooruitbetalingen van na te zenden portretten.

's Avonds stopte een auto voor 'Repos des Cyclistes'. De slungel met twee kornuiten. Ze kwamen informeeren of de foto's niet wat eer klaar gemaakt konden worden, ze wilden ze meenemen. Ze zouden wel erop wachten en intusschen een flesch wijn drinken.

Sanneke toonde zich eerst een beetje geraakt over die vrijpostigheid. Zoo had ze die kerels toch niet aangemoedigd en bovendien hield ze er niet van, dat men haar in deze omgeving opzocht. Misschien kon Willy wel onverwacht komen en wat zou die ervan denken? Hij voelde

toch al met den dag minder voor haar vrijgevochten en onvrouwelijk beroep.

Demerrel vond het een heele onderscheiding voor zijn café, dat de rijke Hollandsche studenten bij hem afstapten. Een beste reclame. Hij toonde zich dus erg gemoedelijk en aanmoedigend en beknorde zijn dochter zachtjes, dat ze zich wat gepikeerd aanstelde. Hij begreep natuurlijk heel goed, dat ze niet voor zijn café of de fotos kwamen, maar dat kon hem minder schelen. Hij zelf zag ook graag een aardig kind. Wat voor kwaad stak daarin?

Ze vertelden, dat ze nog vanavond een fuifje hielden in Valkenburg. Graag hadden ze daarvan een kiekje. Of meneer Demerrel het erg vond, als de juffrouw even naar Valkenburg meereed? Geen bezwaar?

Ketteke bekoorde die opdracht minder. Met hand en tand voelde je het voorwendsel erin. Wat attentie mocht ze wel, maar om tot een soort vermakelijkheid te dienen, daar achtte ze zich te hoog voor. Het irriteerde haar vooral dat een der vlegels haar zingend spreken probeerde na te doen.

Ze zeurden en hielden aan, zoolang, totdat ze tenslotte bezweek. Ze betaalden bovendien heel

ruim. Mee wilde ze gaan onder conditie dat ze binnen anderhalf uur in Canne terug was.

- Afgesproken! beloofde de slungel toen hij merkte dat hij Sanneke anders niet mee kreeg. Eenmaal in Valkenburg zou men wel verder zien.

De auto stoof weg door het dorp. Langs de huizen waarvoor de nietsdoende vrouwen te babbelen stonden, over de wegen waarover de jaloersche jongens van het dorp flaneerden. In razend tempo ging het door Maastricht, Meerssen, Houthem. Binnen twintig minuten stopte de wagen in Valkenburg voor een groot hotel.

De fuif moest blijkbaar geïmproviseerd worden. Dat stemde Ketteke al gemelijk. De slungel had willen toonen hoe overweldigend snel hij veroveringen maken kon. Anders niets.

Niettemin, binnen tien minuten zat een gezelschap uitgelaten studenten om wat flesschen wijn. Het blondje van Canne werd het middenpunt der viering, maar ze toonde zich weinig ingenomen met die attentie. Dat permitteerden ze zich niet met een meisje uit hun kring. Ze raakte dus in geen erg vroolijke stemming en antwoordde niet of wat snibbig op den hagel van complimentjes waarmee men haar verteederen wou.

Een glaasje wijn dronk ze mee - hoe jammer, dat ze niet met een rustig gemoed kon meefuiven - meer niet. En ze stond erop, dat de foto gemaakt werd. Binnen den afgesproken tijd wenschte ze thuis te wezen!

- Er is wat kapot aan mijn car, weerde de slungel af. Het zal nog wel een uur duren, voor die gerepareerd is.

Ketteke verschoot van drift. Er lag iets beleedigends in die manier van doen. Wanneer ze meenden, dat ze met haar spelen konden, vergisten ze zich deerlijk.

- Niet erg, er gaan ieder half uur autobussen naar Maastricht, riposteerde ze.

- Ruud, je hebt je woord te houden, zei opeens een van de fuivers tot den langen flodderigen. Hij zegde het rustig en met gezag. Als je wagen kapot is moet je een taxi nemen. Aan het woord van een Hollander mag niemand twifelen.

Ruud van der Millen, de slungel, pruttelde wat tegen, maar binnen tien minuten bleek de wagen hersteld. Hij was ernstig geworden en maakte geen grapjes of complimentjes meer, toonde nu een respect voor Sanneke waarvan hij eerst weinig had laten blijken.

Binnen anderhalf uur, als overeengekomen,

stond de auto weer voor 'Repos des Cyclistes'. Valkenburg - Canne was in achttien minuten gereden.

- Ik heb mijn excuus te maken, bekende de slungel bij het afscheid nemen en drukte Sanneke de hand, met eerbied en warmte.

Buiten begonnen de late praters en slenteraars opnieuw onnadenkend den goeden naam van een fatsoenlijk meisje te schenden.

XIII. Een verfrommeld gedicht

Willy zat op zijn kamer en zag uit over het Jekerdal. De avond viel. Er kwam een innige stemming over alles. Zachte lila en roode tinten begonnen te overheerschen. Het al te groene en te goudene verzwond in een zoete, zalige vaagheid. Het leek of ook alle menselijke gevoelens versmolten tot een ondefinieerbare warmte, tot een vreemd verlangen, naar vriendschap, naar liefde, goedheid en rust.

Oberhoff poogde een gedicht te schrijven op zijn liefke, dat nu wel in ‘Repos des Cyclistes’ bezig zou zijn met het ontwikkelen van opnamen. Hij had immers gehoord, dat een Hollandsch gezelschap gisteren de werken bezocht had. Daarom wilde hij haar vandaag ook niet storen.

Hij dacht weer aan Gudrun, maar de vergelijking leek hem minder zuiver. Gudrun kwam hem te legendarisch, te Germaansch en koninklijk voor, niettegenstaande haar vernedering. In zijn Sanneke zag hij ook wel een Asschepoestertje, een prinsesje, dat door den gril van het lot in al te nederige omstandigheden leefde, doch naar type en psyche verschilde ze toch te veel van de figuur uit de oude sage. Ze leek hem een-

voudiger en toch meer gecompliceerd, een blonde Keltische of Germaansche naar het uiterlijk, doch met Gallische eigenschappen van gevoel en karakter.

De geest werd in hem vaardig en hij dichtte. Een vers in vrijen vorm, een spontaan en direct uitgezongen lofzang op het liefke, dat door de velden liep. Een modern gedicht, vol sarcastische flitsen op de maatschappij, de natuur, op de geliefde en op den dichter zelf. Hij schreef het in een plotsen roes en voelde het als een bevrijding.

In stille verrukking en bewondering las en herlas hij het vers. Zoo sterk en persoonlijk had hij nog nimmer zijn gevoelens in woorden vertolkt. Een mengsel van fierheid en dankbaarheid welde op in zijn gemoed.

Er klopte iemand aan. Heinz Wanroth. Een van de weinige Duitsche beambten waarmee hij vriendschappelijk omging. Af en toe kwam die wat praten. Geen sterke persoonlijkheid, nog minder een vulkaan of een afgrond, zelfs geen intellectueel, een eenvoudige jongeman, die aardig vertellen kon, die veel nieuws wist, omdat hij al zijn vrijen tijd besteedde aan het najagen ervan. Een sympathieke ziel overigens, die har-

telijk meeleeftde met anderen, immer bereid tot kleine diensten en goede raadgevingen.

Willy was zoo vervuld van zijn gevoelens en zijn gedicht, dat hij iemand mededeelen mòest wat er in hem omging. Hij begon zijn extatische en toch critische dichterlijke boutaden voor te dragen. Er kwam een passage in voor omtrent ouderwetschen trouw.

Plots kuchte Heinz. Willy keek ontstemd op; hij hield niet van dit soort onderbrekingen die hem oneerbiedig voorkwamen. Hij zag nog juist een mysterieuzen glimlach om Wanroth's lippen wegsterven.

- Wat beteekent dat? stoof hij geraakt op.
- Niets, ik moest aan iets denken, weerde Heinz weifelend af.
- Je weet iets, je moet het me zeggen, viel Oberhoff in hevige onrust en ergernis uit. Hij kende Wanroth genoeg om zich met reden te verontrusten; hij was van alles op de hoogte en toch geen kwaadspreker.
- Wat zou er zijn? Niks van beteekenis, suste de vriend die voelde in een netelige situatie te raken.
- Heinz, dat geheimzinnige, hoonende lachje verbergt wat,... iets dat ik weten mag, weten moet!

- Wat zou ik vertellen kunnen? deed de andere, verontrust door de heftige vraag.

- Jij bent de eenige met wie ik als kameraad omga. Wanneer je er iets aan gelegen ligt moet je me zeggen wat je weet. Er is wat, ontken het maar niet. Het maakt me razend ernaar te gissen, mijn vertrouwen naar den duivel te zien gaan.

- Nu, wanneer je dan absoluut weten wil: gisteren heb ik Sanne met een gezelschap Hollandsche jongelui zien wegrijden. Dat zag ik. Later hoorde ik, dat ze naar Valkenburg geweest zijn. Het waren studenten die de werken bezocht hebben. Éen lange vlegel zou bijzonder druk achter haar lopen.

Willy verstarde. Zijn eerste sensatie was die van een grievende belediging. Dat durfde zij zich tegenover hem veroorloven! Zeker ze waren niet bepaald verloofd, maar ook zonder ringetjes en een advertentie in de krant toch aan elkaar gebonden. En dan dat stel Hollanders! Waarvoor zagen die het meisje, dat toch zijn verloofde was, wel aan? Voor een scharreltje dat het als een eer beschouwen moest met studenten te mogen fuiven.

- Wat weet je nog meer? blafte hij in een soort van opkomende razernij.

- Ik... niets...

- Wat vertellen ze nog meer over haar? Ik doe een beroep op je, als vriend, me niks te verzwijgen. Hoe laat zijn ze teruggekomen?

- Naar men zegt... maar men lastert en liegt gauw - nogal laat. Meer hoorde ik niet.

Willy onderging een gevoel of ijs en vuur in zijn gemoed in vinnige priemen en kooltjes door elkander woelden.

- Heinz, je liegt. Zóó is ze niet. Je lachte, omdat ik geschreven had, dat ze trouw was als in den tijd van tondeldoozen en bergerettes. Jij gelooft dus ook, dat ik een uil ben, die zich van de eerste de beste Belgische dorpsmeid voor den gek laat houden!

In een staat van redelooze drift was Oberhoff opgesprongen. Hij schudde Heinz ruw bij den arm. In blinden drang om iets kapot te trappen, stuk te slaan, op den grond te smijten kwam in hem op. Wanroth, die een dergelijke uitbarsting van drift wel eens meegemaakt had, begon zich minder op zijn gemak te gevoelen en week terug naar de deur.

- Wat ik zelf zag, vertelde ik je. Dat kan ik verantwoorden, meer niet. Had ik een oogenblik kunnen voorzien, hoe je je het gevalletje aantrekt, dan...

- Gelukkig voorzag je niets! Nu weet ik tenminste wàt. Want het ergste vind ik wel wanneer iedereen weet dat men je voor den gek houdt en zelf ben je te stom en te naïef om het te doorzien!

- Tenslotte weet je niets met zekerheid en hol je, op vermoeden, maar door.

- Ik zal weten, vanavond nog! zei Willy, plots grimmig kalm.

Heinz vond het geraden hem zoo spoedig mogelijk alleen te laten.

Verslagen zette Willy zich voor het raam en keek, haast gedachteloos, naar buiten. Even interesseerden hem kleinigheden zonder beteekenis: het gefluit van locomotiefjes op de werken, een paar duiven op een tuinmuurtje, een klein paarsrood wolkje aan de lucht... Dan overmande een blinde woede hem opnieuw. Tegen wat, tegen wie bleef hem nog onhelder. Zijn gevoelens voor Sanneke leken haast ongeraakt, het was of zijn wrok zich eer concentreerde tegen die Hollanders en het dorp. Aan de escapade twijfelde hij niet: Wanroth, die goeie, conscientieuze Wanroth, had haar toch met eigen oogen zien weggrijden! De schoften, ze ontzagen zich niet met zijn liefde...

Ja, wat? Iets natuurlijk. Ook de geringste toeschietelijkheid van Sanneke, de minste opdringerigheid van die vlerken kwetste hem al. En dat vernam hij juist op het moment dat hij voor haar het beste schreef, wat hij ooit geschreven had.

In een nieuwe vlaag van drift greep hij het gedicht en frommelde het ineen. Dan bedacht hij zich plots en ging het langzaam en aandachtig overlezen, met opzet zich zelf pijnigende, zich dwingende de naieviteiten die hem uit de pen gevloeid waren, nogmaals en nogmaals te overdenken. Hij wilde zich zelf hoonen en bespotten, vernederen, beledigen...

Even kiemde in hem toch een zeker wantrouwen tegen zooveel argwaan. Wat wist hij eigenlijk? Heinz had haar met de Hollandsche studenten zien wegrijden. Dat was onvoorzichtig, op zichzelf niet meer. Laat thuis gekomen? Vermoedelijk, men vertelde het. Het konden ook praatjes zijn.

Twijfelend en niet twijfelend; verlangend, zoowel naar ontkenning als naar bevestiging, liep Willy tenslotte het huis uit. Die onzekerheid maakte hem gek. Vanavond nog moest hij weten wat er was voorgevallen. Vanavond nog

wilde hij tot iets besluiten, tot iets definitiefs en noodlottigs als het moest. Zekerheid in den een of den anderen zin!

XIV. Rekenschap gevraagd

In starre kalmte, strijdvaardig als een verscheurend dier, trok Willy naar het huis van Sanneke. Zekerheid!

Ze was er niet. Nog niet terug. Kon ieder oogenblik binnenkomen. Zeker wat lang opgehouden op een bruiloft in de buurt.

Oberhoff zette zich in het café, bestelde een glas Dortmunder en begon met grimmige aandacht al wat er aan de wanden hing op te nemen. Kleine aanplakbiljetten van notarissen uit de buurt, omtrent den verkoop van ‘een schoonen eigendom’, of van een ‘deftige boerenhoeve’, verder bonte gezegelde affichen van duivensocieteiten in de Kempen en aan den Waalschen kant, woordenrijke reclames voor bokswedstrijden te Smeermaes en Visé en dan kleurige, ouderwetsche platen van bierbrouwerijen en fabrieken van landbouwwerktuigen. Natuurlijk ontbraken hier de fotos niet; een der muren hing vol met allerlei groote en kleine kiekjes van de werken, van gezelschappen die ze kwamen bezichtigen en van autoriteiten, die ze met een bezoek vereerden.

Bijzonder behaagde deze omgeving hem niet

- een dorpscafé zonder veel karakter - hoe veel schilderachtiger waren die oeroude kneipjes in sommige Duitse steden en die gezellige boerenherbergjes in den Eifel! Toch zat hij hier nog liever, dan in de zitkamer, met haar armzalige, pronkerige prullaria, demonstratie van kleinburgerlijken wansmaak, precies eender als hetgeen je in Dusseldorf, Keulen of Krefeld zag. Het café had tenslotte nog iets eigens, hoe weinig ook. Ja, thuis, in Heisterbach ontbrak ook wel iets aan den stijl der meubileering, maar daarginder had dat alles een verleden, was het omsponnen met de innigheid van herinneringen, zag en voelde je de ziel der dingen.

Een paar luidruchtige jongelui kwamen binnengevallen, de zoon van den postmeester en de oudste van de bakkersweduwe. Wat later arriveerde ook nog de klerk van den notaris. Nauw hadden ze gemerkt dat Willy Oberhoff hier niet in de aangenaamste gemoedsstemming zat te wachten en op de praatjes van Demerrel haast geen asem gaf, of ze besloten hem eens duchtig op de stang te jagen.

- Het wordt er in Canne niet gezelliger op met die werken, begon de notarisklerk onschul-

dig. Ons mooi dorpje gaat heelemaal naar den bliksem.

- Dat ze wat huizen afbreken vind ik zoo erg nog niet. Maar al dat geld, al die vreemden, het mogen Walen, Vlamingen of Duitschers zijn - de goeien niet te na gesproken - hebben den eenvoud uit ons dorp gejaagd.

- Je merkt het onder de jongens, maar met de meisjes is het nog veel erger. Die zijn heelemaal den kop kwijt geraakt!

- Geloof je wel, dat ik ze voor niks beter meer aanzie dan die mamsellen uit Luik!

- Ho, ho, temperde de bakker. Niet doorslaan als een blinde vink. Er zijn gelukkig nog nette meidekes in ons dorp.

- Noem ze!

- Fieneke van den smid... Lèneke van Aubelerhof... de tweelingen van den ontvanger... Germaine Duparc... Willy hoorde een reeks van namen noemen, maar een naam ontbrak. Hij had de vlerken 'Sanneke Demerrel' in het gezicht willen schreeuwen, maar beheerschte zich, met dat volk liet hij zich niet in. Hij begon wat in de Gazet van Bilzen te lezen.

De plaagzuchtigen hielden hem in het oog. Ze merkten dat ze raak schoten en zetten hun

wraakneming voort. Want een revanche was het wel. Dat vreemde heerschap, die Pruis had hun een van de mooiste dorpsmeisjes weggekaapt, ze zouden hem het plezier nu eens fijn vergallen! Van de autotocht met de Hollanders wisten ze het een en ander, en - zoo de waard is vertrouwt hij zijn gasten - natuurlijk waren ze ervan overtuigd, dat Ketteke haar ingenieur ontrouw was geworden.

- Je hebt nu een aardig stel namen genoemd, herbegon de klerk, maar meen je nu werkelijk dat er niet meer zijn.

- Ik wil het hopen, zeker ben ik er niet van. Je kunt je zoo verschrikkelijk bedriegen; de liefste, zoetste en onschuldigste snoetjes zijn soms niks anders dan maskers. Als je ze van nabij kent, wanneer je hoort hoe je zuster erover praat, ontdek je pas wie het zijn. Dat hebben we nu toch pas weer gezien met die Hollanders...

Willy werd rood tot achter de ooren; zijn handen beefden van nervositeit en drift. Hij hief de krant wat hooger. De kwelgeesten hadden het effect gezien, knipten elkaar oogjes toe en zetten de marteling voort.

- Weet je hoe laat ze Bertine van den kweeker thuis brachten?... Om half vier!

- Zijn ze ook met een meisje van Canne op stap geweest? informeerde de sluwe notarisklerk neutraal.

- Het schijnt... Ik ken dat stel, daar is er geen veilig voor.

- Wie hebben ze hier weer meegelungerd?

Vóór een der anderen op die wat erg directe vraag met een perfide onhelderheid antwoorden kon, kwam Ketteke zelf binnen gesprongen, wat al te levendig misschien - drie glaasjes Barsac - maar van een stralende, glorieuze jeugd, van een frissche schoonheid, haast te gaaf om waar te wezen.

Willy's hart stakte even. Het weerzien overweldigde hem bijna. Hij was blij, dat de genieperige foltering nu ophouden moest. Zijn wantrouwen nam beangstigend toe, maar hier liet hij niets ervan merken, zijn weerwraak zou bestaan in absolute negatie van al die aantijgingen en in een demonstratie van verdubbelde hartelijkheid. Hij verwelkomde zijn liefke zoo druk, dat de drie de beteekenis daarvan al te zeer merkten.

- Die zit, grinnikten ze elkaar toe.

Sanneke zelf voelde, niettegenstaande de drie glaasjes Barsac, dat iets met die vriendelijkheid niet in orde was. Maar de wijn maakte haar

overmoedig, deed haar de gewone voorzichtigheid vergeten, ze begroette haar jongen opvallend vrolijk, luidruchtig en zelfs met een tikje spot. Iets dat Willy zeer trof en beleedigde. Hij bleef zich intusschen beheerschen, al begon het in de diepten van zijn gemoedsleven te stormen.

- Ik moet je spreken, Sanneke, wurgde hij gedwongen vriendelijk, uit zijn keel.
- Wel, vertel. Ik luister, schat.

Waarvandaan opeens die vlotheid, dat achteloos bezigen van lieve woordjes.

Anders hield ze zich zoo bedeesd, zoo mysterieus gereserveerd.

- Niet hier, in het bijzijn van die pummels, stootte Willy haperend uit.
- Kom dan binnen.
- Laten we liever wat gaan wandelen, ik houd het binnen niet uit.

Plots drong zich het voorgevoel van iets noodlottigs op aan het meisje. De wijn werkte evenwel nog na, maakte haar uitdagend zorgeloos. Wat wou hij van haar? Rekenschap vragen over dien autotocht? Ze had zich niets te verwijten en bovendien wenschte ze van haar vrijheid geen afstand te doen. Hij moest nu niet tiranniek worden.

Ze verlieten de herberg. Nauw hadden ze de

deur achter den rug en was Demerrel, die de verraderlijke conversatie niet volgde, onder een voorwendsel naar den kelder gezonden, of drie zware vuisten bonkten op tafel en een daverend gelach brak los. Die was goed. Woedend dat die Pruis werd. Die zitten zich straks even in de haren!

Eerst voelde Willy wat spottends in de begroeting, nu leek het hem, dat iets opstandigs in het anders zoo volgzaam meisje was gevaren. Zijn wantrouwen, wrok en verontwaardiging stegen. Op de wandeling door het dorp kreeg hij geen woord uit zijn keel. Sanneke sprak, gekrenkt door zijn gedrag, evenmin.

Plots schoot hem iets te binnen. Als er reden was om met Sanne te breken moest hij haar eerst laten voelen hoe hoog hij haar had kunnen verheffen, om haar daarna te dieper neer te ploffen. Eerst zou ze zijn gedicht hebben aan te hooren.

Toen ze nabij een van de bruggen over den straatweg gekomen waren, waar een paar sterke elektrische lampen brandden, las hij, tusschen het weg- en opstoomen van twee treintjes, het gedicht. Het reeds eenmaal verfrommelde, nu weer gladgestreken papier beefde in zijn handen.

Hij durfde Sanneke niet aanzien, want hij giste dat zijn sterkte slonk. Er begon iets in hem te bidden, dat zijn vermoeden onjuist mocht blijken. Maar vast en grimmig bleef ook in hem het voorgevoel van iets noodlottigs. Niettemin las hij met teederheid, zacht en innig.

Sanneke begreep het gedicht, voelde zich geveleid en ontroerd. In een opwelling van liefde en dank wilde ze hem om den hals vliegen...

- Eerst een antwoord op een enkele vraag, weerde hij af in somberen ernst.
- Ben je met een stel Hollanders gisteravond naar Valkenburg geweest?
- Ja...

Voor ze gelegenheid had nog een woord van opheldering uit te spreken, overviel hem een vlaag van razende woede. Hij scheurde het gedicht in stukken en smet haar die voor de voeten.

- En ik, onnoozele, die je vertrouwde... die je idealiseerde...

Meer kon Oberhoff niet uitbrengen. Om niet tot een daad van blind geweld te komen, rende hij vloekende weg, de duistere velden in.

Even bleef Sanneke hem verbluft nastaren. Zijn trotsch en onbedwingbaar karakter kende

ze wel, maar tot zoo een uitbarsting van redelooze drift had ze hem niet in staat geacht. En dan het grievend onrechtvaardige van zijn doen!

De zenuwen werden haar meester. Opeens barstte ze in hellen schaterlach uit.

- Opgewonden gek! schreeuwde ze hem na, bleef nog even schoklachen en werd dan, plots, verpletterd door het rampzalige van het geval. Zacht begon ze te snikken. Haar leed zwol en ze schreide al heviger en harder.

Ook zij liep met haar smart de duistere velden in.

XV. Een denker neemt wraak

Volkomen overstuur kwam Willy thuis. Het tooneel onder de brug had hem meer aangegrepen dan hij zichzelf bekennen wou. Hij hield inniger van het Belgisch meisje dan hij dacht. Toen hij tot de overtuiging kwam dat ze hem voor den gek hield, meende hij haar eenvoudig door een daad van sterken wil uit zijn gevoelsen gedachtenleven te verbannen. Een onwaardige, door haar gedrag te onbelangrijk om zich verder erover te bekommeren!

Zoo wilde het Oberhoff, maar de natuur liet zich niet dwingen. Iets van zijn wezen was achtergebleven, verbonden aan het blonde herberg-prinsesje, de coquette fotografe die haar dagen langs de groote werken zoek bracht. Verloren voor hem, voor altijd. Aan een verzoening dacht hij niet, aan opheldering nog minder.

Bovendien knaagde iets anders aan zijn gemoedsrust. Was hij niet wat overijld geweest, wat bruusk? Iedere gelegenheid om een verklaring te geven had hij, in zijn opgewondenheid, afgesneden. De mogelijkheid van een vergissing wilde en durfde hij niet onder oogen zien. Een zoo grove mistasting, een zoo grievende onrecht-

vaardigheid mocht hij, wou hij niet alle respect voor zich zelf verliezen, niet veronderstellen. Niettemin, een vage twijfel kwelde hem, misschien erger dan de scheiding zelf.

Dien nacht stormden allerlei gedachten en plannen door zijn geest. Hij riep ze vrijwillig op, forceerde ze zijn aandacht in beslag te nemen. Met vrouwen liet hij zich voortaan niet meer in, al zijn geest en energie concentreerde hij in de toekomst op echt mannelijke dingen, op daden van den geest. Met ijzeren wil ging hij den sleur van het alledaagsche breken, bewijzen, dat nog iets anders in hem stak dan een doodgewoon technisch teekenaar.

De meest fantastische voornemens spookten door zijn brein. Ontwerpen voor een groot, geweldig modern epos drongen zich op - scheppingen evenwaardig aan Dante's Goddelijke Comedie - vervluchtigden weer of verliepen in berekeningen hoe een leidende figuur in het politieke leven van zijn tijd te worden.

In de diepten van zijn gevoelsleven waarde nog immer, hoe kunstmatig en gewelddadig ook onderdrukt, het bewustzijn, het vermoeden, de vrees een groven misslag begaan te hebben. Nieuwe ideeën, nieuwe plannen, om dat mierend

verwijt te bedelven! Zijn aspiraties in de politiek stegen tot een heroische symphonie, maar de wetenschap van zijn beperkt vermogen in compositie deed deze conceptie weer veranderen in een roman, in een boek...

In een droom. Het was in den morgen, iemand sloop zijn slaapkamer binnen en begon, half-zingend, een verhaal over de schoonheden van een kruinpad in het Albert Kanaal, reciteerde een bestek, dat berijmd leek... Le boeuf sur le toit...

Met stekende hoofdpijn werd Willy wakker. Een gevoel van eindelooze leegte verontrustte hem, een dreigende leegte zonder herinnering. Buiten kraaiden de hanen, blaften honden, men hoorde, ver en nabij, fluiten van locomotieven en stoomwerktuigen, gerij van treintjes en trams. Het groote leven was al begonnen. Stelde hem gerust... Wat hinderde hem toch?... Daar was het!... Niet denken... Ik ben misschien een hond van een vent... Misschien ook een Uebermensch... ik wil... ik wil iets geweldigs doen... ik wil, dat men mij vreest... Moet ik iets daarvoor vertrappen, in 's Hemels naam... Niet sentimenteel zijn... Ik duld geen belediging... Ik wil... niets meer weten... slapen opnieuw.

De natuur toonde zich barmhartig. Een loodzware sluimer onthief hem aan al dat martelend mediteeren, aan innerlijken strijd en opgedreven willen. Laat in den morgen werd Oberhoff wakker. Hij liet zich ziek melden en vlood opnieuw in een looden slaap, die hem tot den middag omvat hield.

Zonder gegeten te hebben wandelde hij weg, door een schoonen zomerdag, helder azuur en gulden zonneschijn. De klare weelde van de natuur irriteerde hem, bracht hem opnieuw in een toestand van grollende ergernis, nu door geen moedwillig opgezweepte fantasie te verdrijven.

Iets kwaadaardigs ontkiemde in hem. Hij gevoelde behoefte om wat te ondernemen, dat voor den een of ander een onaangename verrassing beteekende, dat een schreeuw van verontrusting en verontwaardiging deed opgaan. Broedende op allerlei onomschrijfbare boosheden doolde hij voort in de richting van Eben-Eymael.

Plots zag hij het pad versperd door een tweetalig bordje: militaire terreinen, streng verboden toegang. Willy schoot in een vinnigen lach. Fort Eben-Emael in constructie. Wat die gekken geheimzinnig deden daarmee. Hadden de spionnen

de op de departementen in Brussel berustende plannen al niet lang aan Duitschland verkwanseld? En de Italianen in Parijs, die moesten toch zeker al teekeningen naar Rome doorgezonden hebben! Liepen de Pruisen die hier werkten met hun oogen in den zak? Tusschen de ingennieurs kende hij toch verschillende gewezen genie-officieren. Toevallig!

Spionneeren zonder doel of opdracht wou hij niet. Hij nam een anderen weg, maar er rijpte een eigenaardig plan in hem. Alleen uit de dingen die hij in het dorp omtrent het fort vernomen had, ging hij, - rekening houdend met de gesteldheid van het terrein en het tracé van het kanaal - het nieuwe fort, dat er zooveel in Duitschland en Nederland verontrustte, construeeren. Het zou een zeldzaam staaltje van deductie worden. Was hij ver ernaast, dan moesten ze maar zeggen hoe het wel werd!

Het ging een gedocumenteerd artikel worden, met teekeningen en fotos. Sanneke had onlangs nog opnamen gemaakt, niet alleen van den steilen rotswand waarboven en waarachter het fort troonde, maar zelfs - kinderlijke bravour, avontuurtje in kreupelhout - van grondwerken binnen de verboden linie. Die kwamen nu te pas!

Dien avond nog ging Willy aan het werk, als schrijver en teekenaar. Vermoedens en gissingen goot hij in positieven vorm, geruchten verhief hij tot waarheden en zoo ontwierp hij, vernuftig, een geheel, dat er, voor den leek en misschien zelfs voor den niet geheel deskundigen militair, aannemelijk uitzag. Een groot oorlogsboek, met plannen der fortificaties op de Fransche grens, leverde hem een werkhypothese. De teekeningen die hij erbij maakte gaven het geheel een zeldzamen schijn van authenticiteit. Oberhoff voelde zich echt trotsch op deze reconstructie. Dat zou furore maken!

Nog dienzelfden avond sloot hij beschrijving en illustraties in een enveloppe. Zelf ging hij ze posten, maar niet in Canne, op Nederlandsch gebied, in Maastricht, dat leek hem veiliger. Pas in die stad schreef hij het adres; het stuk zond hij toe aan een Illustrierte, bekend om haar sensatie-artikelen.

Tegen middernacht wandelde hij naar Canne terug. Fier, maar toch ook een beetje ongerust over de gevolgen van een daad, die voor hem verdooving en bevrijding beteekend had.

Vóór het silhouet van kasteel Neder-Canne tegen den fluweelzwarten, mild besterden nacht-

hemel verrees, slonken zijn agressieve en heroïsche gevoelens al. Hij moest aan zijn liefke denken, aan Sanneke, die maanden lang alles voor hem geweest was.

Zijn grootheid verzwond. Willy gevoelde zich gaandeweg een meer en meer beklagenswaardig individu. Een bruto, een vlegel, een domme jongen, die zich op een verachtelijke manier gedragen had. Hij kon de meest geweldige gedachten, plannen en gevoelens opcommanderen zooveel hij wou, een weeke, droeve sentimentaliteit overmande hem. Met moeite onderdrukte hij den drang om als een kind te schreien.

Opeens werd het hem te bar. Woest stampte hij met den voet op den grond. Dat moest uit zijn! Hij wilde geen berouw hebben... wilde geen zwakkeling worden... Wat hem in den weg stond, moest overhoop... Bovendien, had ze het er niet naar gemaakt... ze kon het toch niet ontkennen!

XVI. Tusschen champagnekelken en batiks

Ik ga me vergooien! Ik ga me vergooien! dreunde het door het hoofd van Sanneke Demerrel. Zoo behandeld te worden door iemand, tegen wien ze, om beschaving en ontwikkeling, opgezien had revolteerde haar onzegbaar. Opstandige en patriottische sentimenten flakkerden in haar op, gevolgd door vinnige religieuze gevoelens.

Dat een ingenieur, een wetenschappelijk man zóó harteloos trappen durfde, beleedigde het volkskind in haar. Bij momenten zou ze de Internationale hebben kunnen uitschreeuwen, als protest. Dan verviel ze in een heftigen haat tegen de Duitschers, tegen de Pruisen. Wanneer zoo'n kerel zich dat in vredestijd permitteerde, waartoe moest die in dagen van oorlog in staat zijn! Dat ze zich ook met een vijand van haar vaderland kon inlaten!

Dan schoot haar te binnen, dat Willy 'n rare geloovige was, misschien wel een verkapt francmaçon. Ze vertelden zoo'n vreemde dingen over hem. Uit reactie gevoelde Ketteke zich opeens heel godsdienstig gestemd. Ze wilde opnieuw lid

worden van de congregatie der jonge dochters, iederen dag naar de kerk gaan, in de processie een vaantje dragen. Wanneer in Oberhoff een greintje religie leefde zou hij zóó niet gedaan hebben. Angstig vroeg ze zich af, of 't niet een straf van God was, omdat ze zich met dien halven vrijeest ingelaten had.

Dan weer voelde ze zich martelares. Misschien had men kwaad met haar gewild in Valkenburg. Ze weerstond en leed nu om haar deugd. Ze vergleed dan in een dwaze bewondering voor haar gedrag en in een mateloos medelijden met zichzelf. En ze moest dan bekennen, dat ze toch wel echt van Willy hield. Hevige huilbuien overvielen haar. Niemand liet ze er iets van merken, dat dulde haar fierheid niet.

Ze ging uit als gewoon, hield zich in het café onverschillig en zorgde zelfs ervoor, wanneer boosaardig spiedende jongelui uit het dorp het café binnen kwamen, niet opvallend druk of vroolijk te doen. Kwam een crisis van wanhoop over haar, dan sloop ze naar boven en snikte het, in een razernij van gewonde trots en onderdrukt leed, met de tanden in haar hoofdkussen, uit. En dan hilde de bekoring in haar op: ik ga me vergooien! Ik ga me vergooien!

Weer gekalmeerd, overwoog ze, dat Willy niet en niemand dat waard was. Te veel eer. Dan pas zou men immers merken hoe gek ze naar dien Pruis was geweest. Langzaam stegen de gevoelens van haat weer in haar omhoog. Kwaadaardig zong er iets in haar gemoed, een melodie van verzet, afkeer en vrees, een fantastisch mengsel van Internationale, Brabançonne en Salve Regina.

Op een morgen bracht de post een kaart uit Holland. Uit de mijnstreek. Groeten van Ruud van der Millen, huize Sparrendaal, Valkenburgerweg, Heerlen.

Dat zou wel van den slungel wezen. In plotse drift wilde ze de prentkaart verscheuren. Was die niet de schuld van alles? Dan bedacht ze zich. Ze voelde zich gevlaid door die attentie. Nu mocht ze overigens die hulde gerust aanvaarden, ze stond heelemaal vrij. Waarom zou ze de chique, rijke jongelui niet, fijntjes, naar zich toelokken? Aan de sfeer van het dorpsleven voelde ze zich, al leefde ze ook even bescheiden als vroeger, ontgroeid. Onder de deftigen vond je ook botterikken, maar iets van een hooger leven brachten ze, ondanks zichzelf soms, toch mee.

De behoefte daaraan had Willy, met al z'n rare en verheven gedachten, in haar doen ontstaan. Al begreep ze veel van wat hij vertelde nagenoeg niet of maar half, toch wilde ze dat alles niet meer missen.

Ze schreef een prentkaart terug. Canne, les Xhavées. Wat dat beteekende wist ze zelf niet precies, je zag een hollen weg. Maar 't was Fransch en daar waren de Hollanders al even gevoelig voor als de Vlamingen en veel Duitschers. Willy uitgezonderd, die dacht te verheven, boven menschelijke ijdelheid. Met het gevoel een onvoorzichtigheid te begaan deed ze haar antwoord op de post.

's Anderen daags reed een Hollandsche wagen voor. De slungel Ruud van der Millen, met een vriend. Of ze een toertje meemaken wou?

Haat is een slechten raadgever, waarschuwde iets in haar. Maar Ketteke bleek nog bezeten van revanche-gevoelens. Voor den vorm liet ze zich wat nooden, maar stapte spoedig - innerlijk grimmig juichend - in.

Dat ze in het dorp, de jaloersche vlegels en de afgunstige kwezels, nu maar goed toekeken, hoe ze weer op stap was met de Hollandsche stu-

denten! Dat ze het maar overal gingen rondbabbelen!

Ze brachten den avond door in een paar Valkenburgsche dancings. Ketteke trok de aandacht, coquetteerde listiglijk, prikkelde den slungel met verfijnde onachtzaamheid, liet hem voelen dat er meer achter haar liepen. Heel dat spelletje van verholen verlokking speelde ze in heimelijken, argeloozen, welberekenden en toch natuurlijken stijl.

Ruud stelde voor even naar Heerlen door te rijden. De ouwe lui waren op reis. Hij was de baas in huis en wou op champagne tracteeren. Een klein nachtfestijn lokte Sanneke wel aan; ze voelde dat sterke afleiding haar goed deed.

In wilde vaart stooft de wagen weg uit het drukke toeristenstedeke. Binnen tien minuten dwong de slungel hem, met een overmoedigen zwaai, door een openstaand tuinhek.

De drie gingen naar boven, naar de kamer van Ruud. Een artistiek honk. Schuin in den hoek een breede divan. Op de donkere, dikke tapijten overal machtig opbollende kussens. Vier lage clubfauteuils rondom een lage, ronde tafel. Langs de wanden indische sjaals en batiks en verder, op bureau ministre en dressoir Oostersche beel-

den en negersculpturen in hout. Voor Sanneke had deze exotische omgeving, verlicht door een drietal schemerlampen, een mysterieuze bekoring. Ze interesseerde en beangstigde meteen.

Het viel haar op, dat je geen kruis of heiligenbeeld ergens zag. Een huis zonder dat kon ze zich moeilijk voorstellen.

Champagnekurken knalden, rijkelijk schuimde de zongele wijn in de kelken. Ze werden vroolijk, opgewonden, vertelden dwaze en vrijpostige dingen, tutoieerden elkaar, maakten brutale complimenten en spaarden elkander evenmin in onbeschaamde critiek. Ketteke beheerschte met moeite haar slagvaardigheid. Ze voelde een duivelachtige geestigheid in haar ontluiken. Niets konden de twee zeggen of ze gaf, zonder nadenken, een repliek vol hoonende ironie. Bij momenten beangstigde haar die onnatuurlijke vlugheid en scherpte van antwoorden.

De vriend verontschuldigde zich op een gegeven moment. Sanneke bleef met Ruud alleen. Eerst was die wat stil, bijna ernstig. Dan schoof hij zijn stoel wat naderbij. Ketteke zag het met een mengsel van vrees en voldoening. Het werd een avontuur!

Opeens greep hij haar hand en trok haar ruw naar zich toe.

- Je maakt me gek! grolde de slungel heesch. Het kan me niet schelen hoe je m'n gedrag vindt, ik ben me zelf niet meer meester.

Zenuwachtig lachend, niet wetend wat te doen en te zeggen, sprong Sanne op en rukte zich los.

- Ik kan aan niks anders meer denken dan aan jou. Niets kan me wat schelen sinds ik je zag. Ik bekijk geen boek meer... alleen jou, jou, Suzanna, verlang ik. Razend ben ik...

- In den olie, gichelde Ketteke hoog en uitdagend. Zeg slungel, hoeveel heb je er dāt al verteld? Welk nummer ben ik?

Een felle angst klopte opeens in haar keel, toen ze Ruud goed opnam. Dat was geen spelletje meer. Somber, gebogen, als een begeerig dier kwam hij op haar af. Ze wankelde terug in de richting van de deur. Voor ze zoover was, greep hij haar om het midden en trok haar naar zich toe.

- Schreeuw niet, er is toch niemand. De andere is weg. Ik moest je alleen spreken. Ik wist geen ander middel.

- Bruut! Zijn dāt jullie fijne manieren? Een boer kan het niet lomper doen! gilde het meisje

plots in een furie van schrik en verontwaardiging.

- Kan me niet schelen. Scheld me de huid vol, schaterde de dronken vlegel rauw. En dan, haast huilend teeder: blijf hier, niet weg gaan, ik wil met je trouwen...

Hij viel op de knieën omvatte haar enkels en begon dwaas haar beenen te zoenen. Dan sprong hij recht, sloeg zijn arm om haar hals en drong naar een kus op haar mond.

Ketteke voelde een vreemde verlamming in zich opkomen. Een blinde neiging om zich te laten liefkozen. De omgeving, vreemd en rijk in het warme gedempte licht der schemerlampen, betooverde haar. Niet meer weerstaan!

Ik ga me vergooien! Ik ga me vergooien! tuitte het raar en spottend door haar brein. In een uiterste poging om uit dien beangstigenden roes van wijn en wie weet wat nòg te geraken, herkreeg ze haar bezinning en vrijen wil. Ze beet den overweldiger in het gezicht, stompte hem van zich af en trapte hem over het tafeltje, met zoo'n kracht, dat hij, flesschen en roemers meesleurend, over den grond rolde.

Zoo vergooi ik me niet, kreet ze, triomfantelijk lachend en woest schreiend meteen.

Dan rukte ze de deur open, buitelde de trappen

af en holde, als van booze geesten vervolgd, den donkeren weg op.

XVII. Dronken barmhartigheid

Buiten bezinning rende Sanne verder. Zonder zich rekenschap ervan te geven, had ze toch de goede richting gekozen, in vage, onbewuste herinnering aan den kant vanwaar ze gekomen was.

Angst voelde ze niet; ze onderging geen enkel gevoel dan een blinde verbittering over de grove behandeling. Ze merkte dat men haar niet vervolgde en ijlde toch maar, hijgend, af en toe huilend van zenuwoverspanning, verder. Soms meende ze, dat iets in haar hoonend lachte en in het rythme van haar Snellen loop zong: ik wil me vergooien, ik wil me vergooien.

Ze raakte buiten adem, doch kwam niet op de gedachte langzamer te loopen. Felle lichtvlagen van naderende en voorbij rijdende autos schoten voorbij; het bracht haar niet tot bezinning. Al haar gevoelens leken automatisch te functioneeren, ze holde voort en kon het niet laten, verontwaardiging gloeide op in haast periodieke buien. Ze wist eigenlijk niet meer wat ze wilde of wat ze deed. Moreel zelfbehoud, deugd en afschuw voor iets kwaads, dat ze niet overzien kon, handelden in haar.

Weer suisde een auto langs. Plots hoorde ze de

remmen schreeuwen; de wagen stopte. Een drietal mannen stapten uit en wachtten haar op. Nu eerst klaarde zeker bewustzijn door haar hoofd. Die mensen wilden vermoedelijk helpen. Dat verteederde haar en deed iets stars plotseling wegsmelten. Ze gaf zich nu rekenschap ervan, dat ze heel alleen, midden in den nacht, ver van huis was, in een onbekende streek.

De mannen hielden haar aan en informeerden, waarom ze zoo laat, alleen over den weg liep. Was een ongeluk gebeurd? Naar geestelijke of dokter voor een zieke? Naar de vroedvrouw dan? Had men haar aangerand?

Het moesten Maastrichtenaars zijn. Hun taal verschilde niets van die ze zelf sprak. Het deed haar goed aangesproken te worden in zoo vertrouwde klanken. Het leek of het beschermende van eigen huis en dorp zich tot hier uitstreckte. Een warm gevoel van dankbaarheid steeg in haar op en bracht haar - onverwachte reactie - geheel uit het evenwicht. De starre beklemming en het werktuigelijke van haar doen weken weg, een dolzinnige vloed van sentimentaliteit brak door. Opeens begon ze hevig en onstelpbaar te schreien.

De mannen raakten wat verlegen met het ge-

val en beraadden - met zware tong - wat ze met die meid moesten aanvangen. Je kreeg geen woord eruit. Was iets van dramatischen aard voorgevallen? Wilde ze soms naar de politie of de gendarmerie?

Sanneke wenkte neen. Wou ze dan mee naar Maastricht? Ja! Ze hielpen haar instappen en zetten de ondervragingen voort.

Langzaam aan kalmeerde het meisje. Ze begon haar doen dwaas en belachelijk te vinden. Zelfs een beetje laf. Had ze zelf niet - zij het ook zonder ernst - naar iets als ze zoo even meemaakte, verlangd? Er gebeurde nog niets heel ergs en ze raakte al overstuur. Misschien kenden die Maastrichtenaren haar wel en gingen ze straks in het dorp verteilen waar en hoe ze Sanneke aangetroffen hadden. Ze moest haar figuur redden en een verklaring verzinnen.

De zorg voor haar goeden naam hielp 'r over de zenuwcrisis heen. Het schreien hield op, ze kon zich rustig rekenschap geven van wat te doen stond.

Het drietal, merkende, dat ze kalmer werd, begon opnieuw te vragen. Het viel Sanne nu op, dat ze dit erg zwaar en overdreven deden. De kerels waren dronken, alle drie! Een gevaar

ontlopende kwam ze in een veel grooter terecht, want het leek of de bestuurder van den wagen zorgeloos en onvast reed.

Iets diende ze toch te vertellen. Het beste was ze een kleine familietragedie voor te liegen. De meeste menschen vinden het dan indiscreet verder te informeerden.

Ketteke loog de drie beschonkenen wat voor: ze was in Heerlen in betrekking gegaan bij een oom... die een zaak had... Die oom behandelde haar siecht... wou iets verkeerd... dreigde haar...

Dat vonden de drie ongehoord.

- Kom we rijden terug, lalde de bestuurder... we gaan den boel kort en klein slaan!

Tot grooten schrik van Sanne stemden de anderen daarmee in. De auto stopte al.

- Om 's hemels wil, rijd door, bezwoer Ketteke nu. Ze mogen thuis niet weten wat er voorviel... vader zou hem overhoop schieten... en ik was vanavond nog graag thuis.

- Je maakt ons wat wijs, brabbelde de vent die naast haar zat. Maar dat is niet erg, je bent een aardige kip, je mag gerust liegen, het gaat ons niks aan.

- Dan maar voort... je hoeft 't maar te

zeggen... we sleuren den kerel uit zijn nest, mokte de andere.

- Ja ja, wat is het leven... een stap naar 't graf... begon die chauffeerde te brallen.

- Is dat nu wat om een bedroefd meisje op te vroolijken, viel de complimenteuze uit. Vooruit een lollige mop... laten we lachen... het leven is al beroerd genoeg, de malaise blijft duren en het bier wordt maar niet goedkoop.

Leef de gekke Jaocob nog?

Jao, de gek dee leef nog.

Eerst lijsig, dan met pathos declameerden en schreeuwden ze de Limburgsche parafhrase van Ach, du lieber Augustin. De twee aan het autostuur omhelsden elkaar met een arm. De kerel die naast Ketteke zat, viel haar om den hals en zong bedronken schoklachend verder. Ze voelde zich in een hachelijke, belachelijke situatie. Ze protesteerde tegen de vrijpostigheid, maar moest toch eigenlijk om de zotternij lachen. Het drama eindigde op die manier in een dwaze klucht.

't Waren geen kwade kerels, alleen maar wat zat. 't Beste was ze te nemen voor wat ze waren. Ze reden haar wel door naar Canne. Veel verder, ze verkeerden in een staat van dronkemans-barmhartigheid, die iemand tot de subliemste

zelfopofferingen verleiden kan. Wanneer ze naar Brussel wou, brachten ze haar daarheen.

Zingend, lallend en zoenend reden ze verder. Dra passeerden ze Maastricht. Even uitstappen om nog eentje te drinken? Dat wou Sanneke niet. Bij haar in Canne, konden ze nog wel een lekkere pint krijgen, uit dank voor den bewezen dienst. Maar niks verteilen aan vader, dat doe ik zelf liever. Vooruit, naar 'Repos des Cyclistes'.

- Dan ben jij Sanneke Demerrel.

- Mooi Ketteke.

Ze vonden het een heele eer het schoone, blonde meiske van Canne in hun midden te hebben, begonnen haar overdreven te prijzen - tot haar zijden kousen toe - maar toonden zich meteen wat voorzichtiger.

Giel Demerrel zag direct, toen hij zijn dochter met de lichtelijk aangeschoten Maastrichtenaren zag terugkomen, dat er iets haperde. Het kon niet veel zijn, Sanneke lachte immers weer onbezorgd met de drie jongelui van middelbaren leeftijd mee. Hij liet het gezelschap in de huiskamer, vanwege de intimiteit en de drankwet, en daar braste men bezadigd voort tot kil en blauwselblauw de nieuwe dag door de ruiten scheen. Toen stapten de drie op en stelden zich

voor. Die naast Sanneke gezeten had noemde zich Karel de Pintelaar. Of zoo ongeveer...

XVIII. Dilettant spion

De ‘Cyclone’ slingerde de onthullingen van Willy Oberhoff in het publiek. De vermaarde keuken van het nationaal-socialistische tijdschrift had het artikel pikant gekruid, met suggestieve koppen en tusschentitels.

Willy schrok toen hij het stuk doorlas. Het leek hem of kleinigheden erin veranderd waren, of de koppen agressief vijandig aandeden. In de week, dat het artikel was verzonden, overviel hem vaak een angstig gevoel. Gespionneerd had hij niet, maar ging zijn beschouwing niet dien indruk maken? Wat konden de gevolgen van zulk een publicatie wezen? Deed hij niet beter de copie, desnoods telegrafisch, ter herziening op te vragen?

Van den anderen kant prikkelde hem het avontuur. Het gebeurde met Ketteke had zijn gevoelsleven in de war gebracht; hij verlangde naar een of andere sterke sensatie, die hem afleiding bezorgen kon. Inderdaad hield het avontuur hem bezig, maar af en toe overviel hem een grenzelooze malaise. Meer en meer twijfelde hij aan de rechtvaardigheid van zijn gedrag. Nader informeerden duldde zijn fierheid niet.

Soms verlangde hij naar een of ander fataal gevolg van zijn toekomstige publicatie.

Toen hij zijn stuk met vollen naam ondertekend, in de 'Cyclone' zag, twijfelde hij niet meer aan de gevolgen. Ofschoon hij het zichzelf nog niet bekennen wilde, kwelde hem de gedachte een grandioos-dommen streek uitgehaald te hebben.

'Fort Eben-Eymael, het Verdun der toekomst' verwekte inderdaad sensatie. Het artikel deed de ronde door de Duitse en Nederlandsche pers. De Vlaamsche activisten buitten het uit en de Fransche nationalistenvroegen zich verontrust af, hoe de 'Cyclone' aan die gegevens kwam.

De deskundigen van den Franschen generalen staf schoten in een schaterlach. Een fameuze Uilenspiegelarij, daar drukte me de 'Cyclone' zonder het te weten, plannen af uit een oud oorlogsboek. Natuurlijk, er stonden dingen in het artikel, die - in hun algemeenheid - wel juist waren. Voor de rest, vaagheden en beweringen in de ruimte, niet au sérieux te nemen.

Ook te Brussel maakten de hooge militairen zich vroolijk over het geval. Wanneer ze in Duitschland meenden aan die onthullingen iets

te hebben, zoo veel te beter. Zoo lichtgeloovig zouden de Berlijnsche deskundigen overigens niet wezen.

- Wij, Beigen, zijn nu wel nonchalante kerels, meende kolonel Vanengeweghen, maar dāt gaat toch wat ver. Dat ding zelf sticht geen kwaad en toch hebben we maatregelen te nemen.

- Wie kan die Willy Oberhoff zijn? peinsde kapitein Lihowa. Geen vakman, dat is zeker. Nooit van gehoord. Een pseudoniem?

- Neem dossier Grand Canal eens. De lijst van Duitschers, die bij de werken betrokken zijn.

Zuchtend stond kapitein Lihowa op. Dat geval bracht weer heel wat werk mee. Pseudo-spionage. Dat ze die publicatie toch laten voor wat ze is: een stomme bedriegerij. Enfin, als het moest.

- Dat is grof, viel hij uit, na de lijsten doorgezien te hebben, de kerel bestaat, teekenaar bij de Deutsche firma.

- We kunnen hem de kast indraaien of de grens overschoppen. Dat moet de regeering uitmaken. Ik adviseer: het land uit zetten. We moeten een voorbeeld stellen. De onthullingen zijn zonder militair belang; de vlegel heeft zich interessant willen maken. Voor veroordeeling

bestaat geen grond. Het is alleen een kwestie van prestige. Treden we niet ertegen op, dan doen anderen het straks opnieuw... en beter.

- Och, in Berlijn kennen ze onze plannen toch al. Herinnert u zich, dat op zekeren dag teekeningen zoek waren? 's Anderendaags lagen ze waar het hoorde.

Gefotografeerd?

- We moesten maar een publiek register van militaire geheimen open leggen.

's Anderendaags ontbood men Willy op het bureau der Deutsche directie van de groote werken. Behalve de dikke Beijer, Dr. Schultheis, die hier regeerde, zetelden daar een kapitein van den Belgischen generalen staf, fijn Mephisto-type, en de commandant der gendarmerie, een man met Amerikaansche allure.

Toen Dr. Schultheis Willy zag binnenkomen, sprong hem het bloed naar voorhoofd en neus, zijn oogen sprankten vonken van woede. De kapitein glimlachte ironisch, de commandant hield zich onaandoenlijk.

De militair ondervroeg in perfect Duitsch. Wat Oberhoff ertoe had gebracht van de gastvrijheid die hij in België genoot op zulke wijze misbruik

te maken? Wat hij gedaan had kon toch met spionage gelijk gesteld worden!

Willy merkte dat zijn dagen te Canne geteld waren. Hij probeerde tenminste uit de gevangenis te blijven en stelde zijn geschrift voor als een soort litteraire fantasie. Gespionneerd had hij niet, alleen door redeneering en deductie van publieke gegevens was hij gekomen tot een vermoedelijke reconstructie.

- Van wie zijn die fotos, genomen op verboden terrein, afkomstig? vroeg de gegallonnerde Mephisto gluisperig.

Een oogenblik flitste Willy een wraakzuchtige gedachte door den geest. Wanneer hij die vraag naar waarheid beantwoordde, nam hij meteen wraak op het ontrouwe liefje. Neen, daartoe verlaagde hij zich niet, ook al draaide hij, door die opnamen, misschien de kast in.

- Die fotos nam ik zelf, hakkelde hij, en ik liet ze vergrooten.

- Waar?

- In Maastricht... ik weet niet meer bij wien.

- Met wat voor een camera fotografeert U, persisteerde de kapitein, om wiens mond een hoonende glimlach begon door te breken.

Dat was een beroerde vraag. Willy had nimmer gefotografeerd en kende den naam van geen enkel toestel. Hij werd zichtbaar verlegen.

- Ik kan me het merk niet herinneren, bracht hij met droge lippen uit.
- Ketteke heet het misschien, merkte de Mephisto droogjes op.
- Die opnamen geven niets te zien wat van eenig militair belang is, ze typeeren het landschap in de omgeving.
- Flink zoo, jonge man, lachte de kapitein ironisch, men moet jonge meisjes niet in moeilijkheden brengen... zelfs al loopen ze met anderen.

Na deze fielterige opmerking wachtte de ondervrager even. Willy hield zich goed, al steeg een verscheurende woede in hem op. Zelfs die kerel wist meer ervan. Toch zou hij haar niet erin praten, er kon gebeuren wat wou, al was 't maar om zijn kop te toonen.

- Ridderlijke jonge man en dilettant spion, eindigde de vertegenwoordiger van het ministerie van landsverdediging na het verhoor, ge zult wel begrijpen dat uw verdere aanwezigheid in België ongewenscht geacht wordt. Om vier uur vanmiddag leidt men u uit. De comman-

dant hier zal zich ermee belasten. Voordien hebt ge geen contact meer met wie ook. Met niemand. Misschien wil Dr. Schultheis nog wel een woordje in het midden brengen.

Op dat moment had de dikke Beijer, met overprikkelde zenuwen, zitten wachten. Hij barsste los in scheldwoorden en verwijten, grolde, snauwde en brulde op een manier die den kapitein in een soort gegichel deed uitbreken, dat hij terstond achter zijn zakdoek poogde te smoren. Zelfs de commandant, die volmaakt passief alles aangehoord had, begon vaag en verlegen te glimlachen, vooral toen Willy, merkende dat er toch niets meer te verliezen was, terug 'schnautzte', den Beijer overduivelende met harde woorden en daverende phrasen.

- Ga maar uw koffers pakken, onderbrak de gendarme tenslotte de ruzie, om vier uur moet ge de grens over. Naar Nederland of naar Duitschland?

Willy prefereerde naar Nederland uitgeleid te worden.

In een doffen roes, mengsel van uiterste nervositeit, vernedering, berouw, haat en vrees, regelde hij 's middags zijn zaken en liet zich dan, hooghartig kalm, bij Neder-Canne de grens

overzetten. Het avontuur der onthullingen omtrent fort Eben-Eymael was hiermede nog vrij mak afgeloopen.

XIX. Depressie

Sanneke stond 's morgens niet vroeg meer op. Ze probeerde lang te slapen, wou zoo weinig mogelijk wakker blijven. Over dag deed ze de ronde langs de groote werken. Soms ontweek ze zooveel mogelijk iedere ontmoeting, dan weer zocht ze gezelschap, wilde ze bepaald praatjes maken. Ze voelde zich uit haar evenwicht en ook anderen merkten aan haar doen iets vreemds. Ze wordt meer mensch, meenden enkelen, die haar alleen maar van den ontoegankelijken kant kenden.

Wat ze innerlijk leed, kon men haar uiterlijk niet aanzien. Het fijne, frissche snoetje bleef ongerept lief, zoet en ernstig. Geen bitterheid schrijnde om haar mond of in het mysterieuze lachje, dat als gewoonlijk om haar lippen speelde. Wat ze verduurde behoefde niemand te weten, Demerrel wel het allerminst, zijn grove troostreden irriteerden haar immer. Toch raadde de vader wat er voorgevallen was en gaf vagelijk te kennen, dat hij wel iemand anders wist. Ketteke zweeg hooghartig en gaf dien andere geen hoop.

Ze voelde een eindelooze leegte. Er was iets,

gewelddadig, uit haar gevoelsleven weggerukt. Met bitterheid dacht ze aan het brute optreden van Willy, die haar geen tijd tot rechtvaardiging gelaten had. Daarom wilde ze niet meer van hem houden, niet meer aan hem denken. Het kwetste haar fierheid ook maar een stap in zijn richting te doen, een letter op papier te zetten tot opheldering van het voorgevallene, zelfs maar door het schrijven van een scherp en gegrond verwijt een nieuwe aanraking te zoeken.

Het nieuwtje, dat Willy wegens spionage uit het land was gezet, bracht haar meteen in opspraak. Het zwarte concurrentje begon al van de spionne te spreken en de kwezeltjes fluisterden van een straf. Het bericht, dat men Oberhoff het land uitgezet had, maakte haar nog neerslachtiger. Nu was het voor goed gedaan tusschen hun twee.

Andere gevoelens kwamen boven. Medelijden met den armen jongen, die door een dommen streek - ze vermoedde hoe hij er toe gekomen was - zijn positie verloor en misschien zijn toekomst bedierf. In het feit dat ze hem niet vastgehouden hadden, zag ze een aanwijzing dat zijn vergrijp weinig beteekende.

Soms ontbloede een weldadige warmte in haar

hart, wanneer ze aan hem dacht. Hij was toch geen man als zooveel anderen die enkel plezier bij de meisjes zoeken. Er leefde wat beters in hem, hij was voor groter toekomst geboren. Hij leidde haar binnen in een hogere wereld, die ze wel niet goed begrepen had, doch waarvan ze de waarde en schoonheid langzaam begon te doorgronden. Hij hield eenmaal van haar, zelfs zijn dolzinnig wantrouwen bevestigde dit. Ze dacht aan de teedere momenten, aan den speelschen ernst van zijn doen in oogenblikken waarin anderen grof werden. Ze bracht zich zijn mooien donkeren kop voor den geest, zijn jonge, slanke figuur. Zelfs zijn wat al te hoog willende gebaren, zijn Duitsche trots leken haar superieure kwaliteiten. Zijn hoogmoed verschilde van ordinaire ijdelheid en verwaandheid.

Wanneer ze dat overdacht kon ze haar tranen niet weerhouden. Waarom moest aan dat alles een einde komen? Perioden van zoete en haast dankbare herinnering werden gewoonlijk gevolgd door hevige en langdurige depressies. Alles leek haar dan onverschillig, doelloos, grauw en onbelangrijk. Ze herinnerde zich in de kerk geleerd te hebben, dat men zijn lijden aan God moest opdragen, als een offer, een boete. Ze poogde dit

te doen; het bleef een daad van kouden wil.

Dan weer brak het motief 'ik ga me vergooien' door. De toekomst kon toch niets moois meer brengen, dan ze ook maar opzettelijk door elkaar getrapt. De herinnering aan het avontuur in Heerlen, aan de dierlijke oogen, aan het nadersluipen van dien slungel, kwelde haar. Zóó iets wou ze toch liever niet meer beleven; er bleef iets onwrikbaar te goed en te rein om zich met dergelijke elementen af te geven.

Aan de drie zatte Maastrichtenaren dacht ze met andere gevoelens. Ook die hadden haar achting voor de mannen niet doen stijgen, al waren ze op hun manier goed en aardig geweest. Ze vergeleek hiermee de correcte omgangsvormen van Willy... in nog verder verleden zag ze het jongetje Le Fexhe. Neen, allemaal waren ze toch niet zoo. Ze had beteren gekend; het schoonere, hoogere en edelere dat ze van het leven hoopte was haar voorbij gegaan. Wat nog komen ging zou wel niets bijzonders meer wezen.

Vlagen van moedeloosheid teisterden haar opnieuw. In zulke depressie kwam de commandant der gendarmen haar opzoeken, een vriendelijk, gemoedelijk en diplomatiek verhoor afnemen, achter een pot lambiek. In volkomen

onverschilligheid hoorde ze hem aan; ze gaf vage, vrij juiste antwoorden, die Willy geen kwaad konden doen. Toen de man over de foto in het artikel begon, haalde ze onverschillig de schouders op. Niets van haar. De commandant glimlachte fijntjes en vond het geval eigenlijk heelemaal niet zoo erg.

- Hebt ge d'r spijt van, Ketteke, dat hij hier niet meer komen mag?
 - Waarom? Tusschen ons was er toch niets meer, bekende Sanneke gelaten.
 - Heeft hij U nooit over dat blufartikel in de 'Cyclone' gesproken?
 - Nooit. Hij vertelde mij anders veel. Altijd was hij bezig met hooge en schoone plannen. Een spion stak niet in hem.
 - Ik geloof, dat de arme jongen uit zijn evenwicht is geraakt.
- Sanneke kleurde heftig, slikte iets af en haalde onverschillig de schouders op.

De vriendelijke drinkebroers uit Maastricht waren teruggekomen. Karel de Pinteleer, die zich als Pol Meulenbeek voorstelde, probeerde Ketteke over te halen om naar Maastricht te komen. Samen wat uitgaan, plezier maken. Om-

dat Pol en zijn vrienden snel en veel dronken, vlot geld verteerden, pleitte Giel Demerrel voor het stel bij zijn dochter.

Pas in een vlaag van neerslachtigheid, in een moment, waarin ze behoefte gevoelde aan vroolijkheid, vergeten, aan een illusie van liefde, gaf ze zich gewonnen. Ze liet zich wegrijden naar de stad en meetronen door allerlei cafés om tenslotte in een dansgelegenheid te belanden, waar zoowel het avontuurlijke gedeelte der chique jongelui als van de romantische werkstertjes kwam.

Het hinderde haar, dat men haar in zulk gezelschap bracht, blijkbaar voor niet veel meer aanzag. De kerels toonden zich overigens hoffelijk en voorkomend, familiair zonder bruutheid. Pol kon geestig vertellen, wanneer de drank hem niet suf of luidruchtig maakte. Er stak een beter mensch in hem dan men van een boemelaar verwachten zou. Een gebroken hart, insinueerden de vrienden soms.

Ketteke wilde vergeten, plezier maken, thuis en alleen hield ze het niet meer uit. Ze verdroeg dus maar gezelschap dat haar antipathiek was, liet zich door de haast altijd wat benevelde kerels aanhalen en zoenen en poogde, zich een

beetje te vergooien, het toch niet te bont te maken en haar zelfrespect te behouden.

XX. Een nachtfuif

Pol Meulenbeek handelde in bouwmaterialen en noemde zich ook wel aannemer. Achter zijn gewild grove manieren school iets beters. Inderdaad had een diepe desillusie zijn karakter misvormd. Het hogere in hem was niet dood, maar het brassen werd toch een tweede natuur.

Van Ketteke maakte hij zich iets meester zonder bepaalde bijbedoeling. Hij wou wat ermee pronken, weer eens ander gezelschap hebben. Toen hij merkte met een nog onbedorven kind te doen te hebben, verwonderde hij zich eerst en raakte dan met het geval een beetje verlegen.

Aan trouwen dacht hij niet en wanneer hij toch ertoe overging zou hij zijn vrijheid zoo duur mogelijk verkoopen.

Hij dubde er wel eens over Sanneke Demerrel eerlijk te waarschuwen voor zijn eigen gezelschap en dat van zijn vrienden; hij vond het evenwel jammer haar kwijt te raken en behandelde haar nu met wat meer respect. Wanneer al te dubieuze elementen haar naderen wilden blafte en blufte hij die weg. Overigens dronk en braste hij even onmatig als anders en had er het grootste plezier

in het meiske van Canne in een lichten roes te helpen.

Ketteke herkende in hem een goeden kern, ze vermoedde wat Pol op een verkeerden weg gebracht had en voelde sympathie voor hem. Ze merkte dat hij haar met meer achting behandelde en louche kerels op een afstand hield. Ze kon overigens haar Willy niet vergeten en de vergelijking tusschen die twee mannen viel zoodanig in het nadeel van Pol uit, dat ze zich, daardoor alleen al, vrij gevoelde.

Meulenbeek had een groote leverantie gekregen voor de Nederlandsche kanaalwerken. Daarop gaf hij een fuif ergens in Maastricht waar men zich van het sluitingsuur niets aantrok. Ketteke moest er heen, de anderen zouden ook hun vriendinnetjes meebrengen.

Het begon met een ouderwetsche koffietafel, geserveerd in de goede kamer van den restaurateur. Krentemik, broodjes met ham, rijstenvla, appelbollen en wafels werden opgediend. Pol en Sanne troonden aan het hoofd van de tafel. Met een beetje weerzin monsterde Ketteke de kennisjes der vrienden: allemaal min of meer typetjes. Had ze zich, zonder het te weten of te willen, nu toch vergooid? Wat waren het? Vermoedelijk

wat sigarenmaakstertjes en bazaarkippetjes van de lichtere soort.

Ze poogde haar afkeer te camoufleren; het lukte niet heel en al. De meisjes begonnen revanche te nemen door het lanceeren van geniepige verdachtmakingen en hoonende complimentjes. Ketteke riposteerde met goed geveinsde achteloosheden. De jongelui trokken zich van al die hatelijkheidjes weinig aan en begonnen onderling over sport te vertellen. Intusschen werd er danig gegeten, naar het parool van Pol, om een goede onderlaag te hebben voor wat komen ging.

Dat komende beteekende een wijnfuij met dans. Muziek leverde de radio wel op. De tafel werd weggeruimd; de restaurateur droeg flesschen en glazen bij, alles in ruim getal, er zou immers wel wat gebroken worden, dat wist hij bij ervaring.

De eerste dansen verliepen correct; de eerste flesschen ledigde men in vroolijkheid. Dan begon het op een bachanaal te gelijken. Spoedig waren ze allemaal bedronken en wisselden uitgelaten springpartijen af met schaamteloze vrijages.

Tusschen woeste zoenen en gelal van modeliedjes

door, wierp men elkaar bonbons en gebakjes naar het hoofd.

Ketteke hield zich eerst wat gereserveerd, maar spoedig deed de zoete, witte Bergerac zijn werking gevoelen. In een dwaas impuls vloog ze Pol ineens om den hals en overdekte zijn bedronken gezicht met kussen.

- Zie, de schijnheilige begijn, gilde een van de meisjes. Die weet ook wel hoe ze het moet doen.

In dolle dankbaarheid hief Pol haar omhoog en begon, met zijn angstig kraaiend liefke, een solodans.

In overmaat en brooddronkenheid werd er doorgevierd tot den morgen. Toen slaap en vermoeienis hun kalmeerenden invloed gevoelen deden, leidden de mannen hun vriendinnetjes, met den arm om het middel en onder veel hikkerige zoenen, naar huis. Pol had zijn wagen in de omgeving laten parkeeren en steeg met Ketteke in. Hij was triestig geworden en lalde wat van: je valt me mee en je valt me tegen.

- Je moest eigenlijk niet met ons omgaan. Je mag niet uitglijden.

- Maar Pol, lieve jongen, wat overkomt je opeens? hakkelde Ketteke, wakker schietend uit een soezerige rust.

- Het spijt me, dat ik je leerde kennen, zeurde de ander met moeite de oogen open houdend om zijn auto door de straten te sturen.
- Nogal complimenteus, viel Sanneke verontwaardigd uit.
- Me niet verkeerd verstaan, je was en je bent beter dan wij, boemelaars. En die meiden van straks... geen halven franc voor haar fatsoen... geen tien centiem.
- Een vroegpreek! Je had Capucijn of Redemptorist moeten worden.
- Ik ben een lamme, beroerde kerel geworden... omdat ik van iemand te veel hield... Jij houdt ook van een ander... het is misgelopen ermee... Neem een voorbeeld aan mij... ik ben een lamme, beroerde... De rest van den zin vervaagde in een snorkerig geprevel.
- Pol, houd je oogen open! Je rijdt den stoep op! gilde het meisje opeens beangst. Meulenbeek sliep bijna achter het stuur.
- Pol schrok wakker, iets ontnuchterd en probeerde helder voor zich uit te kijken. Ze waren al buiten de stad en reden het Jekerdal in. Nu overmande de slaap ook Sanneke; ze lette niet meer op of Pol wakker bleef.
- Plots een felle slag, gerinkel van glas, slinge-

rende beweging van den wagen. Tegen een boom gereden. Pol was met de borstkas tegen het stuur gevlogen en maakte pijnlijke grimassen. Hij scheen niet gewond. Sanneke had een paar schrammen in het gezicht opgelopen, bloedde eventjes.

Totaal nuchter sprongen ze uit den wagen, keken elkander verbluft aan en inspecteerden toen de auto. Gelukkig afgelopen!

Haast geruischloos schoof, uit de richting Canne een groote Cadillac aan en stopte met bravour. Een voorname jonge man met ascetengezicht steeg uit, informeerde in Vlaamsch met Fransch accent naar het ongeval en bood de hulp van zijn chauffeur aan. Die hoefde hem maar even naar den vroegen sneltrein in Maastricht te rijden en kon binnen tien minuten terug zijn.

Nauw had Sanneke den eleganten jongen man gezien of ze verschoot van kleur, trok den bontkraag van haar mantel zoo hoog mogelijk op en hield haar zakdoekje voor den mond. Achille Le Fexhe, haar jeugdvriendje. Dat hij haar toch niet, in die omstandigheden en in dat gezelschap herkennen mocht! In de laatste jaren had zij niet meer aan hem gedacht. Het bericht, dat hij een functie kreeg aan het Belgisch gezantschap

te New-York, wekte nauwlijks eenige herinnering. Maar nu verscheen hij voor haar als een levend verwijt. Tot zijn hoogte had ze omhoog gewild, met Willy leefde ze eenmaal in een edeler wereld en nu... vannacht...

Pol's wagen bleek niet ernstig beschadigd. Achille en zijn chauffeur stegen weer in en de luxueuze Cadillac suisde melodieus de verten in. Le Fexhe scheen Sanneke niet herkend te hebben. Pol kreeg den motor weer op gang en reed door.

Een groote droefheid overweldigde het meisje nu; ze begon zachtjes te schreien. Zenuwen, dacht Pol, en liet haar gevoelens liever den vrijen loop.

Zenuwen en een smartelijke inkeer deden zooveel tranen opwellen. Sanneke schaamde zich over haar gedrag, herinnerde zich met diepe zelfvernedering het dronkemanspreekje van een half uur geleden. Ze had een besluit en een afscheid te nemen.

Zacht stopte de wagen voor 'Repos des Cyclistes'. Met verboemeld maar toch ernstig gezicht, hielp Pol zijn vriendinnetje uitstappen.

- Beste Pol, zei ze zachtjes met een schroeiend gevoel van leed in de keel, je les heb ik begrepen.

- Ik kan me niet meer goed herinneren wat ik zei, ontweek Meulenbeek, getroffen door het leed van een naderende scheiding.

- Met je dronken kop vertelde je me wat je me nuchter verzwegen. Ik dank je voor al wat je voor me over had. Adieu, Pol,... doe als ik doen ga... vergooi je niet meer verder, je bent er te goed voor.

Pol probeerde hoonend te lachen, maar zijn mondhoeken trilden zichtbaar.

- Adieu Sanneke!... hij nam haar hand, kuste die haast eerbiedig en steeg in zijn wagen.

Als geslagen sloop Sanneke naar haar slaapmertje, zielsbedroefd over het afscheid van dien armen, verboemeld maar in-goeden kerel. Alle mannen waren toch niet zoo beroerd. Hij had haar toch iets van het verloren vertrouwen in de mensen teruggeschonken.

Dan hernam de wijn zijn rechten; ze verviel in een zwaren, doezeligen slaap, die alle leed vergeten deed en alle tranen droogde.

XXI. Zelatrice

Een ander, beter leven beginnen. Dat werd het eenige, rustige, sterke verlangen van Sanneke. Ze wist dat ze dat nieuwe leven moest beginnen geheel voor zichzelf alleen. Op Willy had ze kunnen steunen, maar die zou ze niet meer terugzien. Ze verlangde naar iets anders dat haar bestaan doel en inhoud kon schenken. Het klooster? Ze glimlachte zelf bij de gedachte daaraan. Zij, gewoon aan een leven van vrij rondzwerven, van huldebetoon en ongeregelde uren!

Neen, roeping gevoelde ze niet. Achter de poorten en tralies van een klooster hield ze het geen drie weken uit. Maar de hoogheid van gedachten, de reinheid van zeden, die daar heerschten, wilde zij, staande midden in het leven, toch wel navolgen. Daartoe geloofde ze zich sterk genoeg.

Eerst haar geweten zuiveren van de smetten die een wat ongebonden leven van eenige weken erop geworpen had. Biechten! Niet bij pastoor of kaplaan van het dorp. Die hoefden niet precies te weten wat ze had uitgespookt. Bij een der paters in de stad; bij iemand die haar niet kende, beled ze liever haar zonden. Ze nam een

vrijen middag ervoor want ze voorzag minstens drie rozenhoedjes penitentie.

In een der kloosterkerken schoof ze in de rij der biechtelingen. Ze onderzocht grondig haar geweten, maakte de beste voornemens. Het werd haar beurt en voor het met houten ornament afscheidende deurtje beleed ze, vernederd en berouwend, haar zonden. Ze verwachtte strenge verwijten, maar de haast onzichtbare geestelijke zei telkens rustig en bemoedigend:

- Anders niets, lief kind? In het vervolg niet meer doen.

Een duiveltje bekoorde haar, om te antwoorden: ik dacht, dat het al heel behoorlijk was.

Na een goedmoedig preekje, ontving ze de absolutie en moest drie tientjes als penitentie bidden.

Met een verlicht hart verliet ze de kerk. Eigenlijk ook een beetje vernederd, door dat 'anders niets'. Ze had zich als zondares overschat, betekende als zoodanig niet veel. Die pater was blijkbaar zwarter zielen gewoon.

Toch schonk die opmerking haar veel van het verloren zelfrespect terug. Ze had zich niet echt vergooid. Kwam ze tegenover iemand als Willy - ze moest toch altijd aan hem denken - te

staan, dan hoefde ze zich geen onwaardige straatmeid te voelen. Zelfs voor een Achille Le Fexhe, figuur verblijvende in ideale hoogten, had ze de oogen niet neer te slaan.

Ze wilde zich voortaan aan allerlei godsdienstige en liefdadige werken gaan wijden. Ze zou beginnen met zich als lid der congregatie van jonge dochters op te geven.

De pastoor ontving haar vriendelijk, doch hoorde met een lachje, waarin ze ironisch wantrouwen voelde, haar verhaal aan.

- Natuurlijk zullen we U graag weer inschrijven, maar zeg eens kind, begon de geestelijke, met een beetje vriendelijke strengheid, hebt ge U zelf rekenschap gegeven waarom ge dat eigenlijk wilt? Ge hebt kennis gehad, met dien Duitschen... spion, laten we maar zeggen.

- Geen spion, verdedigde Ketteke met verontwaardiging, een onvoorzichtige jongen, vraag dat maar aan den commandant. Bovendien, het was al tusschen ons uit.

- Voelt ge U echt tot meer gebed en reiner leven getrokken... of weet ge niet wat ge wilt, en denkt ge zóó iets te hervinden wat ge verloren hebt?

- Ik zoek steun, beled het meisje hevig kleu-

rend, ik voel dat ik anders op gevaarlijken weg kan komen.

De pastoor glimlachte wijs, vroeg niet verder en noteerde haar naam.

Met heel haar hart wilde Sanneke zich aan een godsdienstig leven wijden. Ze deed het met heel haar wil, van nature was ze nu eenmaal niet kerksch. Ofschoon ze, tegenover invloeden van haar vader antipathisch stond, had ze toch een vaag libertinisme van hem overgenomen. De zoete, intieme sfeer van een waarlijk religieus leven, de mystieke verrukking wist ze meer met het verstand - ze had er toevallig wel iets over gelezen - dan dat ze die met het gevoel kende. En toch, ze wilde met al haar krachten, opgeheven worden in iets hoogers, dat ze maar niet bereiken kon.

Ze las godvruchtige boeken, levens van heiligen en devote bespiegelingen. Ze vond dat alles mooi, maar het ontvonkte haar niet. Ze volgde trouw de geestelijke oefeningen der congregatie, deed mee aan den arbeid der zelatricsen voor de missie... ze bracht menig geestelijk offer, wilde met heel haar hart, maar het hart zelf wilde niet. Het klopte voor een ander leven, verlangde naar verre, vage dingen...

De jongelui van het dorp begonnen op haar te smalen: ze was een kwezeltje geworden, een schijnheilige, een stiekeme. Ze vernam het en verdroeg al die lasterpraatjes als een boete. Ze liet zich van den rechten, hoogen, hoewel voor haar vreugdeloozen weg niet afdringen.

In het najaar trok de processie uit. Sanneke Demerrel had de mooiste straatversiering gemaakt met gekleurd zand op den weg: I.H.S. in rood, temidden van een blauwen cirkel, waarom heen weer bladornamenten. De ramen van 'Repos des Cyclistes' trokken de aandacht door de vele kaarsen die er, rondom de beelden der H.H. Harten brandden. Zelf liep Sanneke mee in den omgang met een brandende flambouw, stichtelijk de anders wel scherp speurende oogen neergeslagen.

Menschen uit Canne, de omliggende dorpen en uit Maastricht stonden langs den weg toe te kijken. Daartusschen een groepje brutale meiden, opzichtig en luchtig gekleed. Nauw hadden ze Sanne in de processie gemerkt of ze stootten elkaar met de ellebogen aan en begonnen onderdrukt te gichelen.

Ze herkenden het Ketteke van Pol Meulenbeek's nachtfuif en hoonden nu de vermeende

hypocrite, die hier zoo vroom tusschen oude en jonge kwezeltjes voortschreed. Een felle woede vlamde in Ketteke op; een donkerroode blos steeg naar haar voorhoofd, bijna was ze uit de biddende rij gesprongen om de sletten een paar oorvijgen toe te dienen.

Ze beheerschte haar toorn en bracht, met haar wil, opnieuw een offer aan God, dat van niet geheel onverdienden smaad. In haar gevoel stormde de wraakzucht hoog op en een paar dikke tranen drupten van haar wangen.

De andere congreganten hadden bij het onverwachte, oneerbiedige gegichel geërgerd opgekeken. Zeker wat meiden van een of andere socialistische club. Geen notitie van nemen, doorbidden, voor haar bekeering.

Ketteke durfde met niemand over de belediging spreken; ze deed of ze niets ervan begrepen had. Maar het voorval deed haar twijfel stijgen, of ze wel tot het stille leven der devoten was voorbestemd. Ze had nu eenmaal deze nieuwe richting verkozen en wilde ook niet meer veranderen. Met onwrikbaren wil handhaafde ze zich in een omgeving, waarin ze zich niet thuis kon gevoelen, zichzelf verwijtend comédie te spelen.

Hoe meer ze merkte dat men haar hooger

begon te achten, hoe meer dit zelfverwijt haar hinderde. Toen het eigenlijk wat anticlericale Luiksche blad waaraan ze fotos leverde, een paar opnamen reproduceerde van kerkelijke plechtigheden in het dorp, dichtte men haar apostolische bedoelingen toe.

Ze bracht nu het offer van een te goede reputatie, maar verlangde meteen hartstochtelijk naar een of ander gebeuren - ze had er geen idee van wat het wezen kon - dat haar bestaan in andere banen zou slingeren.

XXII. Twee brieven

Dat andere kwam. Een brief uit Duitschland, met poststempel Godesberg, geadresseerd aan Fraulein Suzanne Demerrel. De postbode, die hem overreikte, knipoogde veelbeteekenend. Ketteke poogde zich onverschillig te houden, maar voelde zich bleek worden van emotie. Met sidderende vingers scheurde ze de enveloppe open. Wat kon Willy te schrijven hebben? Had hij haar toch niet kunnen vergeten? Met moeite beheerschte ze zich om rustig te lezen, niet over te springen van het begin naar het midden, naar het einde. Ze dwong zich zelfs om langzaam en aandachtig het wat moeilijke en Deutsche handschrift te ontcijferen. Na de eerste verwarring doorstroomde haar een gevoel van warmte en zelfs van dankbaarheid. Wat hij ook te berichten had, goed of slecht nieuws, deze brief was toch een bewijs, dat hij haar niet vergeten kon!

Willy schreef:

Liefste Sanneke.

Wanneer je deze regels leest, heb je tenminste mijn brief in genade aangenomen en neem je van zelf kennis van wat hij verder behelst. Daarvoor dank ik je bij voorbaat.

Ik heb iets goed te maken. Mijn gedrag tegenover jou, op dien laatsten fatalen avond, was niet zoals het behoorde. Dat ik je, in verband met zekere praatjes, iets vragen mocht, zul je wel niet onredelijk vinden. Maar ik had rustig je antwoord moeten afwachten. Ongelukkig ben ik in gevoelszaken een steigerend paard, niet te bedwingen, niet te temmen. Ik beheerschte me zelf niet. De idee, dat je inderdaad met wat boemelstudenten erop uit kon gaan ergerde me zóó, bracht mijn zenuwen zoodanig in de war, dat ik meende gek te worden.

In die heftige reactie lag toch ook een hulde aan jou. Was je alleen maar een flirtje voor me geweest, ik had zoo'n avontuurtje nauwlijks kwalijk genomen, en me stilletjes van je losgemaakt. Maar ik achtte je hoog en bovenal - dat weet ik na een langen tijd van eenzaamheid maar al te goed - ik hou van jou, heel veel, heel innig, heel diep. Dat was toen ook al zoo, anders had ik die scène niet gemaakt. Vergeef ze me dus, want ze getuigt toch ook voor de oprechtheid van mijn gevoel.

Je weet wat sindsdien is voorgevallen. Ik ben uit België gezet en raakte natuurlijk mijn positie kwijt. Je zult toch wel niet willen gelooven, dat

ik tegen je land heb gespionneerd. Ik kreeg den indruk dat de militaire autoriteiten het zoo ook niet opvatten, anders zouden ze me wel ingerekend hebben. Hoe ik zoo'n dommen streek begaan kon? Na het gebeurde tusschen ons ben ik 'n beetje in de war geraakt, ik mòest wat beginnen dat me prikkelde, me verdoofde. Ik schreef, naar logische reconstructie en plannen van andere vestingen, dat ongelukkig artikel. En dan, je zult het wel gemerkt hebben, er is iets dat me dwingt buiten en boven de massa te geraken. Ik geloof niet, dat ik gewone menschen minacht, maar ik mòet een of andere hoogte in, moet verre horizonten overzien en aanvaard daarvoor, bewust, het risico van eenmaal neer te tuimelen. Misschien ben ik nu gevallen, dieper dan ik vermoed. Mag men me van hoogmoed beschuldigen? Ik kan het niet aannemen.

In ieder geval ben ik neergestort: uit den zachten hemel van onze liefde en misschien op een andere manier ook nog. Nu voel ik me een van die millioenen en millioenen werkelozen, overbodigen, waarvoor anderen werken moeten. Ik lijd geen honger, want ik woon bij mijn oude moeder, die hier een hotelletje heeft. We zijn, ik merk het met den dag meer, van elkaar ver-

vreemd. Haar brave, kleinburgerlijke opvattingen zijn de mijne niet. Ze heeft er wel idee van dat ik iets anders wil, maar ze wordt toch allengs hinderlijk kritisch. Ik wil haar niet tot last worden en trek er, vandaag of morgen, op goed geluk tusschen uit.

Dat ik me ongelukkig en vereenzaamd voel, mag je niet verwonderen. Op de eerste plaats al, omdat ik je niet meer zien, niet meer hooren, niet meer spreken kan. Ik verlang naar je lieve, zoete snoetje; ik hunker naar je zacht, zingend stemmetje, naar de niemandalletjes die je te vertellen hebt en die me maar alleen interesseeren omdat ik jou dan hoor. Ik verlang naar je verwonderde blauwe oogen, die me zoo eigenaardig kunnen aanstaren wanneer ik je wat onbegrijpelijk wordt. Ik verlang er naar door je goudblonde haren te woelen, je geheimzinnig lachje te zien, je leuk figuurtje op me toe te zien komen, het te omvatten, je oogen te kussen, je oortjes, je mond...

Ik schrijf misschien wat ik niet meer schrijven mag. Misschien ben je me al vergeten, heeft een ander je al in beslag genomen. Antwoord dan niet, maar wanneer je me nog iets goeds berichten kunt, stuur je brief dan per expresse, dat ik

hem gauw en zeker krijg. Zolang ik geen zekerheid heb, voel ik me tot niets meer in staat. Anders stormden de gedachten en ideeën in overmaat en in wilde vaart door elkander. Te veel, ik kon me niet concentreren, wou alles aanvatten en ondernemen; nu: een pijnigende leegte. Ik mis de liefde in mijn hart, een doel in mijn leven!

Ik hoop, dat de post me dezer dagen een gelukkige verrassing brengt. Wanneer je me nog zien wilt, kom ik naar Maastricht, daar wonen kennissen van me, die me wel een paar dagen herbergen kunnen. Ook huist er ergens de parachutist Rolfsen, waarmee ik vroeger op de Maschinenbauschule was.

Ik waag het er nu maar op te eindigen met: tot ziens, zoo spoedig mogelijk en met een angstigen, hoewel daarom niet minder hartelijken zoen van je Willy.

Sanneke las en herlas verschillende keeren den brief. Het leek haar soms of ze hem maar niet begrijpen kon, of haar geest afwezig was geraakt. Dan brak het geluk door. Ze had kunnen juichen, dansen, jubelen om hetgeen ze las. Haar Willy,

haar mooie, nobele jongen verlangde naar haar, getroostte zich een verre reis om haar nog eens te zien. En dan? Later? Het kon haar weinig schelen. Op een of andere manier kwam alles wel in orde. Iedereen had zich in het leven door moeilijke dingen heen te slaan.

Dan overviel haar een bang gevoel. Mocht ze, in haar antwoord, verzwijgen wat er in de laatste weken was voorgevallen? Neen, eerlijk wilde ze tegenover hem staan, al kon het ook beroerde gevolgen hebben.

Liefste Willy,

Een kort briefje, omdat ik je niet lang wil laten wachten. Overigens, je weet wel, de kunst van mooie dingen te schrijven is mij ook niet zoo gegeven.

Hoewel je er niet naar vroeg, meende ik toch opheldering niet achterwege te mogen laten. Lees dus wat hier volgt en oordeel dan of ik je nog een reis naar Maastricht waard ben.

Toen je me rekenschap vroeg van mijn gedrag, was niets op mij aan te merken. De studenten hadden me weggelokt, zoogenaamd om fotos te maken. Toen ik merkte, dat het ze om 'n ple-

ziertje te doen was, vorderde ik dat ze me terstond naar huis terugbrachten, wat ze ook deden. Daarna gebeurde tusschen ons wat ik niet hoef te vertellen.

Niet alleen jij raakte wat uit het evenwicht, ik ook. Dat ik, onschuldig, door jou moest lijden, misschien voor slecht werd aangezien, bracht me buiten me zelf. Ik heb domme dingen gedaan al geloof ik niet dat ik me vergooid heb. Ik zag het gauw in en om herhaling te voorkomen, om definitief in een beter omgeving te raken, werd ik lid van verschillende godsdienstige verenigingen hier in het dorp. Jammer genoeg heeft er aan mijn religieuze opvoeding wat gehaperd. Met mijn goeden wil alleen, bereik ik niet wat ik wensch. Je begrijpt me wel.

Je weet dus hoe het met me gesteld is. Kom je over, dan praten we nog wel over deze en veel andere dingen. Dat ik je niet vergeten kon, heb je wel gemerkt. Ik geef je dus, zonder voorbehoud, je zoen weer.

Je Sanneke.

XXIII. Wederzien

Willy was naar Maastricht gekomen. Een van zijn Duitsche vrienden woonde er niet meer; de ander het duidelijk voelen met spionnen liever niet te doen te hebben. Oberhoff verspilde geen woorden aan het geven van uitleg, verontschuldigde zich en draaide den man, dien hij niet meer kennen wou, den rug toe.

Dan maar naar Rolfsen. De desperate vliegenier-parachutist ontving hem welwillend. Hij verkeerde blijkbaar weer in een cocaïne-roes, want hij keek zijn bezoeker vaag en verstrooid aan met zijn troebele, grijze oogen. Overigens scheen hij welgemoed. Hij gaf te kennen spoedig in beteren doen te raken, want hij had kennis met een modiste, een jonge weduwe, wel geïnstalleerd. Ja, die oude ridderorden uit den oorlog, die herinneringen aan luchtgevechten waren hem te pas gekomen. Eenmaal getrouwd, kon hij zijn suf kwartier in die nieuwe suffe middenstandertjesbuurt verlaten.

Natuurlijk mocht Willy bij hem overnachten; hij kon heelemaal zijn intrek nemen bij hem, zoo lang hij wou. Die geschiedenis met fort Eben-Eymael was hem bekend. Wat een comédie;

de officieele spionage had immers sinds lang al de echte plannen beet. Hij achtte Willy heelemaal geen gevaarlijke relatie.

Hoewel Willy zijn vriend Rolfsen een wat luguber type vond, voelde hij zich, door de hartelijke gastvrijheid van den zonderlingen kerel, toch op zijn gemak. De naaste toekomst leverde hem geen zorg op. Een weekje lang mocht hij aan zijn liefke en aan zijn liefdesaangelegenheden denken. Daarna dreigde de strijd om het bestaan te somberder. De tachtig mark die de 'Cyclone' voor het fatale artikel betaalde, vormden nagenoeg heel zijn bezit. Voldoende om een paar weken rond te komen.

Bij het 'suikerbrood', de Nederlandsch-Belgische grenspaal, onder den schaduw van het sprookjeskasteel Nedercanne, zagen Willy en Sanne elkaar, na een paar maanden van scheiding, weer. Ze begroetten elkander hartelijk, maar toch met zeer getemperde vreugde, vooral Willy voelde iets vervreemds. Hij had over Sanneke, vooral na haar roerend eenvoudig en eerlijk briefje, verder gedroomd en zich in den geest van de werkelijkheid verwijderd. Of was ze inderdaad iets veranderd. Ze leek hem geslotener, levenswijzer, de kleine naieve spontaneïteit merkte hij niet meer. Verbeelding?

Haar eerste gevoelens waren die van oprecht medelijden. Haar arme jongen zag er niet goed uit, vermagerd, met een smartelijken trek om den mond en iets onrustigs, koortsigs in de oogen. Het maakte hem interessanter, een echte karakterkop. Hij moest veel geleden hebben.

Ze wandelden langs het verweerde, verbrokkelde mergelmuurtje, dat de verwilderde tuinen en bongerden van het oude kasteel omsloot den berg op. Het was een weeke, grijze, gesluerde najaarsdag. Alle loover nog op de boomen, nauw enkele bruine of gele tinten in het landschap en toch lag over heel het dal de pijnigende zekerheid van naderend verscheiden. Het zwakke, moedeloze licht deed het groote sterven voorvoelen. De twee die door de holle wegen omhoog wandelden, ondergingen het neerdrukkende dezer stemming ieder naar eigen aard. Willy raakte opstandig erdoor, hij verachtte dit zoetelijke verval, verlangde naar de onbarmhartigheid van stormvlagen en regenschoeren. Sanneke werd stil, droefgeestig en wist niet waarom. Allebei spraken ze het eerste kwartier niet veel.

- Wat wil je gaan beginnen, Willy? vroeg Sanneke opeens, om toch weer iets te zeggen.

- Ik weet het waarachtig niet. Daarover wil

ik de eerste dagen ook niet denken. Ik ben te blij, dat we elkaar weer gevonden hebben. Het zal niet gemakkelijk zijn ergens er tusschen te komen, constateerde Oberhoff tenslotte somber.

Zwijgend doolden ze naast elkander voort, nu door het donker bosch, als immer vervuld van ravengekras. Willy greep de hand van zijn liefke en zag haar met een pijnlijken glimlach aan, ze keek verrast op en had wel kunnen huilen, zonder precies te weten waarom. Ze dwong zichzelf een oogje te pinken en sloeg den blik neer.

Opeens kwam een boer of blokbreker uit een zijpaadje op hen af. Nauw had de man Willy gezien of zijn wat strak en norsch gezicht verhelderde; met uitgestoken armen ging hij naar den jongen man toe, schudde hem de hand en dankte hem uitbundig. Of Oberhoff hem niet herkende? Hij had hem toch in het voorjaar gered. Maanden lang was hij in Tongeren verpleegd geworden; sinds een paar weken werkte hij weer. Toen hij zijn redder ging bedanken vernam hij, dat die vertrokken was. Maar nu greep hij de gelegenheid aan om zich van dien eereplicht te kwijten!

Er waren toch nog dankbare menschen op de wereld. Het deed de twee jongelui goed dien

hartelijken, eenvoudigen man te ontmoeten, die terugdenken deed aan een zoo romantisch en heroïsch moment uit hun leven. De gedrukte stemming week; met uitbundigheid verhaalden de drie hun herinneringen. Of ze eens wilden zien, hoe de berg nu uitzag? stelde de blokbreker voor. Het kon geen kwaad, de galerijen werkten niet meer, enkele zwakkere gedeelten waren afgesloten.

Uit den doem van den dag wegvluchten naar de rust van de egale stilte en duisternis zonder weemoed! Het leek Willy haast een redding. Zeker wou hij den berg nog eens zien. Samen trokken ze den Muizenberg binnen, met den blokbreker als gids. Onder het wakkelende schijnsel van zijn flambouw bezichtigden ze de geweldige instortingen, de enorme massa's puin, steenbrokken en aarde, op tal van punten neergezegen. De bergwerker vertelde van zijn twee kameraden die nooit teruggevonden waren en haalde oude, duistere sagen omtrent de grotten op, spookvertelsels en sombere geschiedenissen van verdoolden en verongelukten.

Geen opwekkende verhalen. Zonderling genoeg brachten ze, zoowel Willy als Sanneke in een opgewekter stemming. Het was of een doem

wegweek, of ze weer jong en vrolijk mochten wezen. Toen ze buiten kwamen en afscheid van den aldoor dankenden vent genomen hadden, leek ook de stemming in de natuur niet meer zoo eindeloos triest.

Beweging boven het dal. De nevelen balden samen tot wolken; het blauw der lucht werd hard en gezond en uit het Westen stak een frissche bries op. Alle twee voelden een zorgeloze levensvreugd uitbreken. Na de moeilijke dagen zouden de betere ook wel komen! Weg met al die duistere gedachten en voorgevoelens. Deze week mocht een week van vreugde wezen!

Sanneke begon zachtjes te zingen en Willy vertelde, opgewonden, allerlei onbeteekenende dingen zonder diepzinnigheid. Het meisje keek verrast ervan op; het deed haar goed te merken, dat hij ook gewoon, als ieder ander, kon wezen. Om hem voor deze tegemoetkoming te beloonen gaf ze blijk belangstelling behouden te hebben voor heel wat dingen van vroeger. Ze informeerde naar de nieuwste Russische films, wilde weten of Willy nog verzen geschreven had en vertelde van ultra-moderne muziek die ze door de radio gehoord had.

In een half uur tijd raakten ze in een dolzin-

nige extase. Ze liepen dwars door het bosch, omdat ze iederen rechten weg opeens te vervelend vonden. Ze zoenden elkander, heviger en vrijer dan vroeger, stoeiden samen of er geen problemen en toekomst bestonden en keken elkaar tenslotte verlegen en beschaamd maar ook een beetje dankbaar aan.

- Wat ben ik blij, bekende Sanne, dat we met dien vent zijn meegegaan.

- Wat me drukte, weet ik niet, ik had zoo met den kop tegen een boom kunnen loopen.

Willy omvat zijn liefke bij het midden. Echt als een verliefd paartje doolen ze verder. Alle verzwegen gedachten en gevoelens kwamen los. Zonder reserve, eerlijk en vol berouw, biechtte Ketteke op wat ze had meegemaakt. En Willy beleed zijn trotsche wraakverlangens, zijn dwaas en hoog willen uit revanche, de vernedering volgende op zijn uitwijzing. Toen hij over moeilijkheden in de toekomst beginnen wou, legde ze hem de hand op den mond.

- Een week lang denken we aan verleden en heden, verbood Ketteke overmoedig, daarna praten we over de toekomst. Wat drommel, een knappe kerel als jij moet overal terecht kunnen.

Ik zal je helpen waar ik kan... en al zou alles je mislukken, ik blijf je toch trouw!

Liefdesextase steeg tot liefdesroes. Ze vergaten alle kleinigheden van het leven, eten, drinken, bezigheden. Tegen den avond riskeerde Willy aanhouding en gevangenis en bracht hij zijn meisje, als vòòr de lasterpraatjes, thuis in het nederige 'Repos des Cyclistes', dat hem opeens, als een verloren paradijsje, lief geworden was.

XXIV. Strijd om het bestaan

Vijf dagen verliepen als in een droom. Zoet gulden herfstweer straalde over de landen; soms leek het of de zomer herleven ging. Willy en Sanneke troffen elkander iederen dag op den Muizenberg, achter het kasteel, boven de ontzaglijke vestinggracht, even over de Hollandsche grens. Van daar doolden ze de bosschen in en wandelden weg naar het stille Jekerdal. Ze wisten zich blind te houden voor de toekomst en genoten, met gesloten oogen, het onverwacht ontbloeiende geluk, dat maar van korten duur kon wezen.

Vrijdag wilde Willy probeeren een positie te vinden, in Maastricht of Zuid-Limburg. Hij zou niet terugkomen voor hij kon zeggen wat de toekomst brengen ging. Donderdagavond nog eenmaal ronddolen langs de werken die hun noodlot vereenigd had, over de heuvels waarop hun geluk was ontloken.

Oberhoff zat, bij vallenden avond, te wachten op den rand der afgraving. Hij voelde zich een beetje trotsch en Duitscher. Dit titanenwerk daar beneden werd door Duitschers, door landgenooten uitgevoerd, en hij had zijn deel ertoe mogen bijdragen.

- Ieder soldaat heeft zijn maarschalksstaf in den ransel, schoot hem te binnen. Ik heb mijn ransel vol maarschalksstaven, overwoog hij bitter, maar ik weet niet wat voor een eruit te nemen. Menig grondwerker bij zoo groote onderneming bracht het verder dan ik, omdat hij op één doel afging, één ding zag. Mij is het leven te rijk: ik wil alles en bereik ongeveer niets.

Het laatste daglicht vergloorde in het Westen; uit het Oosten steeg helder de zilveren maan omhoog. In de diepten van kanaalbedding en Jekerdal begonnen honderden elektrische lampen hun lichtpunten te priemen. Rosse vlammen lekten uit de schoorsteen van lepelbaggers en stoomschoppen. Treinen met leem en mergelpuin daverden voorbij naar het Zuiden; leege ijzeren kipwagentjes ratelden uit het Maasdal aan. Zware wolken damp en stoom dreven door de machtige gleuf weg naar de open vallei. Overal geschril van stoomfluiten, seinen van locomotieven, geknars van kettingen en gekreun van machines. Het zachte, romantische licht van de maan streed met de rosse klaarte van rotswanden, lampen en doorlichte dampen beneden. Er ontstond een wonderlijk geheel van stemming. Willy

dacht weer aan het moderne epos, dat hij, eenmaal, als zooveel andere dingen, begon...

Het sombere, drukkende gevoel, gevolg van zijn overpeinzingen over de maarschalksstaven, wilde niet wijken, bleef op hem lasten, ook toen Ketteke, vriendelijk en overmoedig, uit de schemering naar hem toe danste en hem spontaan om den hals viel. Hij poogde opgewekt te zijn, als de vorige dagen, het lukte niet, hij verviel in een verstrooid zwijgen. De pogingen van zijn liefje om hem daaruit te lokken irriteerden hem. Haar eenvoudige, welmeenende, hartelijke woorden kwamen hem onbeteekenend voor, ongepast op een moment, dat al zijn zenuwen gespannen raakten in voorgevoel van den nieuwen, verbitterden strijd om het bestaan. Om het bestaan, niet om macht, grootheid of roem! Hij wist evenwel zijn duistere gemoedsstemming te beheerschen, doch was bijna blij, toen hij, alleen, zijn weg terug naar de stad nam.

Door een wonderschoonen, zilveren nacht liep hij terug naar Maastricht. Vroeger zou hij, wandelende door zoo romantische schemering, Eichendorf, Uhland en Brentano halffluid hebben voorgedragen, nu overmande hem een bittere drift naar den hopeloozen strijd, die morgen aanving.

Met grimmige vriendelijkheid begroette hij Rolfsen, die in wezenlooze extase, met de handen onder het hoofd aan tafel zat. Oberhoff was blij niet verplicht te zijn tot het maken van praatjes, aan zich zelf overgelaten te blijven. Morgen... morgen... pogen een plaats te heroveren...

Uren lag hij, toen Rolfsen naar bed gegaan was, te malen over mensch en maatschappij, over talent en nutteloosheid. Tegen den morgen viel hij in slaap, laat, en met scherpe hoofdpijn, werd hij wakker. In een ellendige stemming... niettemin... probeeren... een week lang... zijn fierheid samenvouwen en zich aanbieden op de arbeidsmarkt. Lukte het niet, dan maar terug naar Duitschland, werkelooze in een groote stad. Arm Sanneke, wat zal van jou levensromannetje worden? bedacht hij opeens, week en vol meelij met het blind op hem vertrouwende kind.

Willy pakte zijn diploma's, getuigschriften en mooiste teekeningen samen en trok tenslotte erop uit, naar architecten, aannemers en ingenieurs. Rolfsen wenschte hem veel succes, doch voegde daaraan toe: Geef den moed niet te gauw op. Kom je niet onder dak, dan weet ik misschien nog wel wat. Maar eerst elders probeeren!

Oberhoff liep van kantoor naar kantoor. Overal vertelde men hetzelfde: crisis, malaise, slapte, personeel te veel. Een enkele liet merken geen vreemdelingen te willen aannemen, zolang er nog zooveel jongelui uit stad en land te krijgen waren. Een Hollandsch ingenieur lachte een beetje smalend met zijn diploma. Soms meende een goedhartig man hem wat hoop voor later te moeten geven, misschien binnen een paar maanden, dan nog eens terugkomen.

Met bijna ziekelijk genoegen verteerde de eenmaal zoo onafhankelijke en fiere Oberhoff al die vernederingen. In luguber plezier kon hij lachen bij iedere mislukking. Er schoten nog maar een paar adressen over, waar men hem de deur uit trappen kon, dan was zijn lijdensweg in dit land volbracht. Och ja, Rolfsen had nog wat te vertellen.

Toen de laatste poging faalde, herinnerde Willy zijn vriend aan de mysterieuze belofte. Hij trof Rolfsen gelukkig in een helder moment, zoodat hij redelijk met hem praten kon.

- Ik liet je liever eerst probeeren, voor ik je wat voorstellen wou, begon de gewezen vliegenier. Ik wilde je niet verschrikken. Je bent intellectueel en idealist. Waar ik je aan helpen kan,

ligt je misschien minder, maar als de nood dringt doet men al rare sprongen... tot duizend meter diep in de leege ruimte. Snap je?

Willy kreeg een schok aan het hart. Wilde die hem parachutist laten worden?

- Niet bleek worden. Het ziet erger uit dan het is. Tweehonderd keer ben ik naar beneden gekomen, behalve wat schrammen liep ik geen ongeval op. Die dingen werken tegenwoordig zoo secuur! Ik doe het niet meer, omdat het me niet meer trekt - je raadt wel waarom - en ook al, omdat mijn aanstaande het niet wil. Tot we trouwen kan ik die nonactiviteit nog wel betalen, daarna word ik administrateur van haar modezaak. Intusschen heb ik nog mijn relaties met aviateurs en vliegcomités. Geregeld komen nog aanvragen om demonstraties binnen. Wanneer je wilt en durft, als je je niet te voornaam rekt om hoog op te stijgen en diep te vallen, zit in dat rare vak een passabel bestaan. Ik beschik nog over een paar degelijke valschermen, die je op crediet, overnemen mag. Betaal me, bij iedere demonstratie, wat af. Denk eens erover na. Vergeet niet: het is een beroep, dat je veel tijd laat, om te teekenen, te schrijven, te fantaseeren, en met je liefje te wandelen.

XXV. De eerste sprong

Desperado! Desperado! tuitte het nu al dagen lang Willy door het hoofd. Met een grimmige vreugd beschouwde hij zich zelf als typisch voor zijn generatie, het jonge geslacht van overtolligen, uitgestooten door de machine die hoofdoorzaak werd van de crisis. In sombere zelfbespotting overwoog hij, dat hij nu toch hoog stijgen kon.

Hij had het voorstel van Rolfsen nog niet aangenomen; de vliegenier liet hem met rust, zoo kon hij wennen aan de gedachte weg te springen in diepten van duizend en meer meters. Oberhoff zocht een uitweg, om aan de parachute te ontkomen. Naar huis, naar het Heisterbachsche hotelletje wilde hij niet terug, zich als werkelooze ergens in Duitschland aanmelden, lokte hem evenmin. Een postje vinden bleek met den dag een grooter utopie. Wat restte anders dan de respectabele poging tot zelfmoord, door Rolfsen voorgesteld?

Psychisch kon hij de idee moeilijk verwerken. Plotselinge angstaandoeningen overvielen hem. Afgezien van zekere kansen op het zich niet ontplooien van de parachute, leek hem het weg-

tuumelen in de ruimte, voor het ding zich ontplooidde, iets, dat de zenuwen niet verdragen konden.

- Ben jij een kerel, viel Rolfsen hoonend uit, toen hij hem over die angsten sprak, hoeveel meisjes deden het niet zonder wit om haar neus te worden? Toen ik voor den eersten keer sprong, waren m'n zenuwen niet veel minder kapot dan nu. Wat heeft 't me gemaakt? We gaan volgende week naar Keulen, daar doe ik het je voor.

Toen Rolfsen merkte, dat Oberhoff zich met de gedachte parachutist te worden begon te verzoenen, beschreef hij hem de sensaties van zoo'n neerdaling, het wegwaaien en verglijden door de luchtlagen, zijn beschrijving onbeholpen dichterlijk kleurend. Dat wegzweven naar de aarde, door zon en hemelblauw, daar kon men boeken over schrijven. Willy begreep en glimlachte flauwtjes om de conventioneel poëtische beschrijving.

- Niet doen, Willy, niet doen! schreide Sanneke toen de jonge man vertelde dat hem geen andere weg openstond. Het leek haar zelfmoord. Zonder schuld werd ze toch oorzaak van zijn ongeluk; ze zou het mogelijke en onmogelijke ondernemen om hem van zoo'n wan-

hoopsdaad af te houden. Al haar gespaarde franken gaf ze graag om hem in de gelegenheid te stellen langer naar een minder gevaarlijk baantje te zoeken.

De liefde had wel veel in haar gevoelens veranderd. Vroeger wilde ze omhoog en zag ze, zonder zich rekenschap ervan te geven, geen anderen weg dan te trouwen met iemand die voornaam was of rijk. In Willy Oberhoff, den Duitschen ingenieur, had ze eerst ook niet veel anders gezien, dan iemand uit een betere omgeving, een jonge kerel met toekomst. Maar op dien middag, na de catastrophe in de mergelgroeve, ontloek dat andere, dat wonderbare, dat al haar gevoelens veredelen zou en verreinen, bevrijden van zelfzucht en berekening. Zeker, nog altijd gruwde ze van echte armoede, van te moeten leven tusschen grondwerkers en mestrijders, en het verlangen naar geld en glorie flakkerde vaak genoeg op. Maar voor haar jongen wilde ze ieder offer brengen, wou ze een dienst nemen als meid, in de hoeden gaan te Roclenghe of elders in het Jekerdal.

Willy verlangde geen offer, ook niet van de gespaarde honderden frankskens. Hij beloofde nog eens rond te zien. Zoolang de laatste veertig

mark niet op waren... Innerlijk had hij het besluit genomen. Alleen met parachutesprongen kon hij zich redden! Diepzinnig literair beeld! Wat getroost, maar toch wantrouwend, liet hij zijn meisje naar huis terugkeeren.

Enkele dagen later reisde hij met Rolfsen naar het vliegveld bij Keulen. De aviateur had er nog andere zaken te behandelen - Koks! dacht Willy - en zou meteen de dingen voor hem regelen, hem als zijn opvolger voorstellen. Natuurlijk maakte hij ook nog eens een sprong. Willy moest maar beneden op het veld blijven en goed toekijken hoe gemakkelijk dat ging.

Op een windstillen, azuren voormiddag steeg Rolfsen met een leerling-vlieger omhoog. Duizend meter schatte een monteur die zich bij Willy Oberhoff hield. Hij zou springen met een automatische parachute, waarmee Willy het later ook kon doen.

Op een gegeven moment hield het ronken van den motor op, de machine daalde in glijvlucht. Plots viel een zwart stipje naar beneden. Het hart klopte Willy in de keel... Dan bolde een wit wolkje open dat langzaam naar beneden dreef. Dit glijdend dalen gebeurde heelemaal niet snel. Opgewonden rende Willy in de rich-

ting waar Rolfsen neer moest komen, maar de waaghals was hem iets voor. Hij zag hem, eenige tientallen meters over den grond schuiven eer de parachute slap viel en door hem overmeesterd werd. Met een onverschillig lachje stond Rolfsen op van den grond, raapte zijn valscherf samen en begon hem te vouwen.

- Wat is daar nu aan? Je springt uit de cockpit en de rest doen parachute en wind, lachte hij bemoedigend. Veel gemakkelijker dan een compressor tekenen of een novelle schrijven.

- Vanmiddag wil ik ook springen, viel Willy, opgewonden en over zijn zenuwen, uit.

- Ben je bang, dat je morgen niet meer durft? Zóó gauw gaat het niet. Eerst wat instructie. Binnen een paar dagen mag je eens probeeren.

Gedurende een halve week bracht men, in een soort vliëgschool, Willy de wetenschap der luchtsprongen bij. De koele, zakelijke manier waarop men die vraagstukken behandelde, de moedgevende statistieken omtrent ongevallen, hieven Willy geleidelijk in rustiger, haast gelaten stemming. Een paar keer per dag zou hij met instructeurs en leerling-vliegeniers opstijgen. Daarvoor mocht hij toch geen angst toonen. Iedereen vloog tegenwoordig!

Een prachtig gezicht. Keulen uit een hoogte van vijfhonderd meter, speelgoed, die machtige kerken, bruggen en stations. Kleine gleufjes, de straten; een breed blauw lint, de Rijn. Schepen en treinen, dingetjes van niets. Zelfs het imposante Zevengebergte boette zijn statige lijnen in, verflauwde in het vlakke van de groene schijf aardbol waarover ze vlogen.

In gewone omstandigheden zouden die vluchten hem in extase gebracht hebben, nu namen sombere gedachten over den eersten sprong hem in beslag. Was die al maar achter den rug.

- Van middag! commandeerde Rolfsen. Ik het eerst, dan jij. Bang?

Willy voelde zich verbleeken. Eindelijk, het fatale moment. In Gods naam dan, het zou meteen een eind maken aan de haast ondragelijke zenuwspanning.

's Middags Stegen beiden, de parachute op den rug, omhoog. Willy handelde als verdoofd. Rolfsen lachte hem een beetje hoonend toe. Hij wilde antwoorden maar kon niet, zijn lippen waren droog en warm. De ervaren tuimelaar kroop op een gegeven moment kalm uit de cabine over een der vleugels en liet zich toen, met een vriendelijken grijns in de diepte vallen. De piloot lachte smakelijk om de comédie.

Met bonzend hart volgde Willy het voorbeeld, sprong...

Ah, dat afgrijselijke gevoel in de diepte weg te ploffen! Geen adem te krijgen, zijn hart te voelen kapot drukken. Dan toch, binnen een paar seconden, het einde... oogen dicht doen! Niet kijken!

Een schok. De val vertraagde, werd een schuin wegglijden naar de diepte beneden. Een robuste sensatie, net als het vliegen zelf. Niet onaangenaam...

Daarachter zeilde Rolfsen ook. Zoo mocht het uren duren. Komisch in de leegte te bungelen, weg te waaien onder een reuzenparasol.

Het weiland beneden steeg naar hem omhoog; je kon de struiken onderscheiden. Daar sleurde Rolfsen al over den grond. Nog een halve minuut!

Zenuwachtig gichelend bereikte Willy den bodem. Het was gelukt! De eerste sprong was gelukt!

XXVI. Pro memorie geboekt

Willy Oberhoff poogde wetenschappelijk parachutist te worden. Hij wilde wat anders wezen, dan een van de vele desperado's, die hij in de luchtacrobatiek ontmoette. Hij bestudeerde meteorologie, aviatiek en aanverwante vakken. Langzaam weken zijn angstgevoelens; hij zag niet meer op tegen sprongen van 2000 meter en beheerschte zijn zenuwen voldoende om van de vrije parachute, te openen met een handbeweging tijdens den val, gebruik te maken.

Rolfsen deed hem zijn valschermen en relaties over, overtuigd dat Willy's toekomst verzekerd was. Er kwamen voldoende aanvragen binnen om van demonstraties te kunnen leven. Aanvankelijk bracht de post de eene wanhopige bezwering, om toch met die waaghalzerij op te houden, na de andere. Toen de demonstraties zonder ongelukken verliepen schikten zoowel moeder Oberhoff als Sanneke Demerrel zich in het onvermijdelijke, ze hoopten en baden dat spoedig betere omstandigheden die schrikkelijke broodwinning overbodig zouden maken.

Nog om een andere reden maakte Ketteke zich over Willy ongerust. Zou hij, zoo ver van

Canne en zelden in de gelegenheid haar nog te zien, trouw blijven? Zouden andere meisjes haar jongen, avontuurlijken luchtheld niet omdwepen? Eerst had ze zich bijna geschaamd over het nieuwe beroep van Willy. Ook zij vond het iets als een wanhoopsdaad, een vernedering voor een ingenieur en geleerde als haar verloofde. Toen ze haast iedere week kranten ontving met fotos van haar jongen, - kiekjes van hem, in de vliegmaschine stijgend, op de vleugels balanceerend, afspringend in de diepte, wegzeilend naar de aardoppervlakte, - toen ze met woorden van bewondering zijn prestaties beschreven zag, begon ze sportiever over zijn doen te denken. Hij maakte het beter, zond af en toe vrij kostbare cadeaux... en toch, het was haar oneindig liever geweest, wanneer hij nog eenvoudig teekenaar mocht wezen in Canne of een bescheiden postje in de omgeving had gevonden.

Met weemoed dacht ze terug aan de mooie middagen en avonden, toen ze allebei over de heuvels wandelden. Toen Willy nog vervuld was van grootsche dromen en illusies en haar binnenleidde in zijn wereld van hogere gevoelens en stoutere gedachten. Ze zag haar toekomst nu verbonden aan iemand, die vaak genoemd en

geroemd werd, - wat ze vroeger altijd verlangde, - die buitengewone dingen deed, ze genoot van het aanzien dat ze door hem verwierf, van de afgunst waarop ze haar vriendinnen in congregatie en missiekring betrapte, maar ze voelde haar liefde niet meer veilig. Ze hield nu oprecht en innig van hem; ze wilde hem bezitten, desnoods in armoede, maar zeker en onbetwist.

Omtrent Kerstmis ontmoette ze Willy in Maastricht. Hij toonde zich opgewekt, zag er goed uit, deed wat royaal en overmoedig. Ze meende iets bruuts in zijn woorden te beluisteren. Verbeelding? Overigens bleek hij heel hartelijk, hartstochtelijker dan vroeger en minder geneigd tot praten over al te verheven dingen. Hij sprak van een kleine mogelijkheid om in Amerika demonstraties te geven. Wanneer hij het Europeesche hoogterecord kon breken, wilde een impressario hem in de Vereenigde Staten laneeren.

Sanneke schrok van een zoo roekeloos plan. Uit wat voor hoogte moest hij dan neerspringen? Vijf kilometer! Ze verschoot ervan. Een beetje bruusk stelde Oberhoff haar gerust, dat betekende niet meer risico dan anders. Je leed wat

kou, moest scherper windkracht en vermoedelijke plaats van landing berekenen, anders niets. Lukte het en kon hij in Amerika demonstreeren, dan...

Hij keek Sanneke aan op een manier die haar kleuren deed, schalks, veelbeteekenend... korter bij de aarde dan ze van hem gewoon was. Ze ondervond, onder dien blik, zoowel een gevoel van verkillung als van een zonderlinge warmte. Hij verlangde toch nog immer naar haar. Ze mocht gerust al over de toekomstplannen spreken, thuis en waar ze wilde.

Met de dringende bede toch vooral geen onvoorzichtigheden te begaan, met een allerhartelijkst afscheid liet ze Willy vertrekken. Had de jonge man, in Keulen en op feestgelagen na zijn lichtsprongen al eens weifelingen in zijn gevoelsleven ondervonden, nu herleefde, innig en sterk, zijn liefde voor het schoone, blonde Vlaamsche meisje. Dat ze vooral naar zijn geestelijke bezigheden informeerde had hem bijzonder en bijna beschamend getroffen.

Inderdaad kwelde hem ontevredenheid over zichzelf, over zijn toekomst. Hij kon nu ruim bestaan, reisde veel, zag steden en landen, wist zich omringd van bewonderaars, mannen en

vrouwen, maar het voldeed hem niet. Hij voelde zich niet sportief genoeg aangelegd, achtte zijn omgeving beneden zijn intellectueele standing, maar zag toch geen kans om aan beroep en milieu te ontkomen.

Afwachten. Verdragen tot betere tijden. Probeeren zooveel bij elkaar te slepen dat hij een of ander technisch bureau kon overnemen. Alle energie concentreeren op het record, op een engagement in het land van den dollar. Dan terug naar Europa en hier doen waartoe hij zich getrokken voelde.

Reeds in Februari lukte de recordsprong. Heel de Duitsche en buitenlandsche sensatiepers stond vol ervan. De parachutefabriek, met wier valschermen Willy demonstreerde, steunde en subsidieerde het Amerikaansch plan. In Mei stak Willy naar het Westersche goudland over. Zonder zijn liefke te hebben gegroet. Hij bekende het zichzelf met berouw en schaamte. Geen tijd gehad.

In Amerika beleefde Oberhoff maar matig succes. De concurrentie was in dit land, gewend aan toegespitste sensatie en roekeloze records, buitengewoon zwaar. Zijn Europeesche titel maakte er weinig effect. Uit de oude wereld

betrok men zangers, dirigenten, hoogadelijke bruidegoms, desnoods nog geleerden en filmsterren, maar eersterangs bankiers, sportsmen, recordbrekers en dergelijke produceerde men zelf. Natuurlijk, een vreemde die hier een wereldrecord vestigde, die wat origineels verzong, die een rilling van sensatie kon doen varen over alle oprecht Amerikaansche ruggen, mocht op belangstelling, publiciteit en dollars rekenen.

Oberhoff beleefde dagen van armoede. Soms ondervond hij heimwee. Dan schreef hij lange brieven aan Sanneke en zijn moeder, belovende bij de eerste de beste geschikte gelegenheid over te komen. Later bedacht hij zich weer. Het machtige land, met zijn geweldige steden en grootsche landschappen interesseerde hem. Met hooghartige nieuwsgierigheid bestudeerde hij de wording van een jong, energiek volk, voortgekomen uit de restanten van oude rassen en verzinkende culturen. Waarom zoo spoedig vertrekken? Eenmaal hier vandaan zou hij er toch nooit meer terugkeeren. Daarom, maar geprofiteerd van het moment.

Willy verbleef achtereenvolgens in New-York, Chicago, San Francisco, Detroit, in het land der Mormonen, in de Zuidelijke negerstaten, tusschen

uitstervende Indianenstammen en strandde tenslotte in het dorado van alle avonturiers: Los Angeles, Hollywood. Men nam er weinig notitie van den Duitschen parachutist. Zijn aanbod om mede te werken aan films werd voor kennisgeving aangenomen en pro memorie geboekt. Er lummelden hier tientallen valschermspringers rond, kerels die geloofden met vijf minuten werk geld voor een heele week te verdienen. Goed uitgerekend waren die tuimelaars dan nog duurder dan de eerste sterren. Stel je voor! Niettemin: Oberhoff, Willy, adres? Goed, het kan te pas komen.

XXVII. Dubbelgangster gevraagd

Ergens aan den buitenkant der stad zaten Willy en een berooid Amerikaansch vliegenier in een houten keet, weidsch geheeten 'de grot van Calypso', te filosofeeren over de wisselvalligheden van het leven. Pacqlart had grootsche dagen gekend in het verleden, was drager van vele militaire onderscheidingen en ridderorden, behoorde eenmaal tot de beroemdste oorlogshelden van de lucht. Hij bewaarde nog stapels kranten en weekbladen met fotos, interviewws, artikelen, enz. Een van de meest populaire luchtacrobaten der periode 1916-1920. Had ook fortuin gemaakt met demonstraties. Tenslotte met een allerleukst poppetje van de film getrouwd, een snoeperig vrouwke dat zijn geld op argelooze manier verzwinden deed en op een dag - hevig geschrokken bij het uitgeven der laatste dollars en vol keurig medelijden met haar man - overstapte in het huwelijksbootje van een pokdalig handelaar in fruit, wiens zakken bulkten van papiergeld.

De zon van Pacqlart's voorspoed begon in denzelfden tijd te zinken. Het publiek werd z'n naam moe; de rijke meisjes begonnen zijn vrien-

delijk, energiek gezicht vervelend te vinden. Hij zakte af en verdiende nu zijn kost met demonstraties van mindere orde en gevaarlijke karweittjes aan de film. In die sferen ontmoette Willy hem; ze werkten vaak samen en zoo ontstond tusschen die twee mannen een hechte kameraadschap. Geestelijk verschilden ze hemelsbreed; bij Oberhoff een teveel aan ideeën en plannen, bij den ander een spiritueele leegheid, nauwlijks versluierd door goede en aangename manieren. Zelfs geen nieuwe trues en sensaties wist Pacqlart te verzinnen, anders zou hij toch wel weer er bovenop zijn gekomen. Overigens berustte hij in zijn lot, gesteund door de overtuiging dat men toch nog eenmaal zijn vroeger gekende nu vergeten waarde opnieuw zou ontdekken.

Willy profiteerde vaak van zijn ervaring, relaties en het restant van zijn roem. Een goeie vent, waarop men vertrouwen kon, waartegenover men zich uit kon spreken, die hartelijk meeleeft, zelfs met hetgeen hij niet begreep. Aan een sympathischer natuur voelde Willy met den dag grooter behoefte. Hij begon zich eenzaam en *déraciné* te vinden. Amerika en zijn problemen interesseerden hem met den dag minder. Ze konden hier al beweren, dat de Europeesche

affaires rommelig waren, noodeloos gecompliceerd en tragisch onoplosbaar, er scholen toch dingen in die men in dit nieuwe land en onder dit nieuwe volk al te zeer miste. Ze begrepen niets van een Gothische kathedraal of van de celeste muziek van een Palestrina. Redeneer met zulke mensen over wat anders dan in de kranten staat!

Met de meisjes van de nieuwe wereld kon hij heelemaal niet opschieten. Eerst lokten ze door schijnbare originaliteit, door iets leuk jongensachtigs en flinks, door vrijheid van opvatting en beweging, meer van nabij gekend, ontdekte je vooral: egoïsme, genotzucht, bekrompenheid, amoraliteit en matelooze overschatting van geld en succes.

- Er zijn ook andere, betere, verzekerde de vliegenier wel. Willy geloofde het, maar constateerde meteen dat hij die maar niet ontmoette. Met heel wat jonge vrouwen had hij toch al omgang gehad, soms zelfs vrij intiem.

Zijn trouw aan het lieve meisje in Canne maakte gevaarlijke momenten door, doch begon in den laatsten tijd weer te herleven. Gedurende enkele maanden had hij Ketteke vergeten en verwaarloosd, geen brief meer geschreven, alleen wat prentkaarten gestuurd. Desillusies in geval-

len, die hij niet als van beteekenis in zijn gevoelsleven wenschte te erkennen, deden een oprecht en hevig verlangen naar Sanneke Demerrel herboren worden. Hij correspondeerde weer lang en uitvoerig, zij antwoordde, eenvoudig en prompt, zonder pose, met eenvoudige hartelijkheid.

Waarom de twee vrienden zoo graag naar buiten kuierden om in 'De grot van Calypso' een soort ignobele, alcoholvrije whisky te drinken, konden ze zelf nauwelijks raden. Die houten keet, van binnen vol behangen met moderne propaganda van Leger des Heils, Anabaptisten, Hondenvrienden, Vredesapostelen e.d. bood weinig aantrekkelijks. De waard, een invaliede bokskampioen, bleek een saai, gezapig burger. Het publiek bestond uit lagere beampten der filmstudios en mindere figuratie. Ja, je vernam er wel eens wat dat je van pas kwam, gelegenheden om te assisteeren of mee te figureeren. Willy vermoedde soms, dat het uitzicht op heuvelland in de verte hem aan binnendalen van Rijnland denken deed.

In ieder geval, ze kwamen er vaak en brachten er tal van hun vele, vrije uren door met keuvelen en plannen maken. Dien middag zaten ze er ook weer, suf van warmte en verveling. Een

negertje kwam aanzeulen met een tasch vol geïllustreerde bladen. Op goed geluk af nam Pacqlart er een uit, begon erin te kijken.

- Sanneke, mijn Sanneke! schreeuwde Willy opeens verbijsterd en rukte zijn kameraad het tijdschrift uit de hand.

- Een zonnesteek? informeerde Pacqlart laconiek. Zoo buiten zich zelf had hij Oberhoff nimmer gezien.

Willy gaf geen taal, maar verslond met de oogen een portret, dat midden in een reeks koppen van filmsterren stond.

- Precies Ketteke, mompelde hij later wat gekalmeerd. Inderdaad had men daarin geen portret afgedrukt van zijn liefke, maar Arde Conny, een beroemde speelster van sentimenteele vrouwenrollen, een die op geraffineerde manier met natuurlijkheid coquetteerde, die poeder en schmink scheen te versmaden en excentriek was door eenvoud.

Het portret der ster van het witte doek en dat der andere diva's kwam in het weekblad voor in verband met een oproep voor dubbelgangsters. Met stijgende emotie las Willy het artikel bij de plaatjes. Allerlei gedachten flitsten door zijn brein. Sanneke overkomen. Samen

werken, geld verdienen. Gauw naar Europa terug, daar zijn leven wijden aan dingen van waarde, zich uitleven in hoogeren zin, naam maken op een andere manier.

Met gelaten, ironische verbazing begluurde de aviateur zijn kameraad, hopen zijn krant nog eens terug te ontvangen. Toen Willy merkte hoe Pacqlart hem bekeek, schoot hij in een bedremmelen lach, haalde een foto van Sanneke uit z'n portefeuille en liet den ander de frappante gelijkens mee constateeren.

- Een tweelingzuster, meende de vliegenier. Het moest al heel raar loopen, wanneer een ander nog meer op Arde Conny leek.

- Geloof je, dat ze kans maakt, wanneer ik de foto inzend?

- Geen twijfel aan. Maar wat wil je, kerel? Pacqlart, niet zonder ervaring omtrent menschelijk filmmateriaal, was ernstig geworden, voelde zich gedwongen zijn vriend te waarschuwen. Een ideale dubbelgangster, maar je weet, waarom ze die vragen. Om de gevaarlijke karweitjes op te knappen, waar ze de groote, beroemde sterren niet aan riskeeren. En dan, meen je dat het voor je geluk is, wanneer je meisje in dat wereldje wat beteekent?

Met een beklemd gevoel stak Willy het portret weer weg en vertelde dien middag niet veel meer. Maar sterker en sterker rees in hem het verlangen naar zijn liefke. Het was of hij zichzelf hier dreigde te verliezen, of het goede van de oude wereld in hem teloor ging, zonder dat hij het waardeerbare van de nieuwe won. Hij smachtte nu naar zijn meiske als naar het betere in zijn eigen wezen, als naar den geest van zijn land en volk. Met haar zou hij hier zijn eigen wereld weer beleven.

Hij dacht met ontroering aan haar zingend Vlaamsch, aan het lieve, wat gebroken Duitsch dat ze babbelde. Haar lachje klonk hem in de ooren, hij zag haar gebaartjes, haar fijn figuurtje, haar gang, haar armen, het lieve, blozende snoetje en de goudblonde haren, uitzwierend en uitkrullend onder hoedje of baret...

's Avonds kocht hij stiekum een krant en zond de foto in aan het secretariaat van de daarin vermelde onderneming.

XXVIII. Passage als linnen-juffrouw

Sanneke verbleekte toen ze het las. Wat een dolzinnige grap. Daar stond me in de krant: Een Limburgsch meisje naar Hollywood. Mejuffrouw Demerrel uit Canne, meest gelijkende dubbelgangster van de Amerikaansche filmster Arde Conny, aangenomen door de Everwhere Corp.

Arde Conny, nooit van gehoord. Zij, aangenomen in Amerika? Wie verzon toch zoo'n onzin? Vergisten ze zich met een naamgenoot? Was Willy weer een dwaasheid overkomen?

Giel Demerrel wist evenmin wat ervan te denken. Hij zou wel eens bij de krant informeerden, wie dat bericht ingezonden had. Erg vond hij het heelemaal niet. Zijn dochter werd met den dag meer vermaard, zijn café meteen, het bracht klanten binnen. Hij zelf steeg ook in aanzien, je kon het aan de verdubbelde attentie van het vrouwvolk in het dorp merken. Een nog tamelijk jonge, beroemde weduwnaar...

De pastoor schrok van het nieuwtje en kwam terstond 'Repos des Cyclistes' binnenvallen, informeerde of het waar was. De film, Amerika, Hollywood, allemaal slechtheid, gevaar voor ziel

en zaligheid. Zeker, men kon er veel geld verdienen, maar dat woog niet op tegen de zedelijke gevaren. Nu Sanneke getoond had braaf en ingetogen te willen leven, zou het hem spijten, wanneer zoo iets gebeuren moest.

Hier kon Demerrel zich niet inhouden. Wat spijten? Wanneer dat geluk in haar bereik kwam, moest ze het met allebei de handen aangrijpen!

Ketteke sloot hem wat snibbig den mond door op te merken, dat al dat gepraat over Amerika en de film geen zin had, wijl zij - ze moest het toch weten als er echt sprake van kon zijn - niets, totaal niets van het geval wist. Er zou geïnformeerd worden wie dat valsche bericht de wereld ingezonden had.

Gerustgesteld ging de pastoor naar huis en begon het krantenbericht al zooveel mogelijk tegen te spreken. De kwezeltjes waren intusschen al naarstig bezig Ketteke's verleden op te halen. Jammer, dat het niet waar was.

Giel Demerrel haastte zich heelemaal niet om meer te weten van de krant. Zoolang dat verhaaltje niet tegengesproken was, voelde hij zich middenpunt van de belangstelling. Haar uitverkiezing beteekende toch een hulde aan den vader meteen! Bovendien veel nieuwswgierigen en

heimelijke benijders kwamen een pint bij hem drinken.

Door zijn talmen kon het gebeuren, dat een brief van Willy arriveerde voor de tegenspraak in de krant verscheen. De jonge man, die niet voorzien had dat de persdienst der filmondernemingen met telefoon en telegraaf werkte, meende zelf nog het groote nieuws te kunnen overbrengen. In een onbedacht moment, bekende hij, had hij haar foto ingezonden, zijn eigen naam en adres erbij opgevend. Spoedig ontving hij antwoord. Gezicht en figuur vond men haast identiek aan gelaat en gestalte van Arde Conny; in de persoonsbeschrijving lag geen beletsel. Juffrouw Demerrel werd binnen een maand verwacht.

Nu moest ze zelf beslissen. Hij durfde haar haast niet te adviseeren. Het beroep van dubbelgangster werd weliswaar goed betaald en bood ook nog verdere kansen, maar het was niet zonder gevaren van meer dan eene soort.

Persoonlijk zag hij haar zielsgraag arriveeren. Hij begon zich eenzaam te voelen. Wat dacht ze ervan, hier zelf ook een tijdje te komen, om daarna, getrouwd en al, met naam en geld, naar Europa terug te keeren?

Na deze verlokking ontbloede zijn brief in lyriek, die Sanneke in verwarring bracht. Er sprak zooveel oprecht verlangen uit, zooveel echte, hartelijke liefde, dat ze de tranen ervan in de oogen kreeg.

Niettemin voelde ze voor het Amerikaansche avontuur niet veel. De maanden doorgebracht tusschen de vromere menschen van het dorp hadden haar een anderen kijk op wereldsche dingen doen krijgen. Ze verafschuwde lichtzinnigheid en dacht met rancune aan de lelletjes, vriendinnetjes van haar vroegere vrienden, die haar gekrenkt hadden toen ze, weerloos, in de processie liep. Ze weifelde dus, graag wilde ze haar jongen terug zien, eens varen op zee, rondwandelen door vreemde landen met palmboomen en millionairs, maar ze schrok voor het risico.

- Stom wicht, viel Demerrel uit, toen die vernam dat ze echt kansen maakte, zóó chance krijgen en dan nog neuzelen en dubben! Vooruit, neem de pen, schrijf Willy, dat je overkomt, dat hij aan de maatschappij melden moet dat je er binnen een maand bent!

Omdat, in haar onderbewustzijn, nog wat anders school dan alleen maar eenvoud en degelijkheid - overigens pas met moeite geconsolideerd

- nam ze haar vader ditmaal het krasse gezegde niet kwalijk, was zelfs blij de moreele verantwoordelijkheid voor een besluit, waarvoor ze toch ook wat voelde, op hem te kunnen laden. Ze schreef, en verzond den brief per expresse.

Overkomen, best, maar dat ging geld kosten. Met de duizend frankskes die ze gespaard had, kwam ze er niet. Toen vader hoorde van geld uitgeven slonk zijn geestdrift. Bij alle druk, nonchalant en royaal doen, bleef hij toch in den grond een schriel, inhalig boertje. Handen vol geld uitgeven, voor iets waarvan hij toch misschien nooit zou profiteeren... Nog eens overdenken.

Bij Ketteke was evenwel een wild verlangen gewekt. Oude glorieuze idealen herleefden. De onwrikbare overtuiging, die ze als kind al had: geboren te zijn voor iets anders, iets hoogers, rijkers, bleek nu toch gegrond. En dan, ze zou Willy terug zien, misschien trouwden ze daar al heel vlug, maakten ze samen fortuin. Nu de kans aan het suffe dorpsleven te ontkomen vaststond, wilde ze die grijpen met beide handen. Daar vader treuzelde met het nemen van informaties omtrent den overtocht en andere formaliteiten, trok ze zelf erop uit om meer daaromtrent te vernemen.

Erg viel het niet mee. Amerika binnen komen zou, met een bewijs van aanstelling, nog wel lukken, maar zelfs passage laagste klasse leek baar bijna onbetaalbaar. Met betrokken gezicht verliet ze het kantoor van den agent der lijn Antwerpen - New-York.

En ontmoette Pol Meulenbeek, die haar met onverholen verbazing feliciteerde. Filmactrice worden en met een armezondaarsgezicht rondlopen. Hoe was dat nogelijk!

Ze vertelde den goeien, verboemeldent vent voor wat voor moeilijkheden ze kwam te staan.

- Is dat alles? riep Pol overmoedig. Kleinigheden, Ketteke! Ik weet er wat op. Ik heb een kennis in Antwerpen die boekhouder is aan de lijn. Die helpt je wel. Vanavond nog schrijf ik.

- En als die geen raad weet? twijfelde Sanne bedrukt.

- Dan... nou, dan schiet ik je dat geld wel voor. Als je straks rijk bent, betaal je het me terug. Ik vertrouw je als Onzen Lieven Heer zelf.

Pol hield woord, schreef en kreeg per keerende post een gunstig antwoord. Het meisje kon den overtocht maken tegen geringe vergoeding mits ze dienst wou doen als linnenjuffrouw en toezicht houden op de kinderen aan boord.

Zelf ging Pol het goede nieuws naar Canne overbrengen. Demerrel viel een steen van het hart, maar Sanneke voelde zich haast onwel worden van agitatie. Er ging iets zoo geweldigs gebeuren in haar leven, dat ze de gevolgen ervan niet overzag en haast wenschte, dat alles maar een verbeelding, een droom mocht wezen.

Meulenbeek tracteerde op haar succes, liet wijn ophalen, geen goeie dan maar andere. Klinken! vooruit, daar ga je, Ketteke! Roem en succes. Hij zelf zou haar, per auto, naar het schip brengen. Natuurlijk, vader mocht mee.

- Allons, allons, niet zoo sip kijken. Denk aan je bien aimé, aan je mooi Mofje!
Prosit! Santé!

XXXIX Aan boord

Op een lauwen Januarimorgen reed Pol Meulenbeek Sanneke met haar vader naar Antwerpen. 's Middags om twee uur voer de 'Arizona' naar Amerika af. Vader en dochter zaten achter in de auto. Ketteke probeerde vroolijk te doen, maar sprak aanhoudend van terugkomen. Demerrel deed af en toe ontroerd. Toen de overtocht mogelijk bleek zonder geldelijke offers, was hij weer ingenomen met de nog erg vage, prachtige positie die het kind wachtte. Nu het afscheid naderde en hij straks zijn huis verlaten terug zou vinden, overvielen hem bange en sombere gevoelens, die hij wel verzweg maar zijn gemoedsstemming week maakten. Af en toe veegde hij met zijn zakdoek langs de oogen.

Wat Ketteke in een zenuwachtig lachje deed schieten. Zelf voelde ze zich overigens ook heelemaal niet opgewekt. Iets hinderde haar, een beetje angst voor den overtocht, voor stormweer en zeeziekte. Het ergst leed ze onder het afscheid van haar omgeving, van haar bekenden, haar geboortegrond. Altijd had ze gemeend, dat ze heelemaal niet van haar vader hield, tot haar verwondering ontdekte ze nu tal van sympathie-

ke trekken in hem die haar vroeger niet opgevallen waren. Met een zekere teederheid dacht ze terug aan haar kinderjaren, waarin hij, zoo goed en zoo kwaad het ging, ook moederlijke zorgen had getoond.

Ze vond haar dorpje mooi, zelfs zooals het nu was: verbrokkeld en geschonden door de groote werken van het Albert Kanaal. Niettemin, vaak verlangde ze eruit te kunnen ontsnappen. Nu wachtte haar misschien een toekomst, grooter dan ze had kunnen droomen en waarachtig, ze had wel tegen Pol willen schreeuwen: wat ontvoer je me? Ik wil hier niet weg!

Met weemoed stelde ze zich voor hoe straks de avond zou zijgen over de witte huisjes en de grijze daken, over de ronde heuveltoppen en de grauwe Jekervallei... waarin zij niet meer leefde. Ze dacht zelfs met vriendelijker gevoelens aan de dorpsjongens, die ze toch nooit goed kon uitstaan, aan de babbelzuchtige meisjes en vrouwen van het dorp. Wat verlangde ze er nu naar vanavond een praatje te mogen maken, ergens in een winkeltje, op den stoep voor het café, maar dicht bij huis, in Canne.

Onbarmhartig raasde de auto verder, door dorpen en steden en landschappen die ze niet

kende en haar nu ook niet interesseerden. Zelfs in Antwerpen keek ze nauwlijks naar buiten. Pas aan de kade, waar het groote schip gemeerd lag, lokte een onwillekeurige nieuwsgierigheid haar uit haar drukkende gevoelens. Ook Demerrel vergat even zijn leed. Pol monterde beiden naar best vermogen op. Ketteke herinnerde hij eraan, dat ze niet alleen - en dan nog niet voor altijd - Canne verliet, maar ook op weg was naar haar chéri, naar Willy. Met eenige schaamte erkende het meisje bij zichzelf, dàaraan, onder weg, veel te weinig gedacht te hebben. De liefde had haar vleugelen moeten geven. In plaats daarvan had ze zich bijna aan haar geboortegrond vastgeklampt. Zelfzucht, kleinheid, verweet ze zich.

Demerrel had nooit een zeeschip van nabij gezien en keek zich de oogen uit het hoofd naar den machtigen scheepsromp, vol patrijspoorten, naar de geweldige achteroverhellende gele schoorsteen, naar de hooge dekken waarboven de sloepen hingen.

Een daverende bastoon van de stoomfluit. Het groote moment van scheiden naderde. Ketteke's bescheiden bagage werd onder Pol's goede zorgen aan boord gedragen. Zij zelf nam een plaatsje

op het achterdek - linnenjuffrouw, meer niet - en begon te wenken. Dan trokken twee sleepbooten den kolos van wal. Op de kade wat wenkende en wuivende menschen, op het schip een paar honderd lui die met allerlei gevoelens de stad der Sinjoren verglijden zagen.

Sanneke wuifde uit alle macht met haar zakdoek. Vader en Pol deden op den wal hetzelfde. Ketteke stroomden de tranen over de wangen, Giel moest zijn emotie wegslikken, en Pol verlangde, innerlijk vloekende, naar het einde van die sentimenteele comedie. Hij was meer aangegrepen door dat vertrek dan hij zich zelf bekennen wilde.

Daarom reed hij Demerrel terstond naar wat dubieuze taveernen met veel en vroolijk personeel. Ze raakten allebei in opgewonden, overmoedige stemming. Demerrel lanceerde toen al de idee zijn café niet meer 'Repos des Cyclistes' te heeten, maar 'In de filmster' of zoo iets. Pol had groote moeite hem die voorbarige gedachte - ordinaire exploitatiegeest, grolde hij in zichzelf - uit den kop te praten.

Intusschen voer het schip rustig voort langs de vlakke Scheldeboorden. Door de hofmeesteres werd Sanneke ingewijd in haar nieuwe werk-

zaamheden, tafel dekken en op de kinderen passen... wanneer ze zich tenminste capabel zou voelen. Het weer was te zoel voor den tijd van het jaar, dat beloofde niet veel goeds.

In de stille uren, voorafgaande aan de vaart op hooge zee, begon het leed om het vertrek iets te wijken. Liefde en eerezucht deden menschen en dingen in het verre, vredige Limburg vergeten. Waarom treuren? Ging ze niet, eindelijk, haar mooien, knappen jongen terug zien? Voor altijd! Openden zich voor haar geen vooruitzichten romantischer dan menige roman? Het onbekende, verre, het groote en hooge uit haar kinderjaren lokte.

De minder dan bescheiden slaapkooi, nauw, onfrisch en te deelen met een doodgewone werkster aan boord, vernederde haar. Het goeie mensch, dat onder in de krib lag - een echte Vlaamsche sloof - probeerde haar gerust te stellen, zoowel voor haar gezelschap als voor het opkomende ruwe weer.

Een beetje bemoediging bleek niet overbodig. Na middernacht begon de boot ongezellig te slingeren. Angstig hield zich Sanneke aan de ijzeren randen van haar bedje vast. De sloof, beneden haar, vermaande heel rustig op den rug

te blijven liggen. Ze deed het en viel tenslotte in een loomen slaap, waaruit ze wakker schoot door heftiger deinen van de boot en door al dreigender wordend geklots van water buiten.

In den vroegen morgen wou ze niettemin, met de andere, aan 't werk gaan. Nauwlijks evenwel had ze haar kooi verlaten of ze kreeg onbarmhartige steken in het hoofd, de grond leek onder haar voeten weg te zinken... Er schoot een gele en groene kleur voor haar oogen...

- Zoo ging 't mij ook een keer, troostte de werkster, niet bang zijn kindje, het gaat over... ik blijf nog even bij je en wijs je alles... Leg je daarna maar in mijn bed, dat is gemakkelijker.

De storm nam in hevigheid toe en Ketteke bracht in de nauwe stinkende hut de drie ellendigste dagen van haar leven door. Haar maag wou maar niet tot rust komen, de vlijmende steken in het hoofd wilden niet bedaren. Ze vergat, in deze ongevaarlijke misère, alles, Canne, Willy, de film, haar vader, het Albert Kanaal, verleden, heden en toekomst.

Eindelijk werd het weer kalm en krabbelde ze weer wat bij. Het brave mensch waarbij ze was ingekwartierd, zette haar op het achterdek, frisch in den wind. Wat uitwaaien, de zee eens

bekijken, daarvan knapte ze wel op. Morgen mocht ze meedoen!

Nieuwsgierig en soms wat bang tuurde Sanneke naar het machtig spel van de nog immer groote, dreigende donkergroene golven. Ze vergat haar ziekte en genas in enkele uren. Ze begon het wiegewagen nu zelfs plezierig te vinden. Jammer, dat ze binnen eenige dagen al van boord moest.

Het nieuwe hielp haar over alle leed en ongemak heen. Ze vond er kinderlijk plezier in zooveel mogelijk door alle, haar toegankelijke scheepsruimten te loopen. Ze begon alweer met fijne, mysterieuze lachjes op complimenten van het mansvolk te antwoorden.

Toen, op een prachtigen, rooden avond, de blauwige silhouetten der New-Yorksche wolkenkrabbers in 't zicht kwamen, toen ze de Vrijheidstoorts laaien zag en duizenden en duizenden lichtjes zag pinkelen boven den kalmen waterspiegel, kreeg ze bijna spijt het schip te moeten verlaten.

Overigens voelde ze zich verfrischt en opgeruimd. Sterk genoeg om de komende dingen aan te durven. Bovendien, zou ze straks of morgen Willy niet ontmoeten, vòòr ze de groote treinreis

naar Los Angeles ondernam! Idioot om te treuren. Ze ging veel zien, veel beleven, haar lot was eer te benijden dan te beklagen. Vooruit, met licht hart en fikschen moed de koffers gepakt. Het nieuwe leven in!

XXX Angsten

Om geld te sparen had Willy den nacht doorgebracht in een asyl. Maar een boeketje bloemen voor Sanne wilde hij niet vergeten. Daarvoor moest maar genoeg overschieten.

Nadat de vele formaliteiten vervuld waren mochten de goedkoope passagiers eindelijk van de boot. Oberhoff stond aan den steiger met een bescheiden ruikertje van kasplanten. De geliefden vlogen elkander om den hals. Zij bracht meteen voor hem mee de oude wereld, waarnaar hij soms zoo verlangde. Hij beteekende voor haar toch ook de geleider door een vreemde, overweldigende samenleving.

Willy wenschte niet dat ze terstond al geldzorgen voelen zou. Er restten nog een paar uren voor de trein naar het verre Westen trok, ze gingen, per taxi, even een toertje maken door de meest indrukwekkende wijken van het moderne Babel.

Gelaten en gelukkig vleide zich Ketteke naast haar verloofde neer, keek verstrooid en soms met giljetjes van verbijstering naar het ontzagwekkende autoverkeer, naar de drukte in het bankcentrum en naar de in blauwe nevelen oprijzende

toppen der wolkenkrabbers. Ze vergat ook niet haar jongen eens goed op te nemen. Je kon merken, dat hij zware tijden achter den rug had. Scherpe, strenge trekken groefden zich om zijn mond. En zag ze daar geen zweem van grijs aan zijn slapen?

Een gevoel van eindeloos medelijden overmeesterde haar: al die beroerdigheden kwamen toch feitelijk door haar in zijn leven. Met ware dankbaarheid bedacht ze, dat al het wondere, dat ze zag, zien zou en ondervinden, door hem in haar bestaan gekomen was. Zonder hem bleef ze een onbeteekenend dorpsmeisje in een onbeteekenend dorp. Nu lokte en lachte het groote leven haar toe! Ze greep zijn hand en drukte die innig. Willy keek verrast en verstrooid op en glimlachte ernstig.

Na het tochtje door de wereldstad volgde de lange, lange treinreis, door monotone en romantische landschappen. De twee hadden elkaar zooveel te vertellen, zooveel te vragen, vielen bovendien van vermoeidheid zoo dikwijls tegen elkaar in slaap, dat ze menig beroemd punt en verschillende stations van wereldnaam onbemerkt voorbijreden.

Tenslotte arriveerden ze in Los Angeles. Pacq-

lant wachtte hen op. Meewarig monsterde hij het Europeesche meiske.

- Met de beste wenschen voor een aangenaam verblijf en een behouden thuiskomst, liet hij zich, veelbeteekenend, ontvallen. Ketteke verstond het niet en Willy deed of hij het niet gehoord had.

Ze brachten, in afwachting van betere tijden, Suzanne Demerrel onder in een kaal, door het Leger des Heils geprotegeerd hotelletje. Onbeholpen stond het meisje, gewend aan gemoedelijke Belgische dorpsverhoudingen, in deze voor haar gevoel ongemoedelijke omgeving. Het heimwee, dat haar aanhoudend had gekweld, brak, toen ze 's avonds alleen gelaten werd, bijna overweldigend door. Al haar liefde voor Willy, al haar overredingskracht, haar driftig verlangen naar een groote toekomst, geld verdienen, waren noodig om kalmte te herwinnen.

Reeds 's anderen daags begeleidden de mannen haar naar een der studio's van de Everwhere Corp. Twee sensaties onderging ze bij de eerste kennismaking: de onverschilligheid van de ontvangst en de poenige manier waarop sommigen haar begluurden. Materiaal en nog wat, anders niets.

Arde Conny kwam haar dubbelgangster inspecteeren. Ze leek een vriendelijk, eenvoudig meisje van aannemelijke jeugd, maar ze irriteerde Ketteke door haar kil-zakelijke allures. Conny's opmerkingen bracht men haar in het Duitsch over: een beetje linksch, hoofd staat niet los genoeg, loopt met onvoldoende élégance, armen zwaaien wat erg, haarkleur wat afdekken: te scherp, oppassen voor mollig worden... Enfin, men kon het met haar probeeren. Eerst een paar dagen gymnastiek. Na deze nuchtere critiek, zonder een zweem van menschelijk gevoel, zweefde de gevierde actrice heen, Ketteke, rood van schaamte en ergernis, achterlatend. Ze moest denken aan de paardenmarkt te Tongeren, waar men de beesten heen en weer liet draven. Had ze zelf ook niet vooruit en achteruit moeten loopen, knielen, armen omhoog heffen, neervallen, opstaan, tanden laten zien, enzoovoorts?

De wandelingen in de prachtige omgeving, het bekluren van allerlei internationale beroemdheden, die hier voorbereiden in enorme luxewagens, het bewonderen van vermaarde villas en theaters bracht in de vervelende dagen van gymnastiek en andere oefeningen wat afleiding. De bijna roerende zorgen van Willy hielpen haar

over de eerste heimwee-crisis heen. In opgewekte stemming raakte ze niet en ze merkte dat Willy ook veel zorgen had.

- Om jou het meest, bekende hij op een avond neerslachtig. Ik weet niet of ik goed deed je hierheen te lokken, maar ik verlangde opeens zoo naar je!

- Daarom wil ik je heel graag alle beroerde dingen die nog komen kunnen vergeven! fluisterde ze hem, onder een spontane omhelzing toe.

Die nare dingen kwamen spoedig. Het eerste karweitje van dubbelgangster was een gevaarlijk moment op de rails. Aan handen en voeten gebonden moest ze uit een hondertien rijdende auto geslingerd worden, op de spoorrails, terwijl juist een sneltrein in volle vaart naderde. De trein zou over haar heen daveren, wanneer ze mooi stil bleef liggen kon dat geen kwaad. De operateur had haar te filmen door de razende wenteling der wielen.

Ketteke verschoot van kleur toen ze vernam wat men van haar vorderde. Bang? beet de regisseur haar honend, in gebroken Duitsch toe. Waarom dan hier? Kinderachtig! Je bent hoog tegen ongelukken en invaliditeit verzekerd. Val-

len je momenten mee, dan krijg je een aardig pakje dollars!

Geld! Geld moest er komen, veel geld, om Willy die al voorgeschoten had, terug te betalen, geld om zoo spoedig mogelijk met hem dit hartelooze land te verlaten. Levensrisico? Niet denken, laat ze doen wat ze willen.

Zakelijk, maar met wetenschappelijke voorzichtigheid, arrangeerde ze de gevaarlijke momenten. Arde Conny deed de tragische posen voor en verzocht met aandrang even welluidend en welgemanierd te gillen als zij het voordeed. Dat wegslingeren uit de auto gebeurde met wat trucjes, kon weinig kwaad. Het overreden worden door den trein moest echt gebeuren. Om te demonstreeren dat het, mits men zijn zenuwen beheerschte en stil plat in het midden bleef liggen, geen gevaar opleverde, liet men de locomotief langzaam een paar keer proefrijden.

Inderdaad; het dreigende, ijzeren monster raakte de speelster niet. Dan de scène maar opgenomen. Tien minuten later kwam heel de trein in volle geweld aanrazen. Sanneke had al haar zelfbedwang noodig om geen beweging te maken. Een radelooze angst overviel haar; dat beteekende het einde. Jezus, Maria, Jozef, sta me bij! hoorde ze zichzelf bidden.

Zonder het te weten gilde ze ook bij het over haar heen donderen van machine en wagons. Scherp, expressief, kreten van echten doodsangst, misschien niet welluidend of welgemanierd, maar levenswaar, zoals de uitdrukking van schrik op haar gelaat, naar de camera toegewend, geen comédie was.

- Gelukt, verklaarde de regisseur laconiek. Trillend van emotie werd Sanneke op de been geholpen. Onder hysterisch gelach van Conny viel de debutante flauw. Dat went wel, meende de operateur en liet haar naar haar woning rijden.

Inderdaad merkte Ketteke, na te zijn bijgekomen, weinig meer van de al te sterke emotie die ze ondergaan had. Misschien wende ze aan de dingen toch wel, vooral wanneer een rond honorarium gevaar en schrik vergeten deed. Toen ze 's avonds met Willy rondkuierte, voelde ze zich heel wel en heel normaal. Ze lachten en gekten over het avontuur met fort Eben-Eymael, dat voor beiden zoo rare gevolgen had. Oberhoff sprak over plannen omtrent een nieuwe tournée met Pacqlart. Misschien gingen ze eens goed geld verdienen. En dan!

Maar 's nachts overviel Sanne een angstcrisis. Het begon met benauwende dromen. Vooral de

locomotief, aandreunende in wolken van stoom, in regens van vonken en een hel van ijzergedreun, teisterde haar zenuwen. In blinden schrik schoot ze wakker. Nacht, wat licht scheen van buiten haar kale kamertje binnen. Alleen in het onmenselijke verre Amerika. Willy logeerde elders, ver weg. Waarom kwam hij niet hier, waken, haar beschermen. Ze viel opnieuw in slaap, weer kwamen de schrikdromen, dreigender dan te voren. Ze raakte in een zenuwcrisis en gilte haar angst uit.

Heel het hotelletje raakte in beroering. Men bonsde op de deur en toen ze verbijsterd die opende, stroomde het kamertje vol rare, vreemde mensen die haar in onverstaaanbaar Engelsch toespraken. De hotelhoudster nam haar mee naar de huiskamer; ze kalmeerde iets, doch kreeg periodiek, nog aanvallen van angst en sterke bevingen.

's Anderen daags kwam een dokter even kijken.

- Alweer een! mompelde hij, na de voorgeschiedenis te hebben vernomen. Een cocaïne-preparaatje en veel afleiding. Een paar dagen rust.

- Oppassen kind, ried een oude dame in slecht Fransch. Laat bij Everwhere niks merken,

anders moet je zóó eruit. Ze kunnen zelfs de dubbelgangsters bij dozijnen krijgen.

Later op den dag kwam ook Willy. Het scheen hem weinig te verwonderen.

- We zullen een bezoek gaan brengen aan onze consulaten, stelde hij somber voor.

XXXI Heimwee

- Armlastig! Het stuit me, grolde Oberhoff. Ik wil wat ondernemen, dat de aandacht trekt. Het kan me niet schelen wat, als 't maar geld opbrengt om weg te trekken.

- Verzin hier eens iets excentrieks waarvan nog nooit iemand hoorde! geeuwde Pacqlart moedeloos.

- Het Amerikaansch parachuterecord, opperde een kantoorbediende die zich, in de Grot van Calypso bij de twee acrobaten der lucht gevoegd had.

- Staat op 8300 meter. De kerel die het haalde kwam met bevroren handen beneden terecht op een spoorwegemplacement: 4 kilometer afgedreven, herinnerde de aviateur weinig bemoedigend. Geen object meer om te filmen; of je van 8000 of 8300 meter springt kun je op de rolprent toch niet zien.

- Een idee... een huwelijksreis per valscherms... tien procent auteursrecht als 't lukt, declameerde de employé.

- Ook al gebeurd. Heel de bruiloftsstoet daalde uit een bestuurbare ballon per valscherms neer... opponeerde Pacqlart onwillig. Kozen

hun landingsterrein slecht. Een verdronk, een ander verongelukte in een betonmolen.

- Ik bedoel echt met z'n tweeën in een parachute naar beneden komen, dat filmen van nabij... ongehoorde sensatie!

Inderdaad, dat was nog niet vertoond. Met schrik dacht Willy aan Sanneke's zenuwtoestand. Dat durfde ze nooit, zoiets mocht hij ook niet vragen. Bijzonder groot gevaar zag hij er niet in. Een flinke parachute kon zonder bezwaar honderdtwintig tot honderdvijftig kilo dragen - het gewicht van een corpulent mensch, die toch ook wel eens een noodlanding had te ondernemen - samen wogen ze weinig meer dan honderdvijfentwintig kilo.

Angstig wenkte Willy, met nerveuze hand, de idee van den filmklerk weg.

Ze bleef hem echter obsedeeren. Ondanks zichzelf ontwikkelde hij ze, werkte hij ze uit tot een dramatische episode. Werkelijk, voor zóó iets zou men hier nog geld over hebben, veel geld zelfs. Niet eraan denken... het arme kind had nauwelijks het avontuur onder den trein doorstaan.

's Avonds trof hij Sanneke Demerrel in verontrustenden gemoedstoestand. De aanvallen

van angst hadden zich weliswaar niet meer herhaald, maar ze raakte opnieuw in een heimwee-crisis. Snikkend klampte ze zich aan Willy vast. Hij moest haar niet meer alleen laten. Ergens samen gaan wonen. Dat was toch geen kwaad en veel goedkooper bovendien.

Een zinneloos verlangen naar het verre Limburgsche land maakte zich van het overspannen meisje meester. Ze wilde de witte huizekens van haar dorpje weerzien, het stoomtrammetje, de holle wegen, de holen en groeven; met grievend zelfverwijt overdacht ze dat ze haar vader alleen gelaten had, de arme jongens van haar dorp hooghartig behandeld en afgestooten, dat ze waande meer, beter, voornamer te zijn, dan de dochter van den slager, den champignonskweeker en den postbode.

Het werd een totaal ineenzinken van alle hoop, energie en trots. Eenmaal had ze zich wijs gemaakt: wanneer ik maar eens de kans krijg naar boven te komen, weet ik den weg wel te vinden. Het toeval, of wat ook, had haar op dien weg geslingerd: fortuin, roem en eer lagen haast voor het grijpen en nu smachtte ze zwakkelijk terug naar het kleine verleden.

Heimwee sloeg over in haat tegen alles wat

hier anders was dan ginder. Ze kon geen Engelsch meer hooren; het azuur der lucht irriteerde haar; palmen, cactussen en andere planten van tropischen aard, ze kon ze niet meer zien. Zoo onzinnig groeide haar antipathie, dat ze op een gegeven moment zelf om die overdrijving lachen moest.

- Ik schaam me over mezelf, Willy, en omdat ik je zooveel overlast aandoe. Ik heb mijn kracht overschat. Een straf van Onzen Lieven Heer, omdat ik verkeerde dingen wou, snikte ze tenslotte klein en nederig. Je vergeeft me toch wel? Als het niet om jou was geweest, hadden ze me nooit hier gezien.

Willy kuste haar als een klein kind. Hij voelde een folterend medelijden met Sanneke, verweet zich zelf haar uit haar omgeving te hebben weggelokt. Dat het zóó jammerlijk verlopen moest. Niet genoeg, dat hij zelf als desperado, als een van de duizenden en duizenden overbodige intellectueelen op de aarde rondliep, ook dat arme schepsel maakte hij ongelukkig. Zeker, dat plotseling ineenzinken van alle energie, dat klagelijk verlangen naar huis vond hij niet flink en waardig. Maar wat te doen tegen zenuwen? Tegen heimwee! Verlangde hij zelf niet naar Europa, naar

zijn romantisch Rijnland, naar zijn kleinburgerlijk moedertje en het onbeteekenende hotelletje in Heisterbach. Dreigde het bestaan als desperado ook bij hem niet alle hoger gevoels- en gedachtenleven te vermoorden?

- Willy, kunnen we niets doen dat ons veel geld opbrengt, stelde Sanne, ineens rustig en resoluut voor. Alles hunkert hier naar sensatie en records. Weet je niets? Voor een keer hou ik het nog wel uit... als ik maar weet, dat ik daarna weg kan... met jou!

Haar oogen keken Willy bijna opslurpend aan. Hij schrok even ervan. Dat had hij bij haar nog niet gemerkt. Ze moest wel erg in de war zijn.

Iets weten? de idee van den filmklerk drong zich weer op. Samen een sprong doen; een operateur in een vliegtuig om die verbijsterende huwelijksreis op te nemen, een beetje comedie spelen onderweg...

- Durf je echt nog wel eens een waagstuk aan? ontviel hem, bijna tegen wil en dank.

- Je weet iets! Vertellen! juichte het meisje en klapte in de handen bij het vooruitzicht een keerpunt in het Amerikaansch avontuur te zien.

- Wanneer je nu opeens zooveel durft, kun je toch ook naar de Everwhere terug gaan! Ze

snappen natuurlijk wel wat je ziekte beteekende. Dat zal wel meer voorkomen.

- Daar niet meer terug. Samen blijven! Niet meer weg! jammerde Ketteke opnieuw in wanhoop. Je wist iets en wil het niet vertellen. Iets dat we samen konden doen. Stel het aan de Everwhere voor.

Een wanhoopsidee, net als het zijne trouwens. Bijna grimmig biechtte Oberhoff het plannetje dat hem obseerde.

Ketteke werd stil en bleek. Ze sloot de oogen, maar er steeg een resolute trek om haar mond.

- Jij hebt ook verschrikkelijk opgezien tegen den eersten sprong? vroeg ze, gedwongen kalm.

Willy gaf het toe.

- Arme jongen... en je moest het alleen doen! Straks ondernemen wij het samen. Het kàn toch zoo gevaarlijk niet zijn?

Neen, bijzonder risico zag hij er niet in. Weinig meer dan anders.

- Ga met Placqart morgen naar de Everwhere, stel het ze voor. Met jou, met jullie twee durf ik het aan. Ik spring met jou samen. Dat kome wat wil: het einde of de bevrijding... want ik hou het hier niet uit. Het maakt me gek!

XXXII Close-ups! Close-ups!

Men zag wel iets in dat sensatienummer bij Everwhere. Ze moesten het maar ondernemen. Lukte het, dan werd het dik betaald. Gebeurde er wat, tja... beroepsrisico, had een uitvinder of mijnwerker toch ook. De Maatschappij zou in ieder geval voor behoorlijke verzekeringen zorgen. Onderschat me de premie niet, vermaande leider van het journaal.

Pacqlart had zich niet voor of tegen het plan uitgesproken. Het leek hem een wanhoopssprong in letterlijken zin, overigens niet buitengewoon gevaarlijk. Willy's vrije parachute kon een last van twee wel dragen.

Somber en van vage angsten gekweld trok Willy naar het triestige hotelletje waar Ketteke verbleef. Goed nieuws, zwaar om te vertellen. Hij vermoedde wat in het gevoelsleven van het arme kind, bijna gebroken in een minder hachelijk uitziend avontuur, moest omgaan. En toch, als het lukte - waarom niet? - kwam er een einde aan die beroerde historie. Samen terug. Een week of wat van geluk en rust, dan verder zien. Honderd-drie-en-zestig sprongen had hij al gemaakt. Een voet verstuikt, in een modderpoel

gesleurd en een hand ontveld, dat was alles.

Met iemand die leerde fietsen liep het soms minder goed af.

Schijnbaar rustig en resoluut ontving Ketteke het nieuws. Eindelijk: erop of eronder. Een keerpunt. Ze toonde zich echt ingenomen met het plan. Veronal-tabletten innemen? Niet noodig. Voor één keer, maar ook een laatste keer voelde ze zich wel sterk. Hij moest zich maar geen zorgen maken. Wanneer kon het gebeuren? Wanneer de operateur beschikbaar was! Zoo gauw mogelijk dan.

- Dapper Ketteke, streelde Willy haar, bewonderend.

Het meisje lachte flauwtjes; ze wist immers wat ze van haar moed en zenuwen, nu al, vergde.

's Nachts ondervond ze de reactie op zooveel geforceerde wilskracht. Akelige, koortsachtige dromen kwelden haar. Ze steeg met Willy op, boven een landschap met spitse bergtoppen. Willy sprong,... zonder valscherms! Zij sprong hem na.

Ze schrok wakker! Maar gedroomd. Niet schreeuwen. Flink blijven, nog een, twee dagen. Dan de bevrijding, hoe ook.

Weer viel ze in slaap, weer kwamen de angst-

droomen. Ze vlogen nu boven Canne, al hoger en hoger, in de richting van Maastricht of een andere stad, met veel torens, scherpe torens, en puntige masten van schepen en gapende schoorsteenen van fabrieken, met onder in vuur... De hel!... Willy greep haar... ze stortten neer...

De parachute had zich niet geopend! Jezus, Maria, help! Ze zag de torens, de straten, de daken naar omhoog snellen. Nog drie seconden, twee... en dan...

Wakker, met klamme haren, gezicht en rug nat van angstzweet, sidderend tot in het hart. Niet meer slapen... nog een paar van die angstvizioenen en ze werd waanzinnig.

Terwijl ze wakker lag overwoog ze, dat ze toch niet de eerste en eenige vrouw was, die een tochtje per valscherp ondernam. Er liepen hier verscheidene rond, die het hadden aangedurfd, verzekerde Willy. Geen heldinnen, bang voor een muisje of voor een infectie als griep regeerde!

Ze sluimerde nogmaals in en droomde toch nog van de parachute, nu leek het maar een ouderwetsche parasol, waarmee ze over sloten wipte. Amusant, een beetje belachelijk.

's Anderendaags maakt ze met Willy een groote

wandeling. Het was of ze allebei de schoonheid van het land, de drukte der stad nog eens goed in zich wilden opnemen. Ze poogden elkaar op te vroolijken en aan te moedigen, maar die overmoedige stemming zeeg dra ineen. Stil, somber en zwijgend keerden ze naar hun verblijven weer.

Willy had vaak de mededeeling op de lippen van het geval af te zien en maar ineens naar de consulaten te gaan om vrije passage te bekomen. Hij kwam er niet toe het te zeggen.

Sanne sliep 's nachts zwaar en droomloos. De zekerheid dat den volgenden morgen het definitieve gebeuren zou, bracht haar in een toestand van doffe kalmte. Willy kwelden dreigende voorgevoelens... dezelfde die hem in Keulen ook hadden beangstigd.

's Morgens om elf uur stegen twee vliegtuigen omhoog. Pacqlart met een grooten, afgekeurden militairen tweedekker. De operateur van Everwhere en de leider van het journaal in een klein eendekkertje, vlot en snel van beweging.

Bleek, met gesloten oogen zat Sanneke naast Willy. Ze zag er kinderachtig uit in het dikke, zware parachutistenpak, met valhelm en dik gezoalde laarzen. Ze wou niet de diepte in kijken,

straks sprong ze, in de armen van haar Willy, oogen dicht. Oberhoff hield bemoedigend haar koude handen in de zijne, maar wist weinig te vertellen, behalve een paar geruststellende woorden, wanneer de machine plots in een luchtholte wegzeeg.

Op tweeduizend meter zouden ze springen. De hoogte was bereikt; de snelle eendekker cirkelde nabij. Willy inspecteerde zijn valscheren. In orde. Dan bevestigde hij, onder het wakend oog van Pacqlart, de niet zichtbare riemen waarmee de twee aan elkaar verbonden waren, droeg het bijna bewusteloze meisje op den vleugel. Een handdruk, een kalmeerend woord van den aviateur en dan: God helpe ons, hoorde Sanneke Oberhoff nog mompelen.

Nu volgde het schrikkelijke. De val in de ruimte. De druk der van beneden opstormende lucht belette haar adem te halen, deed de longen haast bersten. Deze sensatie leidde haar af; de schrik duurde maar kort. Met een plof ontplooidde zich de groote, witte parachute. Ze dreven...

- Goddank! stootte Willy met rauwe stem uit.

Ze voelde dat ze niet alleen stevig aan hem bevestigd was, maar dat hij haar ook met wilde kracht omvatte. Ze ontwaakte uit een toestand

van lethargie, voelde het leven weerkeeren en sloeg de oogen op. Rustig gleden ze weg door de ijle. Het had niets schrikwekkends; het was eer een zalig wegwiegen naar den grond, ver beneden. Snel bruiste de levensmoed in haar op. Dankbaar, haast guitig, lachte ze Willy toe. Het ergste was immers geleden.

Met fel ratelende schroef kwam de vinnige eendekker met den operateur aanstormen.

- Schitterend! Wat die meid zich flink houdt, brulde het journaal.
- Je kunt zien, dat het echt een huwelijksreis is. Daar zit muziek in het geval.
- Voor die kan Conny nog oppassen.

Bijna gulzig draaide de operateur voort, den piloot aansporende steeds dichtter te naderen. Close-ups! Willy verontruste dit naderen en hij gaf al eens een teeken met de hand om wat meer afstand.

De operateur wilde en zou de twee nemen, wanneer ze elkaar verliefd en hemelsch toelachten, elkaar zoenden in de eindelooze ruimte.

Een rukwind... een schreeuw van scheurend doek en twee vertwijfelde mensen.

De parachute was tegen de schroef van de

vliegmachine geslagen en stuk gereten. De ongelukkigen tuimelden, met het naflapperend valscherp, de diepte in.

De operateur sloeg den piloot met een vuist in het gelaat en begon toen, als een gek lachend, de wegvallende twee nog op te nemen zoolang het ging. Zulke opnamen moest men niet laten ontsnappen!

Pacqlart liet zijn machine in de diepte neerstorten, in de blinde hoop sneller te vallen en ze wellicht midden op de vleugels te vangen. IJdele hoop; de ongelukkigen vielen sneller. Dra zette hij den motor weer aan, om een horizontalen stand te herkrijgen. Die twee waren verloren.

Willy verstarde toen de noodlottige aanraking geschiedde. Het einde. Enkele seconden nog. Sanne's gezichtje verwerd tot een grauw masker; ze voelde wat komen ging: de dood. Automatisch, zonder bewustzijn bad ze onsamenhangende dingen. De eeuwigheid naderde!

In de enkele oogenblikken die nog restten gaf Willy zich rekenschap van alles. Door hem verongelukte het arme kind, werd haar jong leven stuk geslagen. En het gericht Gods schoot uit de diepte omhoog. Vergiffenis, Heer, vergeef mijn hoogmoed, vergeef al wat ik deed tegen Uw wil, maar red dit arme leven...

Dan overviel hen een bijna woeste teederheid. Met bovenmenselijke kracht drukte hij Sanneke tegen zich aan en zoende, huilend als een beest, het grauwe, verstarde gezichtje... de geloken oogen... de witte, samengenepen lippen.

- Sanneke, vergeef me... vergeef me... brulde hij als een zinnelooze...

- Adieu, Willy... hijgde ze...

De slag die de zielen uit het lichaam rijten moest... de nacht... de oneindigheid... het mysterie...

XXXIII Terwijl pater Geelkens vertelde

Willy Oberhoff was gestorven nog vòòr de auto van het ziekenhuis hem vervoeren kon. Hij hield zijn liefke krampachtig omklemd, had met zijn lichaam den schok voor haar iets gebroken. In de armen van Pacqlart, die een roekelooze landing deed, gaf hij den geest.

‘Gerichttet... gerettet’, had men hem hooren fluisteren. Het deed aan een citaat uit Goethe's Faust denken en zoo was hij toch uit het leven gegaan, niet als een cultuurloos desperado, maar als een intellectueel, een Europeaan met een geestelijken achtergrond.

Sanneke werd bewusteloos naar het hospitaal gereden. Het geneeskundig onderzoek liet geen hoop: schedelbreuk, fracturen van den wervelkolom, inwendige kneuzingen, versplinterd linkerbeen. Beter, dat ze ook stierf, het zou toch maar een invalide blijven.

Het zeer tragische, roerende ongeluk werd een succesnummertje voor het Everwhere-journaal, men besloot zich dus meer dan strikt verplicht voor het geval te interesseeren. De persafdeeling verspreidde fotos en berichten omtrent Su-

zanne Demerrel als veelbelovende jonge filmactrice en van Willy Oberhoff als stoutmoedige parachute-springer. Arde Conny, liet edelmoedig toe, dat een opname van haar dubbelgangster onder de locomotief verscheen, onder titel 'de verongelukte in haar eerste rol'.

Nabij Long Beach lag missiehuis 'Gethsemane' van de Belgische paters Dominicanen. In die kloostergemeenschap leefde ook pater Amandus Geelkens, een ronde Bilsenaar, voordien door Belgisch Limburg vermaard als de 'Hemeldragonder'. Een pootige kerel, voorbestemd om in het echte wilde Westen, onder veedrijvers, goudzoekers en lijnwerkers het Evangelie te preeken. Een strijdbare, opgewonden natuur, bombardeerende met hel, eeuwig vuur en ondoofbare vlammen, maar meteen een doodgeïe vent, te ontwapenen met teederheid, zwakheid en goeden wil.

- Ah, weer zoo'n filmmamsel! knorde hij, toen hij de krant las. En wel een van bij ons! Ongehoord! Een ziel waar ik met den duivel om ga worstelen!

In agressieve stemming belde hij het hospitaal op. Hoe zijn landgenoot Suzanne Demerrel het

maakte? Slecht. Kwestie van een paar dagen nog. Begon bij kennis te komen.

- Moet haar spreken. Straks.

Inderdaad was Sanneke, na twee dagen bewusteloosheid, bijgekomen. Sterke cocaïne-inspuitingen verdoofde de pijn, vertroebelden haar denkvermogen. Langzaam drongen herinneringen aan de catastrofe tot haar door. Het leken gebeurtenissen die lang, lang geleden waren. Ze voelde, dat ze zich niet verroeren kon. Het moest heel erg met haar wezen, geheel in gips. Willy zou wel dood zijn. Arme, arme jongen.

Lang overleefde ze hem niet, dat wist ze met volstrekte rustige zekerheid. Ze ging hem dus spoedig weerzien, in dat andere leven. Willy was toch geen slecht mensch geweest, had altijd hoog en edel gewild.

Men noemde dat overstappen van hier naar ginder dood-gaan, sterven. Vroeger kon ze vlagen van angst doorstaan, wanneer ze eraan dacht. Niet zoozeer uit vrees om voor God te verschijnen. Onze Lieve Heer was barmhartig en zóó slecht voelde ze zich toch ook niet. Maar de idee, uit het leven te treden, geheel alleen, van iedereen verlaten, weg te moeten... waarheen?... kwelde haar dan...

Nu ondervond ze alleen een wondere, rustige nieuwsgierigheid. Straks zou ze zich voorbereiden, er kwam wel een geestelijke...

Pater Amandus Geelkens trok op tot redding van deze ziel. Als goed Limburger, met de bedoeling de dingen eens helder en duidelijk in hartig Limburgsch te zeggen, den duivel, na een duchtig vechtpartijtje, die prooi eens te ontrukken.

- Ja, zoo gaat het nu, knorde de sterke man, toen hij naast het lage witte hospitaalbedje gezeten was.

Een flauw lachje gleed over Ketteke's gezicht. Er brak zelfs een wat lichte, guitige spot door. Wat een idee, iemand, aan het andere einde van de wereld op te zoeken met een reprimande in het taaltje van zijn dorp, of ongeveer. Toen ze evenwel de spraak van haar geboortegrond hoorde, herleefde opeens heel dat hopeloos verlangen naar huis, naar het verre Jekerdal. Het werd een kwellend leed en dikke tranen welden uit haar oogen.

Juist wilde pater Geelkens een duchtige tirade over zonden en straffen beginnen, toen de gevoelsverandering doorbrak. Hij nam de gewonde nu beter op. Arm schepsel, uiterlijk heelemaal

geen bedorven vrouw, geen hellegebroedsel, een ongelukkig kind, meer niet. Hij slikte zijn bombardement in en voelde zich week worden. Hoe kwam dat lieve, jonge ding hier verzeild? Ja, maar hij moest toch zijn plicht doen!

Pater Geelkens begon dus over haar kameraad. Gestorven zonder biecht! Had hij wel wat aan zijn geloof gedaan? Verschrikkelijk, zòò voor Gods rechterstoel te worden geslingerd.

- God is liefde en barmhartigheid, leerden ze ons in de congregatie... fluisterde Sanneke wijs en verwijtend. Vlak voor het einde voelde ze haar inzicht in veel dingen verhelderen.

Dat kalme antwoord, een zacht oordeel meteen, bracht pater Geelkens wat van streek. Hij vond het eindeloos droevig, dat het jonge, lieve kind zoo vroeg sterven moest en voelde zijn kracht, nu al over den dood te spreken, verzwinden. Liever haar wat op haar gemak brengen.

Dus begon hij maar, als een gemoedelijke papa, wat te babbelen over hun beider geboortegrond. Een jaar geleden was hij er nog, voor drie maanden, geweest. Wat de streek daar veranderde! Dat Albert Kanaal gooide heel den boel door elkaar.

- Door het Albert Kanaal leerden wij elkaar kennen... de gevolgen kent ge wel. Zonder dat kanaal liep ik nu in Canne rond, vertelde Sanneke zachtjes voor zichzelf... Zou Willy veel geleden hebben? liet ze opeens erop volgen.

- Ik geloof het niet, lief kind, stelde de geestelijke gerust. Hij was toch een goed mensch? Jullie hebben elkaar toch niets te verwijten? vischte hij zachtmoedig. Hij kwam hier niet om praatjes te maken, maar om een ziel!

Omzichtig vroeg hij Sanneke nu uit. Arm zieltje, zich voor een tikje bedorven aanziende in een omgeving, zwart en stinkend van corruptie. Bijna ongemerkt wist hij haar tot het uitspreken van een generale biecht te brengen. Ze deed het gelaten, haast blijmoedig, wel ervan bewust dat het einde een kwestie van een paar dagen was.

Na de biecht, diende hij het Limburgsche meisje van zijn land het H. Oliesel toe en bracht haar de H. Communie. Dan ging hij naar Gethsemane terug, driftig grommend om de weeke gevoeligheid die hem zwak maakte.

's Anderen daags kwam hij even kijken. De gewonde ging achteruit, maar kon toch nog bezoek ontvangen. Pater Geelkens vertelde maar weer wat van mensen en dingen uit hun land.

Met een warm gevoel iets te vernemen van huis luisterde Sanneke toe. Het was haar om het even waarover de brave man het had, zijn taal te hooren, zijn vertelsels over Vleytingen, Eben - dat ongelukkige fort! - over Walen en Vlamingen, over die van Maastricht en de Pruisen, over de groote werken van het Albert Kanaal, dat alles deed haar rustig worden. Het heimwee bleef nu weg, want haar omgeving sprak tot haar.

Ze luisterde en luisterde, zonder verlangen naar de lieve geboortestreek, naar de bekenden. Het had nu eenmaal zoo moeten zijn. Willy was trouwens dood... zonder hem herbegon ze het leven liever niet. Jammer voor vader, maar die zou zich wel troosten...

Haar gedachten dwaalden af. Het leven, haar kleine leventje, kort, een beetje bewogen en ijdel, liep ten einde. Dan kwam het andere... geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord...

Pater Geelkens had het over de verschrikkelijke ontploffingen die men 's avonds op de groote werken hoorde...

Geen oog heeft gezien... Sanneke vergleed in een eindelooze, witte, zalige stilte... Ze zag!

Pater Geelkens maakte een kruiske en begon, half schreiend, te bidden.

XXXIV Een krans uit Washington

Achille Le Fexhe de Montaigne, adjunct-secretaris aan het Belgisch gezantschap te Washington, staarde ontroerd naar de twee portretten in de New-York Times. Willy Oberhoff op slag dood; Suzanne Demerrel - Sanneke uit zijn kinderjaren - in hopeloozen toestand, haar einde wachtend, in het hospitaal van Los Angeles.

Hij streed met de verlokking om terstond naar het Westen te reizen. Niet doen. Ze zou hem vermoedelijk niet herkennen. Het lieflijke beeld uit zijn kinderjaren niet verstoren, door iemand in zijn laatste momenten lastig te vallen, die weinig meer er op leek. O, uiterlijk nog wel. Dat was nog het Sanneke van veertien, vijftien jaren her, het lieve, fijne snoetje.

Weemoedig bleef hij het portret aanschouwen. Zijn eerste liefde... Arm kind...

Een werk van barmhartigheid kon hij nog verrichten. Zorgen dat Sanneke, wanneer de dood haar nam, op gewijden grond, in het verre, witte dorpje Canne begraven werd.

Toen de kranten haar overlijden berichtten belde hij de Everwhere op. Natuurlijk, allebei de verongelukten werden op kosten der onder-

neming in hun vaderland, eervol ter aarde besteld. Binnen een paar weken zou het journaal de rouwplechtigheden in Canne en Heisterbach vertoonen.

- Leichenverwaltung! mompelde Achille met weerzin.

Dezelfde boot bracht het stoffelijk overschot der twee geliefden naar Europa. Een der zerken werd per trein naar Godesberg gevoerd, de andere naar station Lanaeken.

Daar wachtte een luxueuse begrafenisauto uit Maastricht, gevolgd van eenige zwartgelakte taxi's waarin familie en bureu, de tragische wederkomst van het mooie dorpsmeiske af. In matige vaart reed men door de buitenwijken van Maastricht naar het Jekerdal, naar Canne.

Aan de grens der gemeente ontving de dorps-geestelijkheid den stoet. De congregatie van jongedochters, waarvan Sanne lid was gebleven, zou de in het verre Amerika godvruchtig overleden lidmate mede naar de laatste rustplaats vergezellen. De harmonie van het dorp stond er met omfloerst vaandel. De schoolkinderen waren present en een groot aantal belangstellenden, waaronder veel Duitschers die aan het Albert Kanaal werkten. In dit Belgisch meiske vereer-

den ze meteen den verongelukten landgenoot.

Naar voorvaderlijke zeden droegen acht maagden, voorafgegaan door bruidjes in witte processiekleeders, het lijk naar de kerk. Voorop de harmonie, Chopin's treurmarsch spelende. Achter de baar liep Giel Demerrel, luid en hevig snikkend, nobel bedroefd, af en toe nieuwsgierig rondglurend.

Langs den weg stonden honderden dorpelingen en mensen uit de omgeving ontroerd toe te kijken. Op den kerkhofmuur waren een paar filmoperateurs druk en ingetogen aan 't filmen: de laatste eer aan eene die groot had kunnen worden in het vak, die echt in Hollywood speelde drie weken geleden. Rieteke, de kleine zwarte concurrente, nam met tranende oogen haar foto's. Ze overdacht nu aan welk gevaar zij misschien was ontsnapt. Had Willy niet het eerst werk van h  r gemaakt? Arm Ketteke, wel zwaar gestraft. Voor Demerrel zou ze een paar prachtige, groote afdrukken maken.

De uitvaart geschiedde met indrukwekkenden eenvoud en plechtigheid. Aan het graf sprak de pastoor een kort, hartelijk woord over het zeer vergankelijke van roem en eer. Dan daalde de kostbare lijk-kist in de aarde en gaf de priester

den laatsten zegen. Rondom de groeve werden de kransen neergelegd, van de congregatie, van de Duitschers, van vrienden uit Maastricht, van de Everwhere - moment dat apart, met zorg werd gefilmd - en een met de Belgische kleuren uit Washington.

- Had ons Ketteke dat nog eens kunnen beleven! hoorde iemand Giel Demerrel wanhopig snikken.